GEORGES

SIMENON

KÜÇÜK KÖPEKLİ ADAM





KÜÇÜK KÖPEKLİ ADAM

Georges Simenon

Çeviren:
Sosi Dolanoğlu

ISBN:
975-7496-53-7

Özgün Adı:
L'Homme Au Petit Chien

Yayın Yılı:
1996

Nisan Yayınları

Mavi Defter
13 Kasım Çarşamba

Acaba pazar günkü olay ona atfetmeye kalkıştığım öneme sahip mi? Abartmaya kaçmadan, olay bile denemez buna. Sokakta rasgele bir karşılaşma. Paris kalabalığında meçhul bir çift. Bir bakışma.

Yine de, üç günden beri, ruh halim değişti ve kesin olduğunu sandığım kararlar artık gözüme o kadar kesin görünmüyor. Bu kararlan ne dramatik ne de duygusal bir şekilde hatırlıyorum. Ben diğerleri arasında, diğer milyonlarca, milyarlarca insan arasında, yaşayanlar, yazdığım şu anda doğanlar ve ölenler arasında herhangi bir insanım yalnızca; aynı toprağa basmış, aynı havayı teneffüs etmiş, mevsimlerin aynı akışını yaşamış, az çok bana benzeyen yüz milyarlarca varlık da cabası.

Her halükârda yazacaktım, ancak, bu son pazar gününden önce, düşündüğüm sadece bir mektup yazmaktı; belki hayli uzun, kimseye hitaben yazılmamış bir mektup, gönderecek kimsem yok çünkü.

Ne var ki dün, dükkânı kapattıktan sonra, bir okul defteri almak için karşıdaki kırtasiye dükkânına gittim. Bana mavi, pembe, yeşil ve sarı defterler gösterdiler. Mavi olanını seçtim; pazar günü, öğleden sonra saat üçe doğru Pantheon'un üzerinde bulutların arasından beliren mavi gökyüzü parçası yüzünden şüphesiz.

Mektubumun üslubu, şu anda yazmayı tasarladığım şeyin üslubundan çok farklı olacaktı. Yarın, ertesi günler, gelecek haftalarda nasıl bir üslup tutturacağımı doğrusu bilmiyorum, zira bunun uzun sürebileceğini ve kendime tanıdığım süreyi uzatacağımı sezinler gibi oluyorum.

Cumartesi günü kararımı vermiştim. Sakin ve huzurluydum, sonun yaklaştığını bir çeşit alaycılıkla görüyordum; bu alaycılığı da mektubumda hissettirecektim. Nasıl başlayacağım konusunda tereddüt ediyordum.

"Ben, Paris III. Bölge, Arquebusiers Sokağı 3 numarada oturan, kırk sekiz yaşında, Felix Allard..."

Vasiyetnamelerde olduğu gibi, "aklen ve bedenen sağlam olarak..." diye ekleyecek miydim?

Başkalarının beyninde neler olup bittiğini bilmesem de, dolayısıyla neyin normal olup olmadığı konusunda karar vermem güç olsa da, aklen sağlam olduğuma yemin ederdim.

Tutturmayı düşündüğüm üslup buydu. Hafif bir üslup, şurasında burasında azıcık acı alay olacaktı; başkasını değil beni, kendimi hedefleyen bir acı alay.

Bu defterin ilk sayfasını yavaş yavaş karaladığım şu anda, her zamanki gibi sakinim, belli belirsiz gülümsüyorum, fakat bir parçacık heyecan duymadığımı da iddia edemem.

Pazar günü rastladığım o çift yüzünden mi? Belki.

En iyisi o günü kısaca anlatmak. Her sabah olduğu gibi saat altıda uyandım, hava hâlâ karanlıktı. Yine diğer günlerde olduğu gibi, elimi elektrik düğmesine uzatır uzatmaz, yorganın üstünde, ayaklarımın dibinde yatan Bib, ufacık kuyruğunu sallayarak vücudumun üstünde sürünmeye başladı ve yüzümün hizasına gelince, sevinç içinde birkaç kere kısa kısa havladı.

İkimiz gevezelik ettik. Gevezelik ettik diyorsam... Elbette Bib, aynı diğer köpekler gibi, gerçek anlamda konuşmaz. Ben onunla konuşurum, o da bana kendince cevap verir. Mesela sabahki sevgi gösterilerimizden sıkıldığı zaman, üstümü açmak için çarşafı çekiştirir, sonra da döşemeye atlar.

Ropdöşambrımı giydim, çıplak ayaklarıma terliklerimi geçirdim ve kapıya yöneldim. Her gün aynı saatte tekrarlanan bu hareketler, insanların çoğunun gözünde önem taşımazlar, biliyorum; bir köpekle yalnız yaşayan bir adam içinse, bir ayin töreninin ciddiyetine bürünürler, hele bu adam, iyi ve kötü yanlarını iyice tarttıktan ve enikonu düşündükten sonra çekip gitmeye karar vermişse.

Yaşantımda başka alışkanlıklarım, başka geleneklerim oldu. Sabahlan kahve kokusu ve annemin mutfaktaki ayak sesleriyle uyandım, daha sonraları bir çalar saatle, sonra bir kadın vücudunun hareketleri ve hayvani sıcaklığıyla. Bebek viyaklamaları, yan odada bir çocuğun pıtır pıtır yürümesi beni uykudan uyandırdı. Daha sonra... Böyle gidersem sonunu hiç getiremeyeceğim ve pişmanlık duyuyormuşum gibi yanlış bir izlenim verebilirim.

Hiç pişman değilim, hiçbir şeyden pişman değilim, bunu hemen belirteyim. Bu açıklamanın bazı kimseleri kızdıracağını bildiğim halde,

utanç duyduğum bir şey de yok. Bu, şu an için doğru. Yarın ne düşüneceğimi, hele ne gibi bir sonuca varacağımı -eğer bir gün varırsam- öngörmeye çalışmıyorum. Sonuç, herkes için, çaresiz olarak aynı değil mi?

Bib merdivende önüm sıra koşuyordu; ahşabı griye çalan ve pürtüklü, cilasız eski bir merdiven. Boş evde, topu topu iki kat indik. Birinci kattaki emaye levha, iş günlerinde on beş kadar genç kızın çalıştığı, yapma çiçek imal eden küçük bir ticarethaneye ait. Giriş katında, Montluçon taraflarında dikilip hazırlanan yağmurluklar satılıyor, sadece toptan olarak.

Ne kapıcı var, ne de başka kiracılar. Bib ve ben her akşam saat altıdan sonra ve pazarları bütün gün, yalnızız.

Zinciri çıkarıyor, sürgüyü çekiyor, kilitten çıkmayan koca anahtarı çeviriyorum. Bib, kapı onun geçebileceği kadar geniş açılır açılmaz, aralıktan süzülüp dışarı fırlıyor ve karşı evin köşesine doğru seğirtip bacağını kaldırıyor.

Yağmur yağmış. Şiddetli bir yağmur değil. Kaldırım taşlarını karartıp, sona eren geceye ıslak bir koku vermeye yetecek kadar. Eşikte durup bir sigara yakıyorum, ropdöşambrımın cebinde daima sigara ve kibrit bulundururum. Düşünmüyorum. Belli bir şeye bakmıyorum. Bib, ben, köşedeki sokak lambası ve dekorun bir parçası olan sokaktaki diğer iki lamba.

Arquebusiers Sokağı başka sokaklara benzemez. Önce, dik bir açı yapar. Beaumarchais Bulvarı'ndan başlayıp yüz metre kadar ileride, tam benim oturduğum yerde bitiverir ve yön değiştirerek Saint-Claude Sokağı'na doğru devam eder, orada karşısına başka binalar çıkar.

Saint-Claude Sokağı'nda bir kilise vardır, Saint-Sacrement Kilisesi, çanlarını duyarım. Daha doğrusu duymam gerekirdi, ama buna dikkat ettiğim yok.

Bib bir kaldırımdan diğerine gidip geliyor, çöp tenekelerini, park etmiş kamyonların lastiklerini kokluyor; ben, kapıyı aralık bırakarak ağır ağır daireme çıkıp, panjurları açıyor, sonra da gaz ocağını yakıp kaynaması için suyu üstüne koyuyorum. Yaklaşık sekiz yıl boyunca durum buydu -ilk iki yıl Bib yoktu- ve bu sabah binlerce defa tekrarladığım hareketleri yapıyorum. Tavanı -dairenin her yerinde olduğu gibi- eğik, küçücük tuvalete giriyor ve elektrik ampulünün yansıdığı aynanın karşısında saçımı tarıyorum.

Seyrelmiş saçlarım bir türlü alışamadığım bir renk aldılar. Artık sarı değiller. Yaşıtım erkeklerde görülen o ipeksi ve gümüşi gri de değiller. Kullanıla kullanıla eskimiş yer bezlerinin renksiz ve kirli tonuna sahipler ve aralarından kafatasımın beyaz derisi görünüyor.

Başkaları, yaşlandıklarında, sabahleyin aynaya bakarken benim duyduğum şaşkınlığı duyuyorlar mı, merak ediyorum. Kendimi öyle çirkin buluyorum ki, kendi kendime surat buruşturuyorum. Belki de hiçbir zaman yakışıklı olmadım; yine de, hayatımın büyükçe bir bölümünde, kendi suretime tiksinmeden, hatta gizli bir hoşnutlukla, bakabildim. Uzun boylu, adaleliydim, Allard'lara özgü o sağlam yapıya sahiptim.

Boyum mu kısaldı? Olabilir. Koca vücudum porsudu, yüzüm şişti, sağlıksız bir görünüm aldı, gözlerimse balıkçı tezgâhlarındaki mezgit gözlerini hatırlatıyor bana.

Yanlış anlaşılmasın. Sızlanmıyorum. Kaderime ağlamıyorum, geçmişi özlemle aradığımı sanmak hata olur.

Aklım başımda, hepsi bu, aynaya bakıp yüksek sesle:

— Çirkinsin! diyebiliyorum. Hatta bazen:

— Senden iğreniyorum! diye ekliyorum.

Hınç, özlem duymaksızın, dahası kimseye, ne kadere, ne insanlık durumuna gücenmeksizin. Uzun zaman önce kabullendim. Kabullenmek kelimesi tam olarak doğru değil, çünkü başka türlüsünü yapamazdım. Mütevekkil kelimesinden hoşlanmıyorum. Kendimi bu duruma uydurdum diyelim.

Mutfakta fokurdayan suyun sesini işitiyorum ve suyu azar azar kahveliğin filtresine döküyorum. Bib'in, koklanacak ne varsa kokladıktan sonra ciddiyetle eve döndüğünü bilmek için pencereye kadar gitmeme gerek yok. Kapıyı kafasıyla itecek, sonra da, daha ilk günlerde edindiği bir alışkanlıkla, kapıyı aynı şekilde kapatıp merdivenden çıkacak.

Islanmış ve üstünde yağmurlu sabahlara has kokusu var. Eski kömür sobasına bir göz atıyor; bu sabah hava yumuşak olduğundan sobayı yakmadım.

Sonbaharda ve kışın her pazar sobayı yakarım, zira günün büyük kısmını evde geçiririz. Hafta içi sobayı ancak işten döndüğümde, saat altı buçuğa doğru yakarım. Bib günlerden pazar olduğunu biliyor ve bu pazarın neden öbür pazarlar gibi olmadığını merak ediyor mu?

Aslında, her ikimiz de son pazarımızı yaşayacaktık. Bu karan haftalar önce almıştım. Başlangıçta, belli bir tarih saptamamıştım. Sabahlan aynada kendimi seyrederken, daha doğrusu tıraş olduğum sırada, kendi kendime:

— O noktaya geleceğim zaman... diyordum.

Kafamda, iki-üç aylık bir mühlet anlamına geliyordu bu. Hangi safhayı aşmak istemediğimi biliyorum, ama bunu tam tamına belirleyebilmek zor. Durmadan erteleyerek, günün birinde kendimi güçsüz ve iradesiz bulma tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyordum.

Daha pazar sabahı, kendimle ilgili her şeyi artık bildiğimi sanıyordum.

— Dostum Bib, bugün uzun bir gezinti yapacağız...

Her söylediğimi anladığını ve kuyruğu, kulakları, bakışıyla bunlara kendi tarzında cevap verdiğini düşünmek bir oyun. Gezinti kelimesi aşina olmadığı bir kelime değil ve coşku içinde gidip gelerek sevincini belli ediyor.

Sofrayı kuruyorum, zira yemeklerde masa örtüsü sermeyi, belli bir yol yordamı, daha doğrusu asgari bir kendine saygıyı korumayı sürdürüyorum.

Çatı penceresinin ötesinde gökyüzü daha şimdiden soluk. Sokaktaki hemen hemen bütün binalar ambar ya da atölye ve içlerinde pek az insan yaşıyor. Onlar da pazar keyfi yapıyordur. Beaumarchais Bulvarı'nda bile otomobiller tek tuk, zira hava insana kırlara gitme arzusu vermiyor.

Tam Kasım'lık bir pazar başlıyor. Ölüler Yortusu geçmiş olmasa, bir Ölüler Yortusu günü diyeceğim. Bu bana Puteaux Mezarlığı'nı ve kasımpatıların kokusunu, bir de yıllar sonra, elimde bir çocuk eli, Boulogne Ormanı'ndaki gezintileri hatırlatıyor.

Peksimet paketinin kâğıdını yırtıyorum ve Bib peksimetini bekliyor. Sakarin hapları kahvemde minik baloncuklar çıkarıyor.

Her şey hoş, gökyüzü gibi grimtırak ve binlerce mutfakta insanlar benim gibi kahvaltılarını ederken bu pazar günü ne yapacaklarını düşünüyorlar.

Ben ne yapacağımı biliyorum. Hep yapageldiğim gibi, ev işleriyle başlamalıyım. Bu işlerle benden başka ilgilenen yok. Her sabah bir ya da iki saatliğine bir gündelikçi kadın tutabilirdim. Bütçem sarsılmazdı, hele ki talih beni neredeyse zengin ettiğinden beri. /

Yabancı bir kadının eşyalanma dokunduğunu ve az da olsa hayatımıza, Bib'le benim hayatıma girdiğini görmekten tiksinmem mi beni bundan alıkoyan? Emin değilim. Kendi deyimimle inimi temizlemekten, temiz ve derli toplu tutmaktan, yatağımı yapmaktan, toz almaktan, mutfağın ve

tuvaletin kırmızı yer karolarını sabunlu suyla yıkamaktan, son olarak da, haftada bir yatak odamın ve bu kümes gibi yerin döşemesini alalamaktan derin bir haz duyduğumu itiraf ederim. Cilanın güzel kokması da cabası.

Bib beni gözleriyle izler, onun durduğu köşeye geldiğimde yer değiştirir, arada sırada onunla konuşurum, ona herhangi bir şey söylerim. Pek çokları gibi ben de hayatımın bir bölümünü bir kadınla geçirdim. Akşamlan boş saatler olurdu, ve özellikle çocukların doğumundan önce, bugünküne oldukça benzeyen pazar sabahları olurdu; birbirimize neler derdik diye düşünüyorum da, Bib'le olan sohbetimden çok farklı bir şey gelmiyor aklıma.

Bib de, belli bir süre sonra dikkatin kendisine yönelmesini ister. Karım, birdenbire, sanki bir rüyadan uyanmış gibi sorardı:

— Ne düşünüyorsun?

Ona bir defa olsun gerçeği söylediğimi sanmıyorum. Yalan söylemek ya da ondan bir şey saklamak gereğini duyduğumdan değil, bunun hiçbir anlamı olmayacağından. En basit düşünce başka düşüncelere, eski ya da yeni hatıralara, geçici izlenimlere bağlanıyor ve ben hiçbir zaman ruh halimi anında tanımlayabilecek güçte hissetmedim kendimi.

Üzerinden pek az zaman geçmiş olmasına rağmen o pazar günü neler olduğunu kafamda yeniden kurmaya çalışırken, bugün de bunu yapabilecek güçte değilim. Günlerden çarşamba akşamı. Evdeyim, pazar sabahı Bib oyun saatinin geldiğine karar verdiği sırada parkesini ovmakta olduğum bu kümesteyim. Alnıma sıcaklık veren lambanın önünde uzun zamandır yazıyorum, küllüğün içi izmarit dolu, hava dağılan dumanla ağırlaşmış. Koltuğumda yatan Bib uyur gibi yapıyor, onu görmediğimi sandığı zaman gözlerini aralıyor.

. Doğru olması, sahici olması için her dakikayı hatırlamak, her bir dakikanın rengini, ritmini, seslerini, kokularını vermek gerekir.

Gün doğdu, tahmin ettiğim gibi yumuşak bir grilikte, hemen hemen bir mezar taşının grisi - bunu ölümle ilgili hiçbir niyet taşımaksızın söylüyorum.

Bib'in oyuncak sepetine yaklaşması ve içinden en sevdiği kırmızı lastik topu seçmesi, topu dişlerinin arasında tutması, sonra da getirip ayaklarımın dibine bırakması gözümün önüne geliyor.

— Oynayalım!

Çeyrek saat oynadık, bu arada insanlar pazar ayinine yetişmek için kaldırımda hızlı hızlı yürüyorlardı.

Az önce de çeyrek saat ara verdim, yine Bib yüzünden. Onun bu kadar uzun süre koltuğumda oturmasına izin verdiğim için şaşkın; beni yazarken hiç gördü mü diye düşünüyorum, kimseye mektup yazmayalı yıllar oldu da. Davranışımda neyin değiştiğim saptamaya çalışarak, beni gözetlediğini hissediyorum.

Kümes dediğim yer, eğik tavanında bir çatı penceresi bulunan dar bir oda. Başkaları tavan arası der. Yer elverdiğince akçaağaçtan raflar koydum, zamanla üstleri kitaplarla doldu. Çalışma masası olarak kullandığım bir masa ve mezattan aldığım eski deri koltuk dışında tek mobilya, hasır altlıklı bir iskemle.

Çeyrek saat önce Bib mütereddit bir edayla yere atladı, bacaklarıma sürtündükten sonra sırt üstü yattı ve ölü numarası yaptı. Bu iyi bildiği bir oyun, öteki oyunları gibi daha önceden, karşılaşmamızdan önce bildiği bir oyun, zira ben ona hiçbir şey öğretmedim, sokak kapısını kapatmayı bile. Vücudu kaskatı bir halde böyle yattığı zaman, şu anlama geliyor:

— Beni unuttun... Ya da:

— Yalnız kaldım... Benimle ilgilen...

Ben ayağa kalkar kalkmaz, toplarından birini -bunları lastik kemiklere tercih ediyor- almaya gitti ve getirip avucuma koydu. Ondan sonra köşeye gitti ve yüzünü duvara döndü.

Yatak odasına gidip topu saklayacak az çok yeni bir yer bulma sırası bendeydi. Bu yerler o kadar çok değil ve Bib hepsini biliyor. O yüzden bu oyunu dışarıda, rıhtımlarda ya da bir meydanda, mesela Vosges Meydanı'nda oynamayı tercih ediyor. Orada her zaman topu saklamaya talip olan küçük bir oğlan oluyor.

— Tamam Bib!

Başlangıçta bir köpekle birlikte yaşamayı düşünmemiştim. Aylarca dairemde arkadaşsız, bir başıma oturdum. Bir akşam, kavanozda bir kırmızı balık getirdim ve haftalar boyu onun sessiz mevcudiyeti beni neşelendirdi. Onunla da bir insanla konuşur gibi konuştuğum olurdu.

Öldüğünde bir tane daha aldım, sonra bir üçüncüsünü. Sançının talimatlarını titizlikle uyguluyordum. Gene de kırmızı balıklar birkaç hafta sonra ölüyorlardı, işte o zaman aklıma bir köpek almak geldi.

Bir öğleden sonra izin alıp, Gennevilliers'deki sahipsiz hayvanların tutulduğu merkeze gittim. Nasıl bir köpek istediğim konusunda hiçbir fikrim yoktu ve pekâlâ eve bir kediyle de dönebilirdim.

Ben içeri girince hayvanlar kafeslerinde kıpırdandılar. Bazıları ise beni görmezlikten geldiler. Köpeklerin çoğu orta boyluydu, birkaçı çok iriydi. Bir danua bile vardı, bir gözü camdan gibiydi.

Bakışlarım kahverengiyle karışık gri tüylü, çok kısa bacaklı, pek saikan olmayan, bir tür cüce kanişe yöneldiğinde, onun, az önce yaptığı gibi sırt üstü uzandığını, gözlerini yumduğunu, uzuvlarını kasıp ceset gibi kaskatı kaldığını gördüm.

— Bu bir oyun, diye açıkladı bakıcı. İlgi çekmeye çalışıyor...

— Yavru mu?

— Yaşını tam olarak bilemeyeceğim ama dişlerinden anlaşıldığı kadarıyla üç yaşını geçmiş, hatta belki de dört. Bir sirk köpeğiyse hiç şaşmam...

Parmaklarını şaklattı.

— Beyefendiye bir takla at, İt!

Hayvan tereddüt etti, bir süre beni gözledi, sonra bir ters takla atmaya karar verdi.

— Adı İt mi?

— Adlarını bilmediğimden hepsini böyle çağırıyorum. Birkaç dakika sonra, kısacık bacaklı küçük köpek, bir ipin ucunda pıtır pıtır yürüyerek peşimden geliyordu. Otobüse bineceğim sırada, hayvanların, metroda olduğu gibi, ancak bir sepet ya da çantanın içinde kapalı tutuldukları takdirde taşıta alınabildiklerini öğrendim.

Bir hırdavatçı sorup soruşturdum. Deplasman maçına giden futbolcuların elinde gördüklerimiz gibi, kahverengi bezden, içine her şeyin tıkıştırıldığı şu çantalardan buldum ve hemen oracıkta, hırdavatçıdan makas isteyip çantada iki pencere açtım. Sonradan pencerelerin üstüne elek bezi geçirecektim.

Onu diğerleri gibi İt diye çağırmak hoşuma gitmiyordu. O akşam, çoktan her köşesini koklamış olduğu odamda, üstünde birtakım isimler deneyip tepkisini kolladım; Bib dediğimde memnun göründü. Eskiden ismi bu muydu? İsmin tınısı mı hoşuna gitmişti?

Ertesi gün onu kitabevine görürdüm. O zamanlar henüz bir bastona dayanarak yürüyen Madam Annelet haykırdı:

— Bu da ne?
— Bir köpek. Adı Bib.
— Sokakta mı buldunuz?
— Sahipsiz hayvanların tutulduğu merkezden seçtim.
— Alıkoymaya mı niyetlisiniz?
— Evet.
— Her gün buraya getirmeye de mi?
— Elbette.

İtiraz etmeye cesaret edemedi, çünkü bana ihtiyacı vardı. Hayvanları sevmediği belli oluyor. Ölçümü almak ve boyumu poşumu minicik hayvanla kıyaslamak istercesine bana yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya defalarca baktı.

— Tuhaf... diye iç çekti sonunda.
— Nedir tuhaf olan?
— Küçücük bir köpek, yaşlı hanımlara yaraşır bir köpek seçmiş olmanız. Bir psikanalist için bunun muhakkak bir anlamı vardır.

Yaşlı bir kadın olan kendisi, bense, görünüşe rağmen, kırk sekiz yaşında bir erkeğim. Her neyse. Birbirlerine alıştılar. Bib her türlü samimiyetin kötü karşılanacağını ve mesafesini korumak zorunda olduğunu çabuk anladı. Beaumarchais Bulvarı'ndaki dükkânda ne bir koltuğa ne de, hele hele, Madam Annelet'nin zamanının çoğunu geçirdiği yatağına çıkmaya yeltendi. Elini de hiç yalamadı, kendisiyle oynamaya davet etmek için topunu da getirmedi.

Diğer pazarlar tembel tembel yemeğimi hazırlar ve pencerenin önünde yerim, öğleden sonra da dışarı çıkarım. Bib sobayı yakmayışıma, tıraş olup üstümü her zamankinden daha erken giyinişime ve daha saat on birde ona:

— Bib, çantan! deyişime şaştı.

Ben pardösümü giyinip şapkamı alırken, gidip en alttaki raflardan birinde duran kahverengi çantayı getirdi.

Özellikle somut ayrıntılar veriyorsam, bu bir çeşit utangaçlıktan ya da, denebilir ki, duygusallıktan nefret ettiğimden. Aslında bu pazar gezintisi benim için son bir saygı ziyareti anlamına geliyordu. Veda ziyareti diyelim ve bir daha bundan bahsetmeyelim.

Ne üzgündüm, ne hüzünlü. Şeyleri, bir fotoğraf makinesinin kayıtsız objektifi gibi, oldukları gibi görüyor, kendime de ne merhamet ne müsamaha göstermeden bakıyordum.

Son pazarımı yaşıyordum, işte hepsi bu kadar. Babamın, annemin, onlardan önce de büyükbabalarımın, büyükannelerimin son pazarları, son pazartesileri, son şahlan vesaire olmuştu. Böyle diye, ne aziz, ne şehit, ne de kahraman oluyorlar. Tarihini seçmeye gelince, bu da dünyada ilk defa olan bir şey değil.

Daha önceden, "ilgili kişiye" bir mektup yazmakta kararlı idiysem de, bu daha ziyade bir şaka, bir fars, bir nanik, aynı zamanda içimde kalmış bazı ufak tefek şeyleri dökme fırsatıydı.

Hâlâ içimde kalmış olabilirler mi? Sanmıyorum. Geçti gitti. Sakin bir beyefendiyim. Patronum Madam Annelet için ben Felix'im, güvenebileceği bir tezgâhtar, hikâyesini bildiği ve herkese baktığı gibi bakmaya bir türlü alışamadığı bir adam.

Başkaları, mahalle esnafı, arada sırada yemek yediğim küçük lokantaların sahipleri için ben, Arquebusiers Sokağı 3 numarada oturan Mösyö Felix'im.

Nihayet daha başkaları, beni hep aynı saatte Bib'le geçerken görenler için, küçük köpekli adamım sanırım.

Bir kadın için, eski bir kocayım, genç bir kız ve bir delikanlı için, zar zor hatırladıkları ve hakkında konuşmamaları gereken bir babayım.

Başka üç kişi, yine bir kadın ve iki çocuk için, neyim bilmiyorum.

Beaumarchais Bulvarı'ndaki çınarların yapraklarının yarısı dökülmüştü. Arabalar tek tüktü ve Bib'le ben Republique Meydanı'na kadar yürüyüp orada otobüs bekledik. Otobüs geldiğinde, tam biletçi hayvanlar binemez diyecekken çantayı açtım ve Bib içine atladı. Böyle son anı beklemek hoşumuza gidiyor ve hemen hemen her zaman memurun şaşkınlığı karşısında kahkahalarla gülen birkaç yolcu oluyor.

Bir önceki gün, ilk düşüncem, bu son gezintiyi Puteaux'ya ayırmak olmuştu; orada doğmuş ve yirmi beş yaşına kadar Sainte-Clothilde Kilisesi'nin yakınında, yıkmakta oldukları, Bourgeoise Sokağı'nda yaşamıştım. Bu, fazlasıyla, kutsal yerleri ziyaret gibi olmaz mıydı? Daha sonraları Neuilly'de, Richard-Wallace Bulvarı'nda oturduğum dairenin önünden de geçtim ve hiçbir heyecan duymadım. Oralarda kendimi boş yere aradığımı anlamak gülünç mü yoksa romantik mi?

Sahiden yaşlı olmamama rağmen, giderek birbirinden daha farklı bulduğum pek çok Felix Allard yaşadı ve onların arasında sadece tanıyamadıklarım değil, artık hiç anlayamadıklarım da var.

Blanche Meydanı'nda otobüsten indik ve Bib'i serbest bıraktım. Lepic Sokağı'nda, kaldırımlar boyunca küçük yük arabalarını, sebzelerin ve meyvelerin kokusunu, kasap tezgâhlarındaki etleri, pazar yerinin uğultusunu yeniden bulabilmek için günlerden pazar olmamasını isterdim. Kaldırımlarda neredeyse tek başımıza, nefes nefese kaldığımı hissettiğim her seferinde durarak, Tertre Meydanı'na doğru yürüdük.

Hedefim neden Tertre Meydanı'ydı, bunu açıklayamıyorum, zira o yerin hatıralarımın hiçbiriyle, hayatımın anılmaya değer hiçbir bölümüyle bağlantısı yok.

Mevsim sona ermek üzere olmasına rağmen, dışarıda kareli masa örtüleri serilmiş masalar vardı, şuraya buraya bir mangal konmuştu ve pek çok insan çoktan yemeğe oturmuştu, çoğu taşralı Fransızlar ile ressamların portrelerini yapmayı teklif ettikleri yabancılar.

— Yemek mi yiyeceksiniz? diye sordu huysuz bir garson.

— Evet.

— Bir aperitif alır mıydınız?

Yine evet dedim ve bir Suze ısmarladım. Yıllardır, doktorun bana tembihlediği gibi, ne şarap içerim ne alkol. Kararımı vermiş olmama rağmen, bu son zamanlarda neden perhizimi uygulamaya devam ettim acaba? Alışkanlık mı? Kendimi dolaylı bir cezalandırma şekli mi? Kendimi ne için cezalandırıyorum? Bu sabah, kahveme şeker yerine sakarin koydum. Halbuki evde şeker var, perhizde olmayan Bib için.

Suze seçimi daha beklenmedik. Hayatımda sadece bir defa, Le Mans ile Angers arasında bir yerde, adını bilmediğim bir kasabada içtiğim halde, bu kelimeyi hiç düşünmeden sarf ettim.

Anne-Marie'yle bir arabadaydım, üstü açılabilir bir araba, satın almış olduğum üstü açılabilir ilk araba. Anne-Marie'nin o zaman Philippe'e hamile olup olmadığını bilemeyeceğim. Kasabanın dışındaki han küçük bir çiftliğe benziyordu; çitle çevrilmiş toprak bir alanda iri bir dişi domuz ve meyve bahçesinde bir sürü beyaz kümes hayvanı vardı.

Hava çok sıcaktı. Tavanı basık ve loş salon hem yola hem bostana bakıyordu, bostandaki fasulye sırıkları açık seçik bir şekilde gözümün önüne geliyor. Koca göbekli hancı kadın siyahlar giyinmişti.

— Yemek yiyebilir miyiz?

— Neden yiyemeyesiniz?

— Neler var?

— Önce ezme, yanında da turp ve salatalık. İsterseniz bir kutu sardalye açabilirim. Daha sonra da size bir piliç kızartırım...

— Pekâlâ...

— Beklerken ne içersiniz?

İnsan hayatı boyunca bunlara benzer cümleler sarf eder ve işitir ve bunlardan bazıları hiçbir neden olmadan beynin bir kıvrımına kaydolur.

Rafın üstünde, çoğunun etiketlerini tanımadığım şişeler gördüm. İki adam, bir hayvan tüccarıyla bir çiftçi diye tahmin ettim, bir masada oturuyorlardı, önlerinde garip renkli bir sıvıyla dolu bardaklar vardı.

— Ne içiyorlar?

—Suze.

— Bana da Suze verin. Ya sen ne içersin Anne-Marie?

— Ben de deneyeyim...

Onunla senli benli konuştuğumu, yıllarca aynı yatakta uyuduğumuzu, yakında birer yetişkin olacak iki çocuğun damarlarında onun kanıyla benimkini taşıdıklarını düşünmek birden tuhafıma gitti.

O sırada buna çok önem verilir ve günün birinde bunun hiçbir iz bırakmadığı fark edilir. Kırdaki parlak güneşle karşılaştırıldığında karanlık görünen o hanın loşluğundaki siluetini, yüzünü gözümde canlandıramıyorum.

Konuşmuş olmalıyız. Neler dedik acaba? Gözümün önüne sadece hancı kadın geliyor; avluda, tüyleri kabarmış kümes hayvanları arasında, önce birini sonra bir başkasını yakalayan, sonunda en semizi olduğuna karar verdiği bir pilici seçerek kafasını et doğrama tahtasının üstünde kesmeye giden hancı kadın. Biz o pilici yiyecektik ve on iki yaşlarında bir kız çocuğu, öğle güneşi altında hayvanın tüylerini yolmaya başlamıştı.

Tertre Meydanı'nda neden Suze ısmarladım? Ardından piliç değil, kızarmış patatesle servis edilen yağlı kâğıda sarılı dana ciğeri istedim ve yarım şişe pembe şarap içtim. Yola çıkmamızdan önce yemeğini yemiş olan Bib gene de etten payını aldı ve yan masalardan ona baktıklarından, birkaç ters takla atmadan duramadı.

Tertre Meydanı'nı ve Sacre-Coeur Kilisesi'ni yirmi yıl, otuz yıl önce görmüştüm. Hafızam beni yanıltmıyorsa, annemle babam beni buraya henüz ilçe ilkokulundayken, yani on bir yaşından önce, kız kardeşimle beraber "Paris'in panoramasını görmek için" getirmişlerdi. Bana öyle

geliyor ki taraçalarda daha az masa, kaldırımlarda resim sehpalarıyla daha az ressam vardı, ama ben buraya hatıraları aramaya gelmedim.

Son pazarımı diğer pazarlardan farklı bir şekilde geçirmek istiyordum ve Paris'i yeniden tepeden görme fikri aniden aklıma geldi. Doğal olarak bunu, açık havada bir öğle yemeği izledi. Hepsi bu. Bib neden topunu saklama oyununu oynamadığımı merak ediyordu, kendimi insanlara seyrettirmeyi hiç istemiyordum.

— Gidiyoruz Bib...

Merdivenlerden çıkan ve inen kalabalığın, hatıralık eşya ve kartpostal satıcılarının, esirgeme kurumlarından sıra sıra çocuklara nezaret eden rahibelerin, papazların ve papaz yardımcılarının arasında, Sacre-Coeur'ün ön avlusunda epey uzun süre kaldım.

Tek renk göğün altında grinin ve pembenin tüm tonlarını gözler önüne seren çatılara bakıyordum. Farkında olmadan, kendimi bir turist gibi anıtların yerini saptamaya çalışırken yakalıyor ve nesilleri düşünüyordum, o nesiller ki... Hayır! Bu hiç iyi değildi. Yüzlerle ilgilenmem daha iyi olurdu, hemen hemen hepsi ifadeden yoksundu. Erkekler, kadınlar, çocuklar, cümle kırıntıları, neredeyse hep aynı şeyler:

— Güneş olmaması ne yazık... Ta şeye karar görürdük... Bankların üstüne çıkıp mola verebildiği ve ağaçlı yollardaki çakıllı kumu eşeleyebildiği diğer pazar gezintilerimizden çok farklı olan bu gezinti Bib'in kafasını karıştırmıştı. Hareket halindeki bacaklardan, ustalıkla aralarından sıyrılarak uzak durması gereken ayaklardan ve yine ayaklardan başka bir şey görmüyordu.

— Buradan Bib...

Bir an, tramvaya binmek istediğimi sanıp, içine atlamaya hazır bir halde hemen çantaya baktı. Çoğu kişinin, birkaç basamakta bir durup nefeslenerek ağır ağır tırmandıkları merdivenden inmeyi tercih ediyordum.

İşte tam o sırada gördüm onları. Yolda onlarca çiftle karşılaşmış olmalıydım ama hiçbiri dikkatimi çekmemişti. Bu çift çok ağır çıkıyordu yukarı ve yukarıdan bakınca, aslında olduğundan daha da biçimsiz görünüyordu. İlk dikkatimi çeken adamın başı oldu; korkunç derecede büyük bir baş, ancak tıp kitaplarında görülebilen bir hidrosefal kafası, üstünde tek bir tüy olmayan pürüzsüz derisi aynı bir bebek teni gibi pembe, gözleri dışarı doğru fırlamış ve kirpiksiz.

Hemen hemen normal bir gövdenin altında iki küçük bacak görünüyordu, öyle gevşektiler ki adeta sarkar gibiydiler ve adam, bir ayağını sola, bir ayağını sağa atarak, iki bastonla güçlükle yürüyebiliyordu, çıkılan her basamak çok önemli bir başarıydı sanki. Her basamakta hız alarak başını eğiyor, sonra, sanki yukarıdaki Sacre-Coeur'ün beyaz kütlesi hayatının nihai amacıymış gibi, kat edilecek ne kadar yol kaldığını ölçmek için başını kaldırıyordu.

Otuz mu, kırk mı, yoksa daha fazla mı, kaç yaşında olduğunu bilmiyorum. Normal insanlar dünyasının dışında yer alıyordu. Hâlâ hayatta olması bir mucizeydi kuşkusuz. Yanındaki kadına gelince, yüz hatları çarpık, kara kuru küçük bir kadındı, ayağında ortopedik ayakkabılar vardı, demir kısmı görülen ayakkabılarından biri dizine kadar çıkıyordu.

Bir elini adamın kolunun üstüne koymuştu, ona destek olmaktan çok -bu aşikârdı- sevecenlikten, ve adam her basamak çıkışında kadın ona teşekkür etmek ya da çabasından dolayı onu kutlamak için ona gülümsüyordu.

Aslında karşılaşmamız, adımlarımı yavaşlattığım ve bir sigara yakacak kadar durduğum halde, kısa sürmüştü.

Ben iniyordum, onlar çıkıyorlardı. Onların üç, dört metre yakınına geldiğimde biraz durdular ve korkunç başlı, bacakları tutmayan adam, şaşılacak derecede tatlı ve ince bir sesle yanındaki kadına sordu:

— Çok yorulmadın ya?

Bugüne kadar hiçbir insan yüzünde görmediğim, bana bazı Buda heykellerinin vecd içindeki yüzünü hatırlatan bir gülümsemeyle ona gülümsüyordu, kadın coşkuyla haykırdı:

— Yok yok! Ben iyiyim!

Her biri ötekinin mutluluğunun tadını çıkarmak istercesine bakıştılar, sonra da Sacre-Coeur'e baktılar. Nihayet, el ele, ayaklarının dibinde uzanan ve o an onlara ait olan Paris'e dönüp baktılar.

Sessizce yanlarından geçtim ve birkaç basamak aşağıda başımı çevirdiğimde, onlar ağır ve zahmetli tırmanışlarına yeniden koyulmuşlardı, topal kadının parmakları kirpiksiz adamın kolunun üstündeydi hâlâ.

15 Kasım Cuma

Dün yazmadım ve buna bozuldum, sinirlendim. Her akşam bu mavi deftere yazmak gibi bir mecburiyetim yok. Böyle bir şey yapacağım diye kendime kesin bir söz vermedim. Kendimi özgür, kurtulmuş sanıyordum. Ancak şu var ki, bir şeyi belli bir saatte bir kere yapmış olmak derhal bir alışkanlık yaratıyor, neredeyse bir görev oluyor.

Bulaşığı bitirdikten ve sobanın anahtarını gece ayarına getirdikten sonra Bib soran gözlerle bana baktı; ben küçücük odaya yönelir yönelmez, önden gitti ve izin vermemi beklemeden koltuğa sıçradı.

Niyetim yazmaktı gerçekten. Masama oturdum, lambayı uygun mesafeye ittim ve defterin çarşamba günü kalmış olduğum sayfasını açtım. Son paragraftan yeniden okumakla hata mı etmiş oldum?

— Çok yorulmadın ya?

— Yok yok! Ben iyiyim...

İşte o zaman öylece hareketsiz durup bu iki cümleyi kafamda defalarca evirip çevirdim. Büyülerini kaybetmişlerdi diyecek kadar ileri gitmeyeceğim. Yüzleri, gözleri gözümün önüne geliyordu. Eşi için endişelenen, aralarında daha fazla fiziksel kusuru olan, neredeyse bir ucube, çocukluk dönemini atlatmış olması bile bir mucize eseri olanıydı.

Beni huzursuz eden, canımı iyice sıkan, oyuna getirilmiş olduğum duygusuydu. O iki cümleyi sarf etmişlerdi, tamam. O dakikayı tüm hayatları boyunca beklemişlercesine, Sacre-Coeur'ün beyaz biçimini seyretmişlerdi. Sonra el ele, Paris'in panoramasına doğru dönmüşlerdi.

Peki ya sonra? Peki ya önce? Peki ya her gün, diğer saatler? Kablolu tramvaya mahsus binmemişlerdi, belki de nefislerini köreltmek istediklerinden, belki bir adakları vardı, ya da sadece kuvvetlerini sınamak için. Onları gözden kaybettiğim ana kadar, sınamadan galip çıkmışlardı.

Coşkulu birkaç dakika, birkaç saat. Kişisel sevinçlerini birbirlerine yöneltmiyorlar mıydı? Her birinin bir tanığa ihtiyacı yok muydu?

Elimde kalem, somurtarak, yazacak bir şey arıyor, bulamıyordum. Bu inanç birliğini kabul etmek istemiyor, kabul edemiyordum. Ne pahasına

olursa olsun bunu sıradan bir olaya indirgemem gerekiyordu ve aynı nitelikte anlar bulmak amacıyla hafızamı yokluyordum.

O çocuk tenli adam benim yaşıma, kırk sekiz yaşına gelince ne olacak? Büyük ihtimalle ölmüş olacak. Ama nerede? Nasıl? O koca kafasında hangi düşünceler, kirpiksiz gözlerinde hangi bakışlarla?

Ortopedik aletler takmış o kadın elini tutmak için hâlâ yanında olacak mı? Ya onun kaderi ne olacak sonunda? Benimki gibi, benimkinden daha da yoksul bir çatı katında, beslemesi çok pahalı olan bir köpekle değil, pencerenin önündeki bir sardunyayla arkadaşlık eden, topallayan bir ihtiyarcık mı?

Benim için, cevap çok önemli. O kadar ki, pazar günü Tertre Meydanı'na öğle yemeğine gitmiş olduğuma pişman oldum. Mektup yazmak çok daha kolay olurdu! Pişmanlık duymadan gitmiş olacaktım, yemin ederim. Dahası, vicdan azabı duymadan. Kendimden emindim. İçim rahattı. Ne söylediğimi biliyorum, çünkü düşünmeye, düşüncelerimi derleyip toparlamaya insanların çoğundan daha fazla vaktim oldu.

Doğru, o "an"dan daima çekindim, mümkün olduğu ölçüde "sonrası"nı tahayyül etmek için kafa yordum. Zaten önemli olan "sonrası" değil mi? Pazar gününden beri emin değilim. Arıyorum. Bazen bana kınayarak değilse de şaşkınlıkla bakan Bib değil sadece.

Dün, perşembe, Madam Annelet, âdeti olduğu üzere, beni defalarca asmakata çağırdı. Ben bir müşteriye hizmet ettiğimde, yazar kasanın klik sesini duyar duymaz, zile basar. Yukarıdan her şeyi işitir. Helezoni demir bir merdiven, dükkânı, giderek daha çok zamanını yatakta geçirdiği odasına bağlar.

— Neydi Felix?

— Elden düşme bir kitap alan bir bayan müşteri.

Yeni kitap az satarız. Çıkan her kitabı yerleştirecek raf bulamazdık. Tabelada şöyle yazıyor:

C. ANNELET
Yeni ve elden düşme kitaplar,
kütüphaneler satın alınır

"C" Clarisse'in "C'si, ama benim Felix'i sevmediğim gibi o da bu ismi sevmiyor. Babamın ismi Desire, anneminki de Josephine'di ama, öyle değil

mi?

Sekiz yıl önce bir sabah, dört-beş haftadır Paris'te yalnız başıma olup hayatımı kazanmanın bir yolunu ararken, kitabevinin dar vitrininin önünden geçmiştim. Kaldırımda, rıhtımlardakilere benzer bir kurunun içinde eski kitaplar yığılıydı. Zamklı kâğıtla cama bir mukavva yapıştırılmıştı.

"Genç eleman aranıyor
İçeriye başvurun."

Yaz ortasıydı ve güneş çınarların gölgesini evlerin üzerine düşürüyordu. Açık renk elbiseli genç bir kız geçti, kendinden emin yürüyüşüne şaşakalıp onu gözlerimle izledim. Yanağına bir saç lülesi düşmüş, el çantasını dolgun göğsüne bastırmış, koltuk altlarında ter halkaları, Bastille Meydanı'na doğru yürüyordu ve dünya ona aitti.

Böyle nereye gittiğini ve sonradan ona ne olduğunu bilmiyorum. Ben kapıyı ittim, bir çıngırak çaldı ve uzun süre içerinin loşluğunda, tezgâhın önünde ayakta durdum. Sonunda öksürdüm ve dükkânın dip tarafındaki bir kapının üstündeki çiçekli bir perde aralandı; yaşlıca bir kadının çıktığını gördüm, hareketleri ağırdı, bakışında âdeta hipnotize edici bir yoğunluk vardı.

En küçük ayrıntılar hâlâ aklımda. Önce, bir kitabevinde beklenmedik olan, o sarı zemin üzerine kırmızı çiçekli ve yeşil yapraklı perde. Aralıktan küçük bir oda, avluya bakan bir pencere gördüm; avluda, işliğinin önünde, bir sandalyenin ayaklarını yapıştıran bir marangoz çalışıyordu.

Hâlâ yapıştırıyor. Raflar, kitaplar, yerde kitap yığınları. Beni en çok çarpan, perdenin çiçekleri kadar beklenmedik, cart mor renkli uzun koltuktu.

Kara gözlerini bana dikmiş duran kadına gelince, bir kitapçıdan çok bir falcıya benziyordu.

O günlerde yürümekte henüz fazla güçlük çekmediği halde, onu sokakta, gelip geçenlerin arasına karışmışken düşünemiyordum. Sekiz yıl sonra, hâlâ yaşını bilmiyorum. Çok yıpranmış altmış yaşında bir kadın olabilirdi; hayatta kalmaya karar vermiş ve bunun için gerekli enerjiyi bulan yetmiş beş, hatta seksen yaşında bir kadın da olabilirdi - ve öyle olduğunu sanıyorum.

— İş ilanınızı okudum da...

Beni tepeden tırnağa inceliyordu ve olgun bir erkeğin genç eleman aranıyor ilanına başvurması onu güldürmemişti. Şaşıran bir insan değildir. Gözlemler, anlamaya çalışır. Çok görüp geçirmiş, her çeşit durumda pek çok erkek tanımış olduğunu, hayatla bağını koparmamak için dükkânın arkasındaki o boğucu ardiyeden çıkmaya ihtiyacı olmadığını hemen anladım.

— Genç eleman ha?

— Kırk yaşındayım sadece.

— Geçen kırk yıl iki misline bedel.

Yüzüm sararmış olmalı. Anladığından emindim ve ona sırrımı açmamaya kararlı olduğumdan, bulvara çıkmaya hazırlanıyordum.

Gizli olan her şeyi gören bir kâhin kayıtsızlığıyla, devam etti:

— Yaşadıklarınız beni ilgilendirmez. Bilmek istediğim şey, kitaplardan anlayıp anlamadığınız.

Edebiyattan dememişti, kitaplardan demişti ve bu ayrıntı beni şaşırttı.

— Sorbonne'da üç yıl edebiyat okudum.

Biraz kafası karışma sırası ondaydı.

— Hoca mıydınız?

— Hayır. Babam ölünce işlerini devralmak için öğrenimimi yarım bıraktım.

İnsanların çoğu size şöyle bir bakıverir, gözlerini bir indirip bir kaldırarak, kaçamak bakar gibi, ya da yüzünüze baksalar da düz ya da güleç bir ifade takınmaya çabalarlar. Bu kadın, tersine, beni utanıp sıkılmadan inceliyordu, hafızasını yokladığını hemen anladım.

— Bu son yıllarda epey kilo mu aldınız?

Doğruydu, başımla evet işareti yaptım.

— Neuilly'de oturuyordunuz, isminiz de...

— Felix Allard.

Bir sessizlik oldu. Dudaklarını geren incecik bir gülümsemeye engel olamadı.

— Hayat tuhaf! İçeri girin...

Beni dağınık ardiyeye buyur etmek için perdeyi iyice çekti.

Yuvarlak, tek ayaklı bir sehpanın üzerinde yarısı yenmiş bir dilim kızarmış tereyağlı ekmek, çay ve dergiler vardı.

— Sandalyenin üstünü boşaltın. Kitapları yere koyun, nereye olursa. Uzun süre ayakta kalamıyorum. İlanı bu yüzden astım.

Üstünde koyu renk bir elbise vardı, zayıf omuzları için fazla boldu. Göğsüyle kolları da zayıftı, görmesi insana acı veren türden bir zayıflık. Buna karşılık, kalçalarından itibaren vücudu kalınlaşmıştı ve, uzun koltuğa uzandığında, bakışlarım elimde olmadan şiş bacaklarına takıldı, kareli kırmızı bir battaniyeyle çabucak örttü bacaklarını.

— Ailenizin yanına mı döndünüz?

— Hayır.

— O halde, sanırım yalnız yaşıyorsunuz? Ev buldunuz mu?

— Buraya iki adım ötede, Arquebusiers Sokağı'nda, yağmurlukçunun üstünde.

— Bu sizde nasıl bir etki uyandırıyor? -Hiç.

— Kimseyi görmediniz mi?

— Herhangi birini görmeye çalışmadım.

Bu sadece kısmen doğruydu. Görmekten ne anladığınıza bağlı. Bir sigara yaktı.

— Sigara içiyor musunuz?

Ve Gitanes paketini bana doğru iterek:

— Sizi buraya kimsenin göndermediğinden emin misiniz?

— Size daha önce söylediğim gibi, geçerken ilanı gördüm.

— Kendinize yeni bir hayat kurmayı mı düşünüyorsunuz?

— Bundan ne kastettiğinize bağlı.

— Bir mevki... dostlar... bir kadın belki?

— Öyle olsaydı burada olmazdım.

Açıklaması zor. Yarım ağızla, sıradan cümleler söylüyorduk karşılıklı, ama gene de derin bir ilişki kurulmuştu sanki. Önemli olan kelimeler değildi, o beni nasıl merak ediyorsa, ben de onu merak ediyordum. Fark şu ki ben, onun bana vereceği ya da vermeyeceği bir işe taliptim ve soru sorma hakkım yoktu.

Ne var ki, özellikle o ne idüğü belirsiz ardiyeye kabul edildiğimden beri, işe alınmayı neredeyse şiddetle istiyordum.

— Anladığıma göre yalnız yaşamaya alıştınız ve buna razısınız, öyle mi?

— Aşağı yukarı öyle.

— Ben de.

O gün bana kendisi hakkında daha fazla bir bilgi vermedi.

— Kasadan para araklamanızdan çekinmeme gerek yok sanırım?

Gülümsemekle yetindim. Kelimeler giderek anlam yüklü olmaktaydılar.

— Geçinmek için fazla bir şeye ihtiyacınız da yoktur sanırım. Genç bir eleman istememin sebebi, yüksek bir ücret ödeyemeyecek oluşumdur...

Cimriydi, bunu hemen anlamıştım, fakat parayı sevdiğinden değil; parasızlık çekmiş, cebinde bir frank olmamanın ve karnını doyuramamanın ne demek olduğunu bilen, gerçek sefaleti tanımış ve yine sefalete düşme korkusunu akıllarından çıkarmayan kişilerin olduğu gibi cimriydi.

— İşverenlerin çoğunun sizden birtakım belgeler isteyeceğinin farkındasınız, değil mi?

— Âdet böyle.

— Ve geçmişinizi öğrendiklerinde sizi işe almakta tereddüt edeceklerinin?

— Tecrübelerimle gördüm.

— Sakin mizaçlı görünüyorsunuz. Gürültüden, birden keyiflenip birden surat asmalardan nefret ederim. İnsanlardan beni sevmelerini istemiyorum, cana yakın olup olmamak da umurumda değil. İnsanlar beni ilgilendirmiyor, benim için en iyisi bir akvaryumda yaşamak olurdu.

Bakışlarında olduğu gibi, her söylediğinde de hem sade, saf hem de saldırgan bir şeyler vardı. Aslında, bugün düşünüyorum da, ilk kırmızı balığımı almamın sebebi o sabah akvaryumdan söz etmesi değil miydi?

— Bir soru daha. Kadın meselesini nasıl halledeceksiniz?

Hemen cevap vermeyince de:

— Yirmi yaşında, dolgun, eti sıkı, işveli bir hizmetçim var. Bir erkek gördü mü, sizin gibi bir erkeğe bile, sürtünmeden duramaz. Altıncı kattaki odasında gece neler olup bittiği beni ilgilendirmez. Er ya da geç hamile kalacak, diğerleri gibi, ya da Sebastopol Bulvarı'nın kaldırımlarını arşınlamak için beni terk edecek. Kabul etmeyeceğim bir şey varsa o da, burada birbirini kovalamak ve kapı arkalarında fısıldaşarak fingirdeşmektir. Kız arkadaşınız var mı?

— Yok.

— Kızları sokaktan mı buluyorsunuz?

Belli belirsiz bir hareket yapmakla yetindim. Günah çıkartıcı rolü oynayan bu kadın karşısında utanıp sıkılan bendim.

— Anlaşabileceğimizi sanıyorum. Denemesi bedava. On beş gün bir deneyelim bakalım. Ne zaman başlamayı düşünüyorsunuz?

— İstediğiniz zaman.

— Öyleyse hemen.

Aradan sekiz yıl geçti. Tahmin ettiği gibi, birbirimize gayet iyi alıştık. Uzun koltuğunda olsun, yatağında olsun, yattığı yerden ne yaptığımı hatta ne düşündüğümü kestirdiğine yemin ederim.

Bazen ona içimden büyücü dediğim olur. Birkaç aydır odasından nadiren çıkıyor, zira bacakları ve ayaklan daha da şişti. Artık ne ayakkabı ne de terlik giyebiliyor, neredeyse onu taşımak gerekiyor.

Arka taraftaki ardiye kadar dağınık olan odası, dediğim gibi dükkânın tam üstünde bulunuyor. Tavam basık; giriş katıyla birinci kat arasında adeta sıkışmış olan evin diğer bölümlerinde olduğu gibi. Benimkinden birazcık daha büyük bir banyo, bir mutfak, bir yemek odası ve yüklük işlevi gören bir oda daha var.

Çoğu Bröton olan beş-altı hizmetçinin biri gitti biri geldi; şimdiki hizmetçi Renee de Bröton, topu topu on yedi yaşında. Kızın yeterince işi olmadığına hükmeden Madam Annelet, her öğleden sonra onu iki saatliğine üçüncü kattaki kiracı genç çifte ödünç veriyor, daha doğrusu kiralıyor; genç çiftten erkek olanı Adalet Bakanlığı'nda, kadınsa bir avukatın yanında sekreter olarak çalışıyor.

Kemikli omuzlarını örten eski bir hırkayla yatağındayken bile, Madam Annelet insanı hayrete düşüren bir çeşit enerji yaymayı sürdürür. Son doktoru kapının önüne koyalı beş yıl oldu, öyle öfkelenmişti ki doktorun arkasından bir kadından işittiğim en çirkin kelimeleri sarf etti.

O günden beri hiç perhiz yapmıyor, hiç ilaç almıyor, oburluk hastalığına tutulmuş gibi değilse de büyük bir iştahla yiyor ve elinin altında daima yiyecek bulunduruyor: kızarmış tereyağlı ekmekler, pastalar, şekerlemeler, şekerlemeli meyveler, ne olursa, yeter ki yenebilecek bir şey olsun.

Kitapları olması da şart; ilk satırından son satırına okuduğu haftalık dergileri bitirir bitirmez, büyük bir heyecanla kitapların içine dalıyor.

— Aşağıda Marie-Antoinette üstüne başka bir şey yok mu?

Geçmişteki bütün kraliçeleri, özellikle onların aşk hikâyelerini biliyor, onu tatmin edecek eserler bulmak da giderek güçleşiyor.

— Savaşlar ve politika umurumda değil Felix. Benim istediğim...

Ne istediğini bilirim. Rafları karıştırırım. Eski kâğıt kokan bir yığın kitapla yukarı çıkarım. Dükkânın dışı mavi boyalı, bu defter gibi. Bende anahtarı var.

Her sabah sekizde içeri girip tezgâhın altından manivelayı alır ve kepengi açmak üzere tekrar dışarı çıkarım. Daha sonra Renee elden düşme kitapların bulunduğu kutuyu sokağa çıkarmama ve düşmemesi için kuruyu kaldırımda bir iki takozla desteklememe yardım eder.

Bib'in köşesi tezgâhın altında, manivelanın yanındadır ve içeri köpekli bir kadın veya erkek müşteri girdiğinde gıkını çıkarmamaya alışmıştır. Hayvan çıktıktan sonra gidip izini koklamakla yetinir.

Beni asmakata çağırmak için bir çıngırak düzeni yerleştirilmiştir. Madam Annelet döşemeden yukarı başımın, omuzlarımın, gövdemin çıktığını görür, bazen daha ileri gitmeme gerek kalmaz. Olduğum yerden bildiririm:

— Cep kitabı Montaigne alan genç bir adam...

İşitir, bana bakmak gereğini her zaman duymaz ve bir şeyler kemirerek okumaya devam eder.

Bib işimi böldü, bunu bekliyordum. Oynamak istiyor. Yazma uğraşımı yanda kesme alışkanlığını çoktan edindi. İlk seferinde biraz sinirlendim, aynı şey eskiden çocuklarım her akşam aynı masalı istediklerinde de olurdu. Şimdi vaktim böl, zira bünyemin giderek daha az uykuya ihtiyacı olmaya başladı.

Madam Annelet benim hakkımda hemen hemen her şeyi biliyorsa da, benim onun hakkında pek az şey bildiğimi yazmıştım sanırım. Ancak bir seferinde, Beaumarchais Bulvarı'ndaki kitabevine gelişimden birkaç ay sonra, bana hayatının bir bölümünden bahsetmişti.

— Ben de evliydim Felix...

Bakışlarında yumuşaklık yoktu, sesi sertti.

— İnanır mısınız, otuz beş yaşındayken aklıma Emile Doyen diye biriyle evlenmeyi koymuştum. Kırk yaşında, aşağı yukarı sizin yaşınızda bir adamdı, sizin kadar sakin görünüşlüydü. Sakin de bir işi vardı: Croissant Matbaası'nda musahhihti, günlerini ve gecelerini camdan bir kafeste, provaların üzerine eğilmiş olarak geçirirdi.

— O zaman kitabevi var mıydı?

— Henüz yoktu. Yeniden küçük bir ticarethane açmak niyetindeydim.

Önceden ne yaptığına dair hiçbir imada bulunmamıştı. Benim için, doldurmaya hiç çalışmadığı en az otuz beş yıllık bir boşluk.

— Genç kızlık soyadımı kullanarak işi kurdum, zira temkinliyimdir, sermayeyi de biriktirdiğim parayla karşıladım. Bir hafta boyunca kocam

sabah gider akşam gelirdi; ertesi hafta gececi olurdu ve akşam yemeğinden sonra benden ayrılır, şafakta gelip beni uyandırırdı.

Tekdüze anlatımı, ifadesiz yüzü, evlilik hayatının yavanlığını vurgulamak ister gibiydi. Ne aşk, ne sevgi kelimesini telaffuz etmişti. Evde bir erkek fotoğrafı yoktu. Ne kendi fotoğrafı, ne ailesininki, ne de plajda ya da dağda arkadaşlarla çekilmiş fotoğraflar vardı.

— On yıl sürdü bu.

Nazikçe sormuştum:

— Ne oldu?

— Bir sabah, bir hamal yollayıp eşyalarını aldırdı. Bir mektupla boşanmaya karar verdiğini, tüm kabahati ve masrafları üstlendiğini bildiriyor ve avukatının adıyla adresini veriyordu.

Ben ondaki görünmeyeni görme yeteneğine sahip değilim, belki hayatı onun gibi tanımıyorum da. Gene de, hassas noktayı açığa vurduğu hissine kapıldım ve oradan hareketle hikâyesini kafamda kurmaya koyuldum. Doğru mu? Yanlış mı?

Pek çok bilginin birbirini tutması, bu hikâyenin, birkaç ayrıntı dışında, olabildiğince gerçeğe yaklaştığını düşündürmeye yöneltiyor beni.

— Elli yaşında, beni kimin için terk etti biliyor musunuz? Bir erkek pantolonuyla babasının ceketini giymiş, sokakta gazete satan on yedi yaşında bir kız çocuğu için. Yasal olarak hiçbir engel kalmayınca onunla evlendi.

— Ne oldular?

— Sanırım hâlâ beraberler. Kız belki ona çocuklar doğurmuştur, bilmiyorum, bunlara kafa yormuyorum, hâlâ matbaada çalışıyor da olabilir, zira insan o meslekte uzun yıllar yaşar.

Kelimelerden çok söyleyiş tarzıydı beni şaşırtan. Boğuk çıkan, kasten düz sesin altındaki acı alay, başarılmış saldırganlık hissediliyordu, ama aynı zamanda, bu ne kadar çelişkili görünürse görünsün, bir çeşit kayıtsızlık, daha doğrusu, gerekli, hayati olduğu için edinilmesi kolay olmamış bir ilgisizlik de hisssediliyordu.

Evlendikleri sırada kendisinin otuz beş, Doyen'in ise kırk yaşında olduğunu söylerken muhakkak yalan söylemişti bana. Tersi daha muhtemel. Birtakım hesaplara göre, o günlerde kırk beş yaşında olduğunu tahmin ediyorum.

Paris'te doğmuş, bunu bana sık sık tekrarladı ve buna inanıyorum, ama aynı zamanda neredeyse çamurun içinde doğduğuna da inanıyorum ve ağzından kaçırdığı bazı cümleler bu yerin Saint-Martin Kapısı civarında olduğunu gösteriyor.

O mahalledeki kötü şöhretli otelleri, topuklu ayakkabılı kızların önlerinde nöbet tuttukları otelleri, ya da hizmetçilerinden söz ederken defalarca adını andığı Sebastopol Bulvarı'nı yakından tanıdı mı?

— Ben Nice'teyken... Ya da:

— Bu bana Narbonne'u hatırlattı...

Güney Fransa'daki hemen hemen bütün şehirleri biliyor ve oralardan çok farklı bir biçimde söz ediyor. O şehirleri turist olarak gezip görmemiş. Oralarda akrabası yok. Oralardan ne bir biblo ne bir hediyelik eşya getirmiş.

O yirmi, otuz, kırk yaşındayken genelevlerin en parlak dönemiydi, kimse de kapattırmayı aklından geçirmiyordu. Ben onu kafamda, neredeyse kesinlikle, öyle bir eve yerleştiriyorum: önce çalışan kız, daha sonra hâlâ çekici, cilveli ve süslü idareci olarak.

Kadınlardan, diğer kadınların söz ettikleri gibi söz etmiyor. Onlar hakkında daha mahrem, daha tensel bir bilgiye sahip. Onları çiğ bir ışık altında, müşterinin üstünü giyindiği odadan çıkıp tuvalete koşarken çıplak görmüş olduğu anlaşılıyor.

Biri gidip biri gelen hizmetçilerine de biraz aynı gözle bakıyor. Benim merdivende olduğumu bilmediği bir gün, yalnızca iki ay kalan ufak tefek esmer bir kıza şöyle dediğini duydum:

— Sen dün gece bir adamla beraber olmuşsun. Hâlâ kokuyorsun!

Herkesin kendine göre basamakları tırmanma, önünde açılmış yükselme yolunu izleme tarzı vardır. O kendisininkini bütün iradesini ortaya koyarak izledi. Saint-Martin Kapısı'ndan Nice'teki, Beziers'deki, Avignon'daki evlere, nihayet oradan da, olgunluğa erince, ipekliler giyinmiş, mücevherlerle süslenmiş olarak Madeleine Meydanı ya da Richelieu Sokağı civarındaki bir müesseseyi idare etmeye...

Son aşama kendi hesabına iş kurmak ve gerçek bir ticarethane işletmek değil miydi? Müşterileri arasından ya da başka yerden, ona gerekli saygınlığı sağlayan namuslu ve sakin bir adam seçti. Emile Doyen'i küçük ilanlar aracılığıyla bulmuş olma ihtimalini dışlamıyorum.

Derken, evlenip Emniyet Müdürlüğü'nün sokak kızları listesinden adı silindi. Kendine ait bir dükkânda, bir kitabevi tezgâhının arkasında, emrinde

bir hizmetçiyle yaşıyor.

Bir zamanlar büyük ihtimalle güzelmiş. Küçümsemeyle şöyle dediğini duymak bunu anlamak için yeterli:

— Şu biçimsiz, çirkin kadınlar...

Erkeklerin anatomisi konusunda da daha merhametli değil. Çeşit çeşit, her yaştan, her pozisyonda çıplaklıklar görmüş.

Günün birinde yaşlanıyor, yüzü çöküyor, göğüsleri sarkıyor ve bacakları kalınlaşmaya başlıyor.

Yanılıyorsam da fark etmez, çünkü kimseye kötülük etmiyorum ve yazdıklarımı okumayacağı muhakkak. Onun gibi bir kadın dişiyle tırnağıyla mücadele etmiş, hâlâ hastalığı kabul etmediği gibi yaşlılığı da sonuna kadar kabul etmemiş olmalı.

... Ta ki Emile Doyen'in, o sakin, zavallı, özellikle seçilmiş, tutkusuz, hırsı olmayan Doyen'in, kendisinin de bir zamanlar geldiği sokaklarda bulduğu gazete satan küçük bir kız için onu terk eden Doyen'in mektubunu alana kadar...

Sanırım pencereyi o gün kapattı. Hem gerçek hem mecazi anlamda, zira yukarıda, yatağını bulvardaki gidiş-gelişlerin görülemeyeceği bir yere bile bile koydu.

Dışarıda olanlar onu ilgilendirmiyor. Ne dışarının seslerini istiyor, ne kokularını.

O beni daha ilk günden anladıysa, kendi açımdan belki ben de aynı nedenlerden dolayı onu anlamışımdır. Kendini kapattı. Artık yalnızca kraliçelerin, gözdelerin ve meşhur kibar fahişelerin hikayeleriyle beslediği kendi hayatı ona yetiyor.

Birtakım ufak tefek olaylara dayandığımdan söz ettim. Her şeyden önce, en üst raftaki kitapların arkasında, ancak el altından satılan erotik kitaplar buldum. İlk iki yıl, bazı bazı, diğerlerinden farklı bir müşterinin camlı kapıyı ittiği oldu; çoğu orta yaşın üstünde, her zamanki kitabevi müşterisinden farklı bir toplumsal konumu olan erkeklerdi.

Beni görünce şaşırırlar, duraksarlar, çekinerek sorarlardı:

— Kitabevi el mi değiştirdi?

Ya da:

— Yoksa Madam Annelet artık...

— Madam Annelet şu an burada değil. Ben yardımcısıyım. Bazen hasta ya da yorgun olduğunu söylerdim. Onun yukarıdan dinlediğini bilirdim.

— Ben yardımcı olabilir miyim?

— Teşekkür ederim. Başka zaman gelirim...

Beni odaya çağıran çıngırağı beklerdim.

— Nasıl biriydi?

Adamı tarif ederdim, kimden söz ettiğimi hemen anladığını adım gibi bilirdim. Üstünde durmaz ve bana bir açıklama yapmaya da çalışmazdı.

Önceleri, dükkânla ardiye arasındaki perdenin, kitabevi güç bela iş yapmaya başladığı sıralarda, oraya uzun koltukla aynı zamanda konduğunu düşündüm. Perde çubuğuyla vidaları inceledikten sonra, bunların yıllardır orada olduklarını anladım, uzun koltuğun arkasındaki duvar kâğıdı öbür taraflardakinden çok daha canlı bir renkteydi.

Yalnızca erotik kitaplar satılmıyor, aynı zamanda meraklısı bunları uydurma bir oturma odası havası verilmiş bu ardiyede karıştırabiliyordu. Madam Annelet'nin eşliğinde mi? Daha genç bir tezgâhtar kız eşliğinde mi? İyi eğitilmiş bir hizmetçi eşliğinde mi?

Bilmiyorum. Beni ilgilendirmez. Hayatlarımızın, onunkiyle benimkinin belli bir anda yaşanmış tam bir yıkım ve, bunun sonucunda, bir yalnız kalma isteği dışında hiçbir ortak yönü yok.

Aslında her ikimiz de, birbirimizi kollayarak, karşılıklı düşüncelerimizi kestirmeye çalışarak, tuhaf bir oyun oynuyoruz; başlangıçta Bib ile benim aramda olduğu ve icabında hâlâ da olduğu gibi.

Onun köpeği, kedisi, kırmızı balığı, pencere pervazında sardunyası yok. Onun gözünde salona doğru ittiği o çıplak ve isimsiz kızlardan farkı olmayan bir hizmetçisi var sadece.

Perşembeleri, gruplar halinde ya da tek başlarına gelen okullu delikanlılarla genç kızlar yüzünden, en yoğun günlerimden biridir. Hemen hemen hepsini sima olarak, bazılarını ismen tanırım. İçlerinde, ailelerinin açtığı bir hesaplan olan, mahallenin nüfuzlu burjuvalarının oğullan var; faturayı ay sonlarında ailelerine gönderirim.

Arada sırada vitrinin önünden geçen ve camlı kapıyı itmesini uzun zamandır beklediğim biri daha var, ama itmiyor. Olsa olsa üç yüz metre ötede oturuyor. Tezgâhın arkasında benim olduğumu bildiği için mi kitaplarını başka yerden alıyor acaba?

Her zaman olduğu gibi, öğleden sonra on defa çıngırak çaldı.

— Ne istediler Felix?

— Garnier'den çıkmış bir Stendhal.

Gözünün her yerde olmasına alışmış bir kere. Eskiden, çalıştırdığı kızları da aynı şekilde sorguya çekerdi herhalde:

— Ne istedi senden?

Haftanın diğer günlerine göre daha geç, saat altı buçukta kapatıp, demir kepengi indirmek üzere manivelamla dışan çıktım. Elden düşme kitaplar kurusunu Renee'nin yardımıyla içeri aldıktan sonra hasılatı yukarı götürdüm. Mutfaktan etli kuru fasulye kokusu geliyordu. Oda çok sıcaktı ve Madam Annelet'nin zayıf göğsü hırkanın altında neredeyse çıplaktı. Paralan saydıktan ve zarfa koyduktan sonra, üzerinde durulmaya değmez bir şey söz konusuymuşçasına, yüzüme bakmadan şöyle dedi:

— Benden ayrılmayı mı düşünüyorsunuz Felix?

İşte ancak o zaman gözlerini bana doğru kaldırdı ve gözlerinde gerçek bir endişe okur gibi oldum. Sorusu beni şaşırttığından hemen cevap vermedim, o da, sadece kendi kendiyle alay ederken yaptığı gibi, kuru bir gülüşle ekledi:

— Yeni yüzlerden hiç hoşlanmadığımı bilirsiniz...

Bir baş hareketiyle hizmetçinin gidip geldiği mutfağı gösterdi.

— Kızlar konusunda benim için fark etmiyor. Hepsi aynı, yanımda çok uzun süre tutarsam çekilmez olurlar.

Bu, benimle ilgili olarak durumun farklı olduğu anlamına geliyordu.

— Sizden ayrılmaya niyetim olduğunu size düşündüren nedir?

— Bilmiyorum. Bir süredir hissediyorum bunu.

Ve birden, beni hayrete düşürerek:

— Doktoru ne zaman gördünüz?

— Son defa mı? Yakında altı hafta olacak.

— O sersem size ne söyledi?

Geri çekilmek için çok geçti. Soruların beklenmedik oluşu beni hazırlıksız yakalamıştı. Kaçak oynamaya çalıştım.

— Yeni bir şey değil...

— Yani?

Pardösüm sırtımdaydı, zira yukarı sadece bir dakikalığına çıkmıştım, ve yatakta oturan saçları boyalı o kadının karşısında, başım neredeyse basık tavana değerek, iri yarı, gevşek ve gülünç görünüyor olmalıydım.

— Size ne kadar zaman veriyor? Alçak sesle, utanarak itiraf ettim:

— İki yıl. Belki üç...

— Hepsi için mi?

Bu kelimelerin ne ifade ettiğini anlayacağımı biliyordu. Yatalak olmadan, yatağa çakılı kalmadan ya da hastaneye kaldırılmadan önce iki yıl değil. Hayır! Hepsi için iki yıl. Kesin son için.

Evet anlamında başımı salladım ve isyan hissiyle gerilen vücudunun titrediğini hissettim. Dirseğinin üzerine dayanıp kalkarak, bana neredeyse bağırdı, sesi gene kabalaşmıştı.

— Siz de ona inanacak kadar aptalsınız değil mi? Ha? Söyleyin!

— Bana dedi ki...

— Erkeklerin hepsi aynı. Ona inandınız biliyorum, günbegün bunu yüzünüzden okuyorum. Bu fikri kafanıza soktu ve o zamandan beri kafanızda geliştiğini hissediyorum. İnsanın ancak istediği zaman öleceğini bilmiyor musunuz a budala?

Konuştuğu kişi artık ben değildim, kendisiydi. Tepeden tırnağa öyle bir titremeye tutulmuştu ki gerginlik dayanılmaz bir hal almıştı.

— Size ne söylediğimi duydunuz mu? Bu bir irade meselesi. Mesela ben, ölmek istemiyorum ve onların o pis ilaçlarını almadığım ve perhizlerini tatbik etmediğim halde, ancak kendim istediğim zaman öleceğimi biliyorum. Oysa siz, koca adam, diplomalı bir şarlatan iki yıllık ömrünüz kaldığını bildirdi diye sapsarı kesiliyorsunuz! Herifçioğlu bunu, bir cenaze levazımatçısı suratıyla, ciddi bir edayla söylemiştir muhakkak.

"Bunun bir cinayet olduğunu anlamıyor musunuz? O beylerin keyfine kalmış! Dilinizi çıkarın! Nabzınıza bir bakalım! Şuraya dokunduğumda ağrıyor mu! Ben de öyle düşünmüştüm. Ya şurası? He, he! Ya dışkınız? Ha, ha! Otobüsün arkasından koştuğunuzda soluğunuzun kesildiğine bahse girerim. Soyunun. Tabii sigara içiyorsunuz. Abur cubur yiyorsunuz, yağlı maddeler, ekmek, tatlılar! Elbette! Uzanın. Evet böyle. Kımıldamayın...

"Siz Felix, sizin de başkaları gibi oyuna geldiğinizi düşündükçe! Terlemeye, lastik eldivenli parmağını gerinize sokan beyefendinin bakışını kollamaya başladınız. Gerinize sokmadı mı parmağını? Buna şaştım. O adamlar parmaklarını deliklere sokmaya bayılırlar...

"İki yıl! Belki üç, bir daha sigara içmemek, kızlara el sürmemek, tuzsuz peksimetler ve makarna yemek kaydıyla, değil mi?

"Ben doktorları kapının önüne koyuyorum ve hepsini gömecek kadar da çok yaşayacağım."

Aniden gerildiği gibi aniden de gevşedi. Şimdi tavana bakıyordu ve farklı bir sesle şöyle dedi:

— Yapacak mısınız?

Neyi diye sormadım. Hiçbir şey demedim. Bir süre sustuktan sonra ekledi:

— Ne zaman?

— Bilmiyorum.

Apışıp kalmıştım. Kendimi oğlan çocuğu gibi hissediyordum. Derken, her zamanki o sert gülüşüyle güldü.

— Bu da bir şey. Pekâlâ Felix, karar vereceğiniz zaman beni bir hafta önceden uyarın ki yerinize birini bulayım. İnanın bana, önce onun hasta olmadığından emin olacağım...

Bu konuşma yüzünden mi dün akşam bu deftere bir şey yazmadım? Pazar günü Montmartre'da, iki kısacık cümle her şeyi yeniden gözden geçirmeme yetecek kadar beni allak bullak etmişti.

— Çok yorgun değilsin ya?

— Yok canım... Ben iyiyim!...

Perşembe günü, transa girmiş büyücü, kudurmuş gibi bana bağırdı:

— İnsanın ancak kendi istediği zaman öleceğini bilmiyor musunuz a budala?

Haydi Bib! Yatma vakti geldi. Yarın başka bir gün.

16 Kasım Cumartesi
Sabahın 2'si

Kalkmayı yeğledim. Gece yarısına doğru yatağa yattığımdan beri uyanıktım, uyukladımsa da bilincim yerindeydi. Düşüncelerim rüya biçimine büründüğünde bile, kendimi yatağımda, eğik tavanın altında, şişman ve sağlıksız olarak görüyor ve sol bacağımda Bib'in ağırlığını hissediyordum.

Sık sık böyle uykuyla uyanıklık arasında gidip geldiğim olur. Bazı geceler beş altı defa saate bakar, beni sabahtan, gündelik hareketlerimden, aşağıda Bib'in sokağa fırlayabilmesi için aralayacağım kapıdan ayıran zamanı hesaplarım.

Lambayı söndürdükten sonra bir ara, tam da köpeğimi düşündüm. Bir köpek demekten hoşlanmıyorum. Beş yıldır onunla yaşıyorum. Onu sahipsiz hayvanlar merkezinden alıp eve getirdiğimde, tahminen üç dört yaşında olduğunu söylemişlerdi. Demek ki şimdi dokuz yaşında, bu da bir kanişin normal ömrünün yarısını geçtiği anlamına geliyor.

Sonuçta o ve ben aynı yaştayız. Sırtı giderek gerginleşip vücudu kalınlaşıyor, ama gene de küçük toplarıyla oynamaya, ölü taklidi yapmaya ve, daha seyrek olarak, ters takla atmaya devam ediyor.

Bir ara onu yatağımın üstünde gördüm; benim kadar iri ve büyüktü, koca kafasını kederli bir merakla incelediği yüzümün üzerine eğmişti.

Zihnimden geçen tek nahoş görüntü bu değildi. Madam Annelet'yi de gördüm; odasında, ölüme kızıp köpürmüş bir halde. Ölümle ilgili söylediği her şey, kudurmuşçasına ona meydan okuması, hep korkudan. Birden cansız, çürümekte olan, insanların kurtulmak için hemen toprağa gömdükleri bir nesne oluverme fikri karşısında paniğe kapılıyor.

Ölmekten korkmayan benden daha mı sakin uyuyor? Günün ilk belirtilerini sabırsızlıkla mı bekliyor? Perşembe akşamı karşısında apışıp kaldım, ne diyeceğimi bilemedim, babamın karşısındayken de bazen böyle olurdum. Babam geldi gözümün önüne, belki de tıpkı eskiden olduğu haliyle. Sandalyemle geriye kaykılmış, ayaklarım çimentodan beyazlaşmış

kalasların üstünde, güneşin altında okuyarak saatler geçirdiğim Puteaux'daki evimizin avlusu geldi gözümün önüne.

— Sandalyeyi kıracaksın Felix!

Annemi gözümün önüne getirmeye çalıştım.

Neden? Neden? Sorular, gene ve hep sorular, onlara kesin bir cevap bulduğumu sanıyordum, halbuki hâlâ bir o kadar soru işareti var.

Usulca yatağımdan kalktım. Işığı yakmama gerek yoktu çünkü ay neredeyse yusyuvarlaktı ve çatı kah, Bib'in biçimini seçebileceğim ve aralık gözlerini görebileceğim kadar aydınlıktı.

Önce, tuvalete gittiğimi sandı. Pencereye yöneldiğimi görünce ne yapacağını kestiremedi -benim eskiden ailemleyken ne yapacağımı kestiremediğim gibi-, tekrar uykuya dalmanın bencil arzusuyla beni izleme görevi -bunun kafasında bir görev olduğunu sanıyorum- arasında kaldı.

Annemle babamı severdim. Birçok insanı "sevdim". Bu tam olarak ne demek?

Masama oturup bu satırları yazmadan önce, ayakta durup sokağa, sokaktaki evlere, tabelalara ve üç sokak lambasına bakarak yaklaşık çeyrek saat geçirdim. Gökyüzü berrak, görünürde hiç bulut yok. Bütün gün soluk, düz bir maviydi, neredeyse hiç gölge vermeyen soğuk bir güneş vardı. Şimdi gümüşi bir renk almış, damların üstünde kocaman bir ay var ve her şey hiçlikteki hareketsizlik içindeymiş gibi görünüyor, her şey bana dişçi koltuklarının üstündeki lambayı hatırlatan düz bir ışığa boğulmuş.

Madam Annelet'yle benim aramdaki fark... Kafamı meşgul eden düşüncelerde tuttuğu yerden dolayı kızıyorum ona; benim hakkımda düşündüklerini düşündüğünden dolayı da kızıyorum ona. Yanılıp yanılmadığını bana sormaya tenezzül etmeden, her şeyi sezinlermiş edasıyla bana baktığı için kızıyorum ona.

Annem böyleydi. Onun gibi zayıf ve esmer. Benden daha uzun ve daha geniş olan büyükbabam Desire Allard, piyano ve keman çalan ufak tefek sıska bir kadınla evlendiği için babamı hiç bağışlamadı, bizzat babamın da zamanla bundan pişman olmadığından emin değilim.

Madam Annelet kalabalıktan çıkmak, nihayet yalnız kendisiyle ilgilenebileceği ufak bir parça alana sahip olmak için mücadele etti. Etrafında beş milyon Parisli'nin nefes aldığının, yediğinin, çalıştığının farkında mı? Öyle yakınındalar ki, kapalı pencerelerine rağmen nefeslerini içine çekmeye mecbur.

Kendisi uykuya daldığı sırada dünyanın öbür ucunda insanların uyandığını; trenlerin, gemilerin, uçakların yirmi dört saat boyunca karanlıkta ya da göz alıcı aydınlıkta yollarını aradıklarını düşündüğü oluyor mu hiç?

O gerçekten yalnız yaşıyor. Ben değil. Az önce alnım cama dayalı, ay ışığının aydınlattığı grimtırak duvarlara, kapalı panjurlara, boş balkonlara bakıyor ve içinde insanların bulunduğu kutu kutu evleri düşünüyordum.

Vosges Meydanı'ndaki bir başka ön cepheyi, ilk kattaki pencerelerden daha az yüksek olan ikinci kattaki üç pencereyi hayalimde canlandırmak için çaba sarf etmeme gerek yoktu. O daireye hiç girmedim. Benim satın almış olduğum mobilyalar, benim seçmiş olduğum halılar olmalı içinde.

Dışarıdan anladığım kadarıyla büyük değil, muhtemelen iki yatak odası var, artı oturma odası, mutfak ve banyo.

Çocuklar artık beraber uyuyacak yaşta değiller. Oturma odasındaki bir divanda yatmıyorsa eğer -ki bu beni şaşırtır- Philippe'in kendi odası vardır, dolayısıyla Anne-Marie ve bu ay on dört yaşına girecek olan Nicole aynı odada uyuyorlardır. Bir zamanlar Anne-Marie'yle benim olan, bizim yatağımızda mı uyuyorlar? Benim için hiç fark etmez. Bunu düşünürken duygulanmıyorum. Bu gece Paris'in çatılarını aydınlatan aynı soğuk ışıkta görüyorum onları. Philippe ve Nicole benim çocuklarım. Bütün babalar gibi, onlar dünyaya gelmek için mücadele ederken ben hastanenin koridorlarını arşınladım.

Düşündüğüm bir daire daha var, bana daha yakın, Beaumarchais Bulvarı'nda, kitabevi gibi Arquebusiers Sokağı'nın sağında değil solunda, Republique Meydanı'na doğru.

Oraya daha iki yıl önce taşındılar: Monique, Anne-Marie'den üç yaş büyük, yani kırk üç yaşında, Daniel, on yedi yaşında ve kız kardeşi Martine, on beş yaşında.

Dördüncü katta oturuyorlar, binanın bir ucundan diğerine bir balkon uzanıyor, her katta iki daire olduğundan mızrak demiri biçiminde bir parmaklık balkonu ikiye bölüyor.

Üç insan kümesi - Bib'le ben bir insan kümesi sayılabilirsek tabii. Beaumarchais Bulvarı'ndaki dükkânı unutuyordum, orada ister istemez Madam Annelet'nin kümesine dahil oluyorum.

Peki ya bağlar? Doğru kelimeyi bulamıyorum. Titreşimler diye yazmak geliyor içimden. Pazar günü öğleden sonra, sanki büyük orgların ezgileri

onları taşıyormuşçasına Saint-Pierre merdivenini tırmanan iki sakatın arasında titreşimler olduğu hissediliyordu.

Oradalar, her biri kendi hanesinde, Madam Annelet'nin hizmetçisi Renee de kendininkinde, altıncı katta. Her biri nefes alıyor, rüya görüyor, tıpkı hafif hafif inleyerek bacaklarını sallayan Bib gibi.

Olaylar gelişmeleri gerektiği gibi gelişmiyor. Hayattan bahsetmiyorum, keyifsizce ve yılgınlıkla sayfalarını karalamaya devam ettiğim bu defterden bahsediyorum. Başlarken, düşüncem her şeyi açıklığa kavuşturmaktı, sadece başkalan için değil -başkaları yazdıklarımı okuyacak olursa eğer-kendim için. Bunu başarabileceğimden aşağı yukarı emindim.

Hakikate ulaşmak için durumumu samimiyetle, icabında acımasızca ortaya koymak yeterliydi. Herkes, hayatının belli bir anında, durum saptaması yapma isteğini az çok duymaz mı? Herkes kendini başkalarından farklı hissetmez mi ve anlaşılmadığından dolayı acı çekmez mi?

Mesela bir kadını ele alın, hangisi olursa, en akıllısı, en dengelisi, kelimenin genelgeçer anlamında en erdemlisi. Ona ciddi ciddi, huzursuz bir edayla bakın. Ben bunu yaptım. Bütün erkekler yapmıştır.

— Sizi anlamaya çalışıyorum...

— Neyi anlamaya?...

— Biliyorsunuz işte; bunu size ilk söyleyen ben değilimdir... Kim olursanız olun, sizi dinlemeye başlar.

— Siz diğerleri gibi değilsiniz... Sanki sizde bir...

İster bir dâhi, ister bir gerizekâlı olsun, aynı şey bir erkek için de geçerlidir.

— Hayatınızın hikâyesini yazsaydınız eminim ki...

Ne olduğu bilinmeyen bir şeyden meydana gelmiş bir uzayda, daha sıcak ya da daha soğuk milyonlarca başka küçük dünya arasında, boşlukta yüzen küçücük bir dünya; pek yakında tiksintiyle başından atılan bir madde haline gelecek olan minicik bir insan, büyük bir ciddiyetle hayatının hikâyesini yazmaya girişiyor.

Hangi hayatın? Kendi hayatının tabii ki! Beyni olduğunu sandığı yerde olup bitenlerin hikâyesini.

Okulda ona defalarca şöyle demişlerdi:

— Felix, kendinizi başkalarından daha akıllı sanmakla hata ediyorsunuz. Kurallar herkes için konmuştur...

Ona şunu da öğretmişlerdi:

— Ana babanı sevmelisin.

Ve onları saymalısın. Onlara itaat etmelisin. Karşında çorba içen bir kadınla bir erkek değil. Bir anne ve bir baba.

Büyükbaba ise, kiliselerin vitraylarında görülenler gibi bir çeşit peygamber ya da havari.

— Bana karneni göster bakalım... Gene bir sıra geriye gitmişsin... Beşinci olmuşsun ancak.

Neyin beşincisi?

— Neler oluyor? Bu dönem neden daha az çalıştın? Bütün meslek hayatının buna bağlı olduğunu unutma...

Doğru. Bir meslek seçmek, bir yerlerde boş bir yer bulmak gerekir, şu ya da bu katta, Puteaux'da, Neuilly'de, Melun Devlet Hapishanesinin bir hücresinde veya Arquebusiers Sokağı'ndaki bir evde. Yahut da Madam Annelet gibi, güney ve güneybatıdaki kerhanelerden geçip, oradan ustaca Paris'teki şık randevuevine ve Beaumarchais Bulvarı'ndaki kitabevine kadar gelmek gerekir.

Bir gün ya da bir akşam kendinizi, bir gün önce tanımadığınız bir insanla beraber bir kahve terasında, bir bankta ya da kaldırımda yürürken bulursunuz.

— Ne düşünüyorsunuz?

— Sizi... Tuhaf bir gençsiniz...

— Ne bakımdan tuhaf?

— Genç bir kızla dolaşmaya çıktığınızda hep böyle susar mısınız?

— İlk defa oluyor.

— Neden benimle?

— Bilmiyorum...

O farklı da ondan tabii| Derken kendinden bahsetmeye başlar. Siz de bir an önce kendinizden bahsetmek istersiniz. Herkes kendindeki farklılıkları sayıp döker. Ten de farklıdır, burun da, gözler, kulaklar, özellikle tadını öğrenmekte acele edilen ağız. Sonra göğüsler gelir, mutlaka tadına bakılması gereken cinsel organ, inlemeler, onlar da farklıdır.

— Seni seviyorum.

— Benden az.

— Böyle bir şey nasıl oldu, aklım almıyor.

— Kaderde yazılıymış.

Şu çirkin, buz gibi ay şiirsel bir hal alıyor.

— Kader bizi birleştirmeseydi ne olurdu acaba?
— Hayatım aynı olmazdı.
— Benimki de öyle.
— İnsanların çoğunun hayatı gibi bomboş olurdu. Gerçek aşkı o kadar az insan tanıyor ki!
— Korkunç bir şey olmalı.
— Neyse ki bundan haberleri yok.
— Öyle mi dersin?
— Eğer bilselerdi kafalarına bir kurşun sıkarlardı.
— Ne korkunçsun.
— Seni seviyorum!
Annemle babamın birbirlerine böyle sözler söylemiş olmaları bana inanılmaz geliyor. Çünkü onlar annemle babam. Hele hele büyükannemle büyükbabamın.
— Biz ikimiz olacağımız zaman...
Bir evde, bir odada, bir kulübede iki kişi olmak. Herkes kendi hikâyesinin en önemlisi olduğunu düşünerek, kendinden bahsetmeye devam eder.
— Ya bir gün beni artık sevmezsen...
— Sus! Bu mümkün değil... Yalnız başıma kalma düşüncesi... İşte! Artık yalnız olmamak. Yalnız olmamak için iki kişi olmak. Neden üç, beş, on, yüz değil?
— Bir gün sevgilim, aşkımızdan bir varlık doğacak...
— Ah! evet... İkimizin çocuğu... Düşünebiliyor musun?... Bizden!... Sadece bizden!...
— Seni seviyorum!
— Ya ben!
Kalabalık artık düşmanca bir kaynaşma, bulundukları yeri hırçınlıkla savunan bir birey kitlesi değildir. Bir tanıktır. Sarmaş dolaş bir çifte dönüp bakan yüzlerdir.
— Cenaze suratlı şu şişman herifi gördün mü? Bize nasıl bakıyordu...
— Bize imreniyor...
Duygulanan yaşlı kadın, dalga geçen oğlan çocuğu.
— İsmini ne koyacağız?
— Oğlan olursa...
— Ya kız olursa?

— Oğlan olmasını ve sana benzemesini istiyorum...

Üç kişi olunur. Dört kişi. Öfkeden kuduruyorum, anlıyor musunuz? Böyle olduğu için öfkeden kuduruyorum. Bunu yazmaya ihtiyaç duyduğum için öfkeden kuduruyorum. Vosges Meydanı'nda bir kadınla iki çocuk var. Beaumarchais Bulvarı'ndaki bir çatının altında bir kadın daha var iki çocukla; evim daha yüksek olsaydı orayı görebilirdim. Hepsinden de bir bakıma ben sorumluyum.

Onlarla temas kurmayalı sekiz yıl oldu. Benim burada olduğumu bilmeleri düşük ihtimal. Her halükârda beni tanımıyorlar. Onlar için ben yokum artık. Neden onlar benim için var olsunlar?

Sorumluyum, diye mi yazdım? Kimden, neden sorumluyuz? Herkes elinden geleni yapıyor; ben de, başkaları da, elinden geleni yapmış olan patronum da - artık bir patronum var çünkü.

— Ya büyükbabam? diye soracak bir gün bir çocuk, benim tanımayacağım bir dünyada.

Otuz yaşındaki bir Philippe ya da artık küçük bir kız olmayan ve annesine benzeyen bir Nicole şöyle cevap verecek:

— Büyükbabandan bahsetmeyelim.

— Neden? Kötü biri miydi?

Ne demeli? Kim bilir? Belki de şöyle diyerek işin içinden sıyrılacaklardır:

— Bak, o başkalarına benzemezdi...

Belki de bu yüzden bilmek isterdim ve bilinmesini isterdim. Kötü ifade ediyorum. Hepten beceriksizim. Bu arada, içerisi soğuk. Uykum yok. Tekrar yatmak istemiyorum. Ateşi yakacağım, kendime bir fincan kahve yapacağım, gene şu masanın başına geçip oturacağım ve kuşkusuz gecenin geri kalanını masa başında geçireceğim.

Tepemin üstünde, tam çatı penceresinin ortasında asılı duran şu aydan nefret ediyorum. Umarım birazdan yer değiştirir de bir daha onu görmem.

Hayır Bib, kalkma vakti değil. Sahibine bakma sen.

Uyu köpeğim!

Bir mayıs sabahı, saat on bire doğru, elimde bir valiz, Melun Hapishanesi'nden çıktım ve kendimi Notre-Dame Kilisesi'nin ön avlusunda buldum; dört yılı aşkın bir süre bu kilisenin sadece çatılarını ve kulelerini görmüştüm. Hava hafifti, güneş ısıtıyordu ve rastladığım ilk kişi başına bir panama şapka takmış, beyaz bıyıklı yaşlı bir bey olmuştu.

Yolumu, yönümü şaşırmış değildim, duygulanmamıştım da. En çok kaldırım taşlarına, kaldırımlara, evlere bakmış, ayak seslerini dinlemiş, sonra da meydanı geçerek dar bir sokağın köşesindeki tertemiz bir kahveye girmiştim; üstünde gömleği ve mavi önlüğüyle patron, kalaydan tezgâhın arkasında şişeleri yerleştiriyordu.

Puteaux'daki ya da Quartier Latin'deki bir bistroda da olabilirdim. Koku aynıydı; yer döşemesinin, birkaç masanın rengi; duvarda, toplum içinde sarhoş olmaya ilişkin yasa, aperitif reklamları arasında asılı duruyordu.

— Bir bardak beyaz şarap.

— Sek mi?

— Lütfen.

Oraya beyaz şarap için gelmemiştim. Hayatla yeniden temas kurmak içindi ve patron bunu anlamıştı. Meydandan geçtiğimi görmediği halde nereden geldiğimi biliyordu. Oradan başkalan da geliyordu kahveye. Bizi nasıl tanıdığını bilmiyorum. Yüzümüzün renginden mi? Bakışlarımızdan mı?

— Ee, çok mu zordu?

Hayır dedim. Doğruydu. Zaman bana uzun gelmemişti, ve her şey bittikten sonra, hayatımın geri kalanından daha kısa gelmedi mi diye düşünüyorum.

— Paris'e mi?

— Evet.

— Sizi bekleyen? -Yok.

Ona teşekkür ettim, özel bir şey için değil, benimle konuştuğu için belki, sonra içtiklerimin parasını ödedim ve gara doğru yürüdüm, bir an köprüde durup Seine'in akışını seyrettim.

Ne hapishaneyi son bir defa görmek istedim, ne de kaldığım bölümün çatısını bulmaya çalışmak için arkama dönmeyi.

Garda epey uzun süre tren bekledim, beklerken jambonlu bir sandviç yiyip bir bardak beyaz şarap daha içtim.

Şeylere ve insanlara artık aynı şekilde bakmadığımı sanırım o zaman anladım. Bunu önceden tahmin etmiştim. Şimdi tecrübe ediyordum. Erkekler, kadınlar, yüzler, eller, tekerlekli yük arabaları, koliler, rayların üstündeki vagonlar, bir bahçede çiçek açmış leylaklar görüyordum; gürültüleri, sesleri duyuyordum; sandviçlerin, fıçı birasının, şarabın ve

alkolün kokusunu tanıyordum. Fakat dışanda kalıyordum. Bütün bunlar benim dışımdaydı ve beni ilgilendirmiyordu.

Gerçekten de çıkışta beni bekleyen kimse yoktu. Ya diğerleri, benden önce çıkmış olanlar, kapının önünde birini bulmayı o kadar çok istiyorlar mıydı? Belki çalım satmak için bunu isteyen bazdan vardır, tıpkı garda yolcu edilmekten ya da karşılanmaktan hoşlananlar olduğu gibi.

Trenin kapısından tanıdık manzaralar gördüm, şurada burada Seine nehrinden bir parça, bir bent ve gemiler, bir bayırın dibinde oltayla balık tutan biri, kum ocakları. Côte d'Azur hatta bu. Sık sık mavi trene binmişimdir ve dönüşte, yataklı vagon garsonu Melun'de bizi kahveyle uyandırırdı.

Aklımda yığınla tasan olduğu, gelecek için planlar kuracak vaktim olduğu sanılabilir. Tersi doğru. Beyaz bir sayfa kadar boştum, her şeye kayıtsızdım, gülünç ayrıntılar dışında: yanımda oturan adamın okuduğu gazete, izne çıkmış iki askerin sohbeti, yirmi kadar fıskiyenin suladığı geniş bir bostanda bir an görülen bostancılar.

Lyon Garı'nın etrafında oteller vardır, ama gar civarlarını hiçbir zaman sevmemişimdir. Henüz şehirde değilsinizdir, ya da artık değilsinizdir, ama kendinizi başka yerde de hissetmezsiniz.

Şu mahalleyi değil de bu mahalleyi seçmem için hiçbir sebep yoktu. Puteaux'da kimsem kalmamıştı. Neuilly bir hatıradan ibaretti ve kendi kendime, orada gerçekten ben mi oturdum diye sorduğum olmuştur.

Kuzey Garı'nda ya da Montparnasse Garı'nda inmiş olsam yapacağım gibi, dümdüz yürüdüm. Kendimi rıhtımlarda, sonra Arsenal gemi havuzunun kenarında, ve nihayet Bastille Meydanı'nda buldum.

Derken, ucuz otel tabelalarına bakmaya başladım, zira arada sırada bir elimden diğerine geçirdiğim valizim ağır gelmeye başlamıştı. Sonunda, Saint-Antoine Sokağı'nın tam yanındaki Castex Sokağı'nda bir otelin beyaza boyanmış koridoruna girdim.

Otel sahibi kadın, tombul, boğum boğum ellerini kurularken beni dikkatle süzdü. İnsanların temas kurmadan önce sakınarak birbirlerini incelediklerini eskiden fark etmemiştim. Ölü bir zaman olur, karşılıklı kaçamak göz atmalar.

— Bir gecelik mi?

— Eğer çok pahalı değilse bir haftalık ya da bir aylık bir oda istiyorum.

— Fransız mısınız?

— Evet.

— Yalnız mısınız?

— Evet.

Bendeki bir şeyden işkillenmişti, anlamadığı bir şeyden, ama gene de bana avluya bakan bir oda gösterdi. Çıkıp Saint-Antoine Sokağı'nda bir şeyler yedim. Bir bardak beyaz şarap daha içtim, sonra soyunmadan yattım ve uyandığımda gece olduğunu görünce şaşırdım.

Bir hafta boyunca, her seferinde biraz daha uzağa gitmeyi göze alarak, yürüdüm; Opera Meydanı'na giden otobüse bindim, bir başka sefer Châtelet'ye giden otobüse, daha sonra da... O hafta boyunca bir defa bile yağmur yağmadı. Havalar hep iyi gitti. Kadınlar hafif ve açık renk baharlık elbiseler giymişlerdi. Kışlık giysilerini yeni çıkarmış kadınların o özel yürüyüşlerini unutmuştum. Yarı-çıplaklıkları onlara cinsel bir coşkunluk veriyor ve kendileri farkında olmadan onları kışkırtıcı kılıyordu sanki.

Pazartesi ya da sah günü, Haussmann Bulvarı'nın saygın ve sessiz bir binasında oturan avukatım Forniol'ün bekleme salonundaydım. Benim davama baktığı sırada da yanında çalışan sekreteri tanıdım. O kadar değişmiş miydim ki kız beni tanımadı?

— Randevunuz var mıydı?

— Hayır.

Bana bir kâğıtla kalem uzattı: isim soyadı, ziyaret sebebi, tıpkı bakanlıklarda olduğu gibi, cevap hanesinde yan yana noktalar vardı. İmzalamakla yetindim.

— Sanırım bu yeterli olur, dedim.

Adım ona hiçbir şey hatırlatmıyormuş gibi, şaşırmaksızın, meraklanmaksızın okudu.

— Korkarım uzun süre bekleyeceksiniz. Avukat Forniol toplantıda.

Ben de, eskiden, bazı ziyaretçiler için, hep toplantıda olurdum.

— Beklerim.

Bekleme salonunda tek başıma, hiçbir şey yapmadan oturdum. Öğrendiğim bir şeydi bu. Kımıldamamak. Boş kalmak. Telefon zilleri, sekreterin sesini, deri kaplı bir kapının ardından daha boğuk bir erkek sesi duyuyordum.

Kolunun altında dosyalar taşıyan bir stajyer geçti, yeniydi, tanımadığım bir genç. Odada birini bulunca şaşırmış göründü.

— Avukat Forniol'ü mü bekliyorsunuz?

— Evet.

— Sekreteriyle görüştünüz mü?

— Evet.

Bana bakıp neden kaşlarını çatmıştı? Burnumun üstünde siyah benek, yüzümde kara leke yoktu. Kıyafetim düzgündü. Kıpırdamadan sandalyemin üzerinde bekliyordum.

Deri kaplı kapıdan girdi, az sonra biri kapıyı aralayıp bana baktı, ama oturduğum yerden onu göremedim. Nihayet sekreter, Matmazel Emma ya da Irma, hatırlamıyorum, yanıma geldi.

— Avukat Forniol sizinle görüşecek.

Beni içinde kimsenin olmadığı büroya aldı, yer gösterdi ve gözden kayboldu. Kapısı aralık olan yan odada biri konuşuyordu.

— Endişelenmeyin sevgili dostum... On beş günlük erteleme talep edeceğim, biz de o zamana kadar malum şahıs üzerinde etki yapabiliriz... Elbette!... Rahat olun... Hasmımız daha önce hiçbir şeye kalkışamaz...

Telefonda konuşuyordu, dört yıl önce benimle konuştuğu sesiyle.

— Hayır. Maalesef bu hafta hiç boş akşamım yok, ama karınıza benim karımın selamlarını ilerin... Sakın bir şey yapmayın ve benden haber bekleyin... Her şey yolunda gidecek...

Yine aynı kelimeler, ya da aşağı yukarı aynı. Şimdi de biriyle alçak sesle konuşuyordu ve birkaç dakika sonra, sesinden farklı biri olarak, sorumluluklarının altında ezilen birinin kaygılı, ciddi edasıyla içeri girdi.

Değişmemişti. Hâlâ genç ve şıktı. Ayağa kalktım çünkü orada, Melun'de, kapı açılır açılmaz ayağa kalkma alışkanlığını edinmiştik.

Bana bir göz attı ve şaşkınlığını ele vermekten kendini alamadı.

— Gördünüz ya çıktınız işte... diye başladı.

Çalışma masasının arkasına geçerken aklından hesaplamaktaydı.

— Cezanızın bir kısmı bağışlandı demek? Yanılmıyorsam, serbest kalışınıza daha vardı, şey...

— Altı ay.

Nasıl olduğumu sormadı, dostane görünme zahmetine ise hiç girmedi.

— Sekreterim size söylemiş olmalı, sabah saatlerim...

— Çok yüklü... Sizi tutmaya niyetim yok.

Varlığım sanki onu tedirgin ediyor, sıkıntı veriyordu. Halbuki mahkemede beni hararetle, hatta tutkuyla savunmuştu.

— Size nasıl yardımcı olabilirim?

Elini cüzdanına atacak galiba diye düşündüm.

— Çocuklar hâlâ karımın yanındalar mı?

Gerçekten bir hasım haline geliyormuşum gibi, biraz daha içine kapandı.

— Neden bana bu soruyu soruyorsunuz?

— Sorum sizi şaşırttı mı?

Acele etmiyor, sıkıntılı bir edayla bana bakarak fildişinden bir kâğıt açacağıyla oynuyordu.

— Dinleyin Allard... Durumunuzu size hatırlatmama gerek yok ve kâğıtları size zamanında ulaştırmışlardır sanırım...

Duygusuz, ifadesiz duruyordum. Soğukkanlılığını kaybeden oydu, şimdi de kulak memesiyle oynuyordu.

— Karınız, çocuklarının soyadından farklı bir soyadı olmasın diye, boşanma talebinde bulunmadı, istese bulunabilirdi...

— Boşansaydı bile benim soyadımı kullanmasına izin verirdim...

Böyle bir görüş bildirmemden dehşete düşerek bana sertçe baktı. Ona göre ben burada olmamalı, ortadan yok olma ve dahası susma inceliğini göstermeliydim.

— Gene de, ayrı yaşama kararını ilan ettirmekle yetindi. Daha sonra, meslektaşlarımdan birinin tavsiyesi üzerine, 24 Temmuz 1889 tarihli yasa gereği sizin babalık hakkinizin kaldırılmasını talep ederek huzurunu güven altına aldı.

Kılım kıpırdamıyordu. Bildiğime göre, neden kılım kıpırdasındı? Babalık hakkının kaldırılması. 24 Temmuz 1889 tarihli yasa, madde 2. Az önce yan odada, belki de hafızasını tazelemek için öyle fısıldıyordu.

Ellerini açarak konuyu sonuca bağladı:

— Bu şartlarda...

— Nerede oturduklarını biliyor musunuz? Kâğıt açacağını tekrar eline aldı.

— Madam Allard ve çocuklarının nerede oturduklarını bildiğimi söyleyebilirim. Onları iki aydan az bir zaman önce gördüm ve iyiler. Özür dilerim, beni Adliye Sarayı'nda bekliyorlar...

— Bana adreslerini vermeyi red mi ediyorsunuz?

— Ne sebeple adresi öğrenmek istiyorsunuz? Yasal yönden de, manevi yönden de, yaşamlarını alt üst etme hakkına sahip değilsiniz. Öte yandan ben de kendimi şeyden sorumlu olarak görüyorum...

— Anne-Marie'ye söyleyecek bir şeyim yok. Onu görmek, onunla herhangi bir konuda tartışmak istemiyorum. Birdenbire çocukların karşısına çıkıp onlara, "Ben sizin babanızım..." diye bildirmeye de niyetim yok.

Sesimi yükseltmiyordum. Ne hiddetlenmiş, ne de tiksinmiştim. Benim için kelimeler anlamlarını kaybetmişti.

— Arada sırada, gereken ihtiyatı göstererek, çocukları uzaktan görmeye çalışabilirim. Madem bu size göre imkânsız, ben de başka yere başvururum...

Sanırım onu etkileyen sükûnetim, heyecana kapılmayışım oldu. Belki acelesi olması ve benim ısrar ederek onu alıkoymamdan korktuğundan dolayı da.

— Niyetinizin gerçekten bu olduğuna ve bundan dışarı çıkmayacağınıza söz verir misiniz?

Yerimden kalktım.

— Sözüme ihtiyacınız yok. Babalık hakkının kaldırıldığını unutuyorsunuz...

— Bunu size hatırlattıysam...

— Hakkınız.

— Dinleyin...

O da kalktı, beni kapıya kadar geçirirken mırıldandı:

— Bu ziyareti unutun. Sizi görmedim. Vosges Meydanı 23 numarada oturuyorlar.

— Bir eksikleri yok ya?

— Yok.

— Çalışıyor mu?

— Benden çok fazla şey istiyorsunuz, zaten on dakika geciktim. Özür dilerim. Bir telefon etmem gerek.

Elimi sıkmadı.

— Irma, lütfen yolu gösterir misiniz...

Demek Irma'ymış. Benim ismime gelince, söylemeyip yerine üç nokta koydu.

On gün önce, Saint-Antoine Sokağı'nın köşesinde, Castex Sokağı'ndaki küçük bir otelde karar kılmıştım, meğer Anne-Marie de çocuklarla beraber Vosges Meydanı'nda oturuyormuş. Dört yüz metre ötede mi? Beş yüz metre? Fark etmez.

Forniol endişelenmekle hata etmişti. Philippe o zaman sekiz, Nicole altı yaşındaydı. Onları uzaktan gördüm, hizmetçileriyle, zira onları okula götüren bir hizmetçileri vardı.

Anne-Marie'yi de gördüm. Küçük, yeşil bir otomobili vardı ve saçlarının kesimi dışında değişmemişti. O zamanlar Faubourg Saint-Honore'de bir terzihanede çalışıyordu. O günden bu güne, Saint-Philippe-du-Roule yakınlarında kendi incik boncuk dükkânını açtı.

Onlara yaklaşma, hele hele kendimi tanıtma dürtüsüne kapılmadım.

Gece sonuna yaklaşırken ve birazdan Bib'e kapıyı açma vakti gelecekken bunlardan söz ediyorsam, bunun nedeni sözü dolaylı olarak kendime getirmekti.

Philippe sekiz yaşındayken ona pek önem vermemiştim, kız kardeşine daha da az.

— Onlar senin çocukların...

Anne-Marie'ninkiler de. Halbuki onları gözümüzde büyüttüğümüz günler olmuştu.

— Burnu seninkine benziyor...

— Burnu olabilir, ama yüz ifadesini senden almış... Benimki, seninki, dönüp dolaşıp daima oraya gelinir. Bir belgesel filmde, yumurtayı ilk delip geçen olmak için vahşice mücadele eden milyonlarca sperma hücresi görmüştüm. Bir tanesi kazanır. Diğerleri hiçbir işe yaramaz.

Bu savaştan bir çocuk doğar. Yani benimkiler -madem benimkiler oluyorlar- aynı şekilde bir büyükbabaya ya da bir büyükanneye çekmiş bir burnu, bir ifadesi olan başka çocuklarla okula gidiyorlar.

Bense kendime bir yer bulmakla uğraştım ve talih karşıma, Puteaux'daki gibi ambarların ve küçük ticarethanelerin bulunduğu bir mahalledeki, tam bana göre olan bu evi çıkardı.

Solda, sokağın içinde, en az yirmi kamyonu olan Birleşik Mağazalar var. Başka bir yerde büyük şamdanlar imal ediyorlar. Evimin karşısında, cephesi gök mavisine boyanmış ucuz bir lokanta var, üstünde "Rose'un Yeri" yazıyor.

Bir gün kitabevinin vitrinindeki iş ilanını okudum ve yavaş yavaş kendime bir düzen kurdum. Daha Melun'deyken şişmanlamıştım, kimsenin hatası değildi bu, cezaevi yemekleri yönetmeliğinin de payı yoktu bunda. Şişmanlamaya devam ettim, durmadan biraz daha şiş ve daha çirkin oluyordum, özellikle sabahlan, ama kendimi hasta hissetmiyordum.

Ne bir şey istiyordum, ne de insanlarla temas kurmak. Dinginliğe ulaşmıştım. Kendime sorular sormuş, sonunda bana doyurucu görünen bir şekilde onlara cevaplar vermiştim. Bu konuya geri dönmek gereksizdi.

Ama gene de arada sırada gidip Vosges Meydanı'ndaki bir sıraya oturuyor, bazen çocukları gördüğüm oluyordu.

Yaz, kış, daha uzun günler, daha kısa günler, Saint-Antoine Sokağı'ndaki küçük el arabalarında ya da Richard-Lenoir Bulvarı'ndaki üstü açık pazarda başka meyveler, başka sebzeler, pardösü ya da ceket, Paskalya tatili, yaz tatili, 15 Ağustos, okulların açılışı. Birden av üstüne ya da av hayvanlarının hazırlanışı üstüne kitaplar satılmaya başlanır ve Noel kartları siparişi verilir. Ve bir de, yıldan yıla, giderek daha az ayakta duran, giderek daha çok yemek yiyen Madam Annelet.

Bu söylediğimde alayın zerresi yok. Sabah kahvemi hazırlıyor, kırmızı balığımı besliyordum, gene de ölecekti ve onun yerine bir köpek aldığımı öğrense çok şaşırırdı herhalde. Ya kavanozumda benim yerimi kim alacak?

Philippe liseye başladı, Turbigo Sokağı'ndaki Turgot Lisesi'ne. Görünüşü, yürüyüşü, bakışı değişti. Daha uzun boylu ve daha zayıf oldu, kemikleri çıktı, onun yaşındayken benim kemiklerim de öyleydi.

Var olduğunun bilincine varmaya başlamıştır şu sıralar. Her halükârda ben o yaşta bu keşfi yapmıştım.

Ben Gennevilliers'ye gidip bir köpek seçerek, kitap satarak, sabahlan kepengi açarak, yeni hizmetçilere alışarak ve Madam Annelet'ye hasılatı götürerek yaşayadururken, bu arada Philippe on altı yaşına girdi bile, lise bitirme sınavına hazırlanıyor. Geçen doğum gününde, nisanda, annesi ona küçük bir motosiklet aldı. İlk günler, Vosges Meydanı'ndaki parmaklıkların etrafında kocaman bir sinek gibi bıkmaksızın dönüp duruyordu.

Kendine bir deri ceket aldı. Perşembeleri, Republique Meydanı yakınlarında bir kahvede oğlanlar ve kızlarla buluşuyor, kahvede meyve suyu içip müzik dolabını çalıştıran gençler var sadece.

Benim bir bisikletim vardı, Puteaux'da lise olmadığından bisikletle Neuilly'deki Pasteur Lisesi'ne giderdim.

— Ben... Ben...

Onu ve Daniel'i seyrediyorum. Annesi ve kız kardeşiyle Beaumarchais Bulvarı'na taşındığından beri Daniel de aynı liseye gidiyor.

Bir yaş büyük olan Daniel aynı sınıfta değil. Aynı çetede değiller. Birbirlerini tanıyıp tanımadıklarını bilmiyorum. Karşılaştırıyorum.

Gözlüyorum. Saklanıyorum. Kendi kendime soruyorum...

Saat altı. Bib bunu sezdi ve yataktan aşağı atladı. Ateş gene sönmüş. Kapıyı açmaya gittikten sonra kahve için su ısıtacağım.

17 Kasım Pazar
Sabahın 11'i

Dün öğleden beri yağmur yağıyor; evlerin cephelerini karartan, camlardan süzülen, su oluklarını tıkayan, sık ve soğuk damlalı, bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmur, ve ne tarafa dönseniz gökyüzü kapalı, öyle karanlık ki bu sabah her yerde lambalar yanmış.

Pazar günü yağmur yağması oldukça hoşuma gider. Bir parçacık güneş çıkar çıkmaz kırlara koşanları kıskandığımdan değil. Bir arabam vardı, hatta birkaç tane birden. Deauville ve Touquet yolunu, Güney yolunu ve yol üstünde iyi yemek yenecek yerleri bilirim. Kimseyi kıskanmıyorum.

İnsanların tatilde olduğu gün yağmur yağması hoşuma gidiyor, çünkü böyle zamanlarda bütün hanelerin dolu olduğu, evlerin insan hayatıyla tıka basa dolduğu hissediliyor.

Daha dün akşam, kaldırımlarda aylak aylak dolaşan neredeyse yalnız Bib'le ben vardım. Karaltılar bir binanın kapısından park etmiş bir otomobile koşarak kaldırımdan geçiyorlar, çok geçmeden motor çalışmaya başlıyordu.

Sinemalar, lokantalar, dans salonları dolu olmalıydı; sabırla kuyrukta bekleyen insanlarsa, şemsiyelerin altında, Champs-Elysees'deki ve Büyük Bulvarlar'daki ışıklı büyük kapıların önünde yerlerinde sayıyorlardı şüphesiz.

Evlerin cephelerinde boşluklar vardı, karanlık pencereler, boş daireler. Daniel, evlere sürünerek, metroya yöneldi. Sanırım sinemaya gidiyordu. Annesi ve kız kardeşi evde kaldılar, saat on birde dairenin lambaları henüz sönmemişti. Ne yaptıklarını bilmiyorum.

Vosges Meydanı'nda, kimse dışarı çıkmadı. Kaldırım boyunca pek çok araba dizilmişti, bir tanesinin gelişini de gördüm, içinden genç bir çift indi. İkinci katta küçük bir davet veriliyordu galiba, çünkü perdelerin arkasından sanki dans ediliyormuşçasına gölgeler geçip duruyordu.

Tekrar Beaumarchais Bulvarı'na gittim ve Daniel'in döndüğünü görürüm umuduyla bir araba girişine sığınıp orada epeyce kaldım. Islanan Bib

sonunda öyle kederli bir eda takındı ki yerimden ayrıldım.

Bu sabah gene dışarı çıktık, acele etmeden, boş sokaklarda rahat adımlarla yürüdük. Bazen pencerelerdeki tül perdelerin gerisinde bir yüz seçiyordum. Yağmurun altında ne yaptığımızı merak ederek, gözleriyle bizi izliyorlardı.

Sanırım pek çok kişi, sabah erkenden onları uyandıracak çocukları olmayanlar, uyumak için yağmuru fırsat bilir. Kimileri hafifçe radyo dinler, radyonun sesi yan ya da üst dairedeki radyoya karışır. Aşağı yukarı emin olduğum şey ise, Philippe'in okumakla meşgul olmadığı.

Annesi dışan bir göz atacak olursa beni tanımasın diye, penceresinden oldukça uzakta, ıslak bir banka oturup bunu düşündüm. Philippe'in elinde ders kitaplarından başka kitap görmedim hiç. Daniel'i gördüm, ve bahse girerim ki dün akşam popüler filmlerin gösterildiği bir sinemaya gitmeyip, bir sinema kulübüne veya bir avangard tiyatroya gitmiştir.

Su damlaları kaldırım taşlarına öyle kuvvetli çarpıyorlar ki sıçrıyorlar ve su ayakkabıların içine giriyor, çorapları ve pantolon paçalarını ıslatıyor. Pardösümü kuruması için ateşin yanma koydum, Bib de tüylerini kurutuyor.

Bib somurtkan. Ben değilim. Neşeli değilim. Canım şarkı söylemek istemiyor. Canım hiç şarkı söylemek istedi mi ki?

Gene de alttan alta yumuşak bir ruh hali içindeyim, sonunda zevk alınır olunan bazı fiziksel acılar gibi.

Çocukluğumda sık sık yağmur yağardı. Aptalca bir cümle oldu. Demek istiyorum ki, anılarımda yağmurun, bütün ailenin evde kaldığı buna benzer günlerin yeri çok, özellikle de çocukken, henüz ne kamyonetimiz ne de merkezi ısıtmamız olduğundan, soğuk bizi ısıtılan tek odaya sığınmak zorunda bıraktığı zamanlar.

Acaba Philippe, Daniel ve iki kızın da benim gibi akıllarında çocukluklarıyla ilgili pek az belirgin anı mı kalacak? Halbuki bana canlı, uyanık, kafa karıştırıcı sorular soran bir çocuk olduğumu söylemişlerdi.

Ocak 1915'te, Birinci Dünya Savaşı'nın en şiddetli döneminde doğmuşum. O zamanlar otuz yaşlarında olan babam, inşaat müteahhidi olarak hemen askere alınmış ve Paris çevresindeki savunma çalışmalarıyla uğraşıyormuş. İki yıl sonra, gene savaş sırasında, kız kardeşim Louise doğmuş.

Büyükannem, büyükbabam ve evli olmayan halalarımdan Leonore ile birlikte hâlâ eski evde oturuyorduk.

Büyükannem güzel kadınmış, etli butlu, o zamanlar öylelerinden hoşlanılırmış. Büyükbabamın, henüz ustabaşıyken, pazar günleri kanoyla dolaşmaya gittiği Chatou'daki bir hancının kızıymış.

İçinde onların, amcaların ve halaların, tanımadığım kuzenlerin resimlerinin olduğu bakır kenarlı bir aile albümü var. Chatou'da büyükkanneme Güzel Josephine derlermiş.

Benim dünyaya gelişimden sonra ailedeki ilk ölüm bu olmalı. Yaklaşık dört yaşındaydım. Tek hatırladığım, karanlık çöktükten sonra, papaz yardımcısı kutsal yağ sürmek için geldiği sırada, koro oğlanının çıngırağı.

Cenazeyle ilgili hiçbir şey bilmiyorum, ama gümüş süslemeli siyah cenaze örtülerini yerleştiren döşemecileri işlerini yaparken izledim. Öğleden sonra, hemen hemen hiç açılmayan salonda, pazarlıklarını giymiş erkekler de gözümün önüne geliyor. Küçük bardaklarda, kokusunu unutmadığım bir alkollü içki içiyorlar, purolar tüttürüyorlardı ve beni kapının önüne koymuşlardı.

Aralarında büyükbabam da vardı. Biri şöyle dedi:

— Aklını başına toplamalısın. Ona mutlu bir hayat, güzel çocuklar verdin, ve eminim ki gittiği yerde mutludur.

Bu arada, daima biraz karanlık olan mutfakta toplanmış olan kadınlar kahve içiyorlar ve kurabiye yiyorlardı.

İlçe ilkokulunda, Galyalılar'ın tarihini öğrenmeye başladığımda, büyükbabama Vercingetorix lakabını taktım, sarkık posbıyıkları yüzünden, bir zamanlar kızıl olmalıydılar, ama gözümün önüne beyaz olarak geliyorlar.

Başka cenazeler de oldu, bizim evden değil, ama aile içinden; annemin yüzünde krep bir yas tülü; babam, üstünde iş kıyafeti olmadığında, çoğu zaman siyah takım elbiseler içinde.

En önemli hikâye, eski evle yeni evin hikâyesidir. Büyükbabam, avlumuza bitişik olan ve uzantısında yer alan boş arazide, Bourgeoise Sokağı'na paralel Four Sokağı'na bakan bir ev inşa etmişti.

Mesleği bu olduğundan, merdiven pencerelerine renkli camlar, tuğla cepheye seramik süsler koyup, çatıya pembe kiremitlerle neredeyse siyaha çalan kiremitleri birbirini sıra ile takip edecek şekilde döşeyerek, evi sevgiyle inşa etmiş olmalıydı.

Tarihleri kolayca birbirine karıştırırım. İstesem hatırlayabilirdim. Kız kardeşim Louise filanca halanın hangi tarihte evlendiğini, çocuklarının

yaşını veya filanca kuzenin öldüğünde kaç yaşında olduğunu söyleyebiliyordur muhakkak.

Acaba bu benim aldırışsızlığımdan mı ileri geliyordu ve hâlâ öyle mi, yoksa, çocukluğumdan beri bütün o insanlara, kendimi onlarla dayanışma içinde hissetmeden mi bakıyordum?

Kendimi onlara yabancı da hissetmezdim. Aile hayatına ya da çevresine isyan eden bir çocuk değildim. Onların kurallarını kabul ederdim. Sokakta arkadaşlarla oynarken mahallenin kurallarını kabul ederdim -o arkadaşlardan bazılarının; Popet gibi- ismini ve yüzünü hatırlıyorum.

Misket, çember, topaç oyunu oynadım; daha sonra, birkaç ay boyunca lisenin futbol takımındaydım. Yabani değildim.

— Kız kardeşini sıkıyorsun Felix!

Anlaşılan onunla iyi geçinmez, onu kıskanır ve mahsus onu iterdim. Bunun üzerine beni el merdivenleri, çuvallar, inşaat malzemeleriyle dolu avluya, ya da tahtaperdelerin hâlâ durduğu sokağa gönderirlerdi.

İki evin karmaşık, biraz esrarengiz bir hikâyesi var, zira kız kardeşimle benim önümde bundan yarım yamalak bahsederlerdi. Büyükannem aşağı yukarı yeni ev tamamlandığı sırada öldü. Büyükbabam önce bizimle eski evde kaldı. Daha o zamandan iki kamyon sahibi ve sonradan önemli bir nakliyeci olan Cassegrain'le evli Julie halam yerleşti yeni eve.

Cassegrain, dediklerine göre, çapkındı. Genellikle içer, yüksek sesle konuşur ve kimsenin üstünlüğünü kabul etmezdi. Müthiş bir enerjiye sahip bir ahmaktı ve kendisine karşı konmasına tahammülü yoktu. Bir gün avluyu geçtiği ve annemin yalnız olduğunu görüp fırsattan istifade ermeye çalıştığı doğru mu?

Haftalar boyunca akşamları, kız kardeşim ve ben yattığımızda, fısıldaşmalar, bazen yüksek sesler duyulurdu.

— Zavallı Julie! Bunun gibi bir adama çattı! Öyle güzel çocukları var ki...

O zamanlar iki çocuğu vardı, biri bebekti; bebek, güneşin seyrine göre yeri değiştirilen bir çocuk arabasında dururdu hep. Artık evden eve konuşulmaz olmuştu. Başka olaylar da olmuş olmalıydı, zira önce avluyu yeşile boyanmış tahta bir çitle, sonra bir duvarla ikiye ayırmışlardı.

Büyükbabam mallarını oğlu ve kızları arasında bölüştürmeye karar verdiğinde tam olarak kaç yaşındaydı bilmiyorum. Birtakım şartlar altında,

işletme babama kalmış, ayrıca ömrünün sonuna kadar ihtiyarın bakımını üstlenmişti.

Bütün bunlar bana bir gölcüğün suyuna yansıyan ve suyun şekillerini bozduğu manzaralar gibi görünüyor. Tek bekâr kalmış olan Leonore hala, bir gece, geri dönmeyeceğini bildiren bir mektup bırakarak, ne zaman gitmişti?

Kendi payıma ben onu bir daha hiç görmedim. Marsilya'da, sonra da başkent Cezayir'de yaşadığını duydum. Vercingetorix'e gelince, piyano çalan ve önüne onun bildiğinden farklı yemekler koyan çelimsiz bir gelinle bizim evde canı sıkılıyordu.

Bu sorun bir aile toplantısı sırasında tartışıldı ve, neticede, büyükbaba yeni evde kızı Julie ile birlikte yaşamak üzere duvarın öbür tarafına geçti.

Cassegrain'le olan bitenler yüzünden, bu bir ihanetti. Böylece, iki kampa bölünmüş olduk.

Okula gidiyordum. Sınıfımın en iyi üç öğrencisinden biriydim ve bu aileme olduğu kadar bana da doğal görünüyordu. Sınıf birinciliği için başlıca rakibim Godard adlı bir çocuktu, sular idaresinde mühendis oldu ve belediye başkanı değilse de, Puteaux belediye meclisinde üyedir muhtemelen.

Öğretmenimin tavsiyesi üzerine mi beni Pasteur Lisesi'ne gönderdiler? Çok okurdum, dünkü ve bugünkü yağmur hatırlattı bunu bana. Yağmur yağdığı, hava soğuk olduğu, hepimiz aynı odada kapalı kaldığımız zaman, okurken kafam dağılmasın diye parmaklarımla kulaklarımı tıkardım.

Diğer büyükbabamdan, saçları başını hâle gibi çevreleyen, ateş gibi bakışları, kırmızı elmacık kemikleri olan Justin Perinel'den keman dersleri aldım. Bizden daha yoksuldu, öğrencilerini kabul ettiği salon sesleri öylesine boğardı, incik boncuklar ve biblolarla öylesine doluydu ki daima nefessiz kalmış gibi olurdum.

Veremden öldü. Vercingetorix, annemi de aynı akıbetin beklediğini ileri sürerdi, halbuki İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yaşadı.

— Büyüdüğünde ne olmak istiyorsun? Kesin bir cevap verirdim:

— Öğretmen.

— Ne öğretmeni?

— Bilmiyorum.

Davama bakan sorgu hâkimi duyarlı bir adamdı, anlamaya çalışırdı -belki biraz fazla- ve bana çocukluğumla ilgili birtakım sorular sormuştu,

çünkü, sanıyorum ki benim durumumun göründüğü kadar basit olmadığından şüpheleniyordu.

Karşılıklı olarak bulunduğumuz konumlara rağmen, bana duyduğu yakınlığı da merakını da gizlemeye çalışmazdı. Bir gün, olanlarla ilgili oldukça uzun bir sorgulamadan sonra, bana:

— Küçükken en çok ne olmak isterdiniz? diye sormuştu.

— Öğretmen olmak.

Ne öğretmeni diye değil, peki neden diye sormuştu. Bu konuda hiç düşünmemiştim. Kafamda, bu besbelli bir şeydi. Önce otobüs biletçisi olmayı hayal etmemiş miydim? Bunu ona söyledim. Daha sonra, hülyalı bir edayla benimle konuştuğunda, hangi psikoloji kitaplarını okuduğunu tahmin ettim.

— Sizce bu tuhaf değil mi? Öğretmen sınıfta bulunur, ama sınıfın bir parçası değildir. Demek istiyorum ki takımda değildir, gruba ait değildir.

— Bu aklıma gelmemişti, diyerek kendimi mazur göstermeye çalıştım.

Güldü ve şunları ilave etti:

— Pek çok çocuk, üniformadan dolayı, otobüs biletçisi veya polis memuru olmak ister. Sizin durumunuzda, öğretmenlik mesleğiyle ortak bir nokta bulduğumu sanıyorum. Otobüs biletçisi arabanın içindedir, ama o da etrafındaki yolcularla aynı kategoriye girmez...

Bu akıl yürütmeleri başkalarına bırakıyorum. Uzun zaman var ki hayatı ya da kendimi kitaplar aracılığıyla tanımaya çalışmıyorum artık.

Başta, Latince'yi seçen ben değildim. Annem doktor olmamı isterdi. Yapı iskelelerinin, göğe yükselen duvarların, babamın şantiyedeki işçileri denetlemeye gittiği zaman, boşlukta bir sirk cambazı gibi üstlerinde gidip geldiği kirişlerin dehşeti içinde yaşıyordu.

Büyükbabamın zamanında altı ya da yedi olan bu işçilerin sayısı çok geçmeden yirmiye, inşaat mevsiminde ise bazen otuza yükseldi. Babam giderek daha seyrek iş kıyafeti giyer; giderek daha çok yeşil klasörlerin sayısının arttığı, ceketini çıkarıp, gömleğinin kollarını sıvayıp, kravatını gevşettiği küçük bürosunda oturur oldu.

Kız kardeşim piyano dersleri alıyor ve her gün saatlerce çalışıyordu. Aşina olduğum bir ses bu, tıpkı bir manivelanın yardımıyla çalıştırılan ve sık sık inadı tutan ilk kamyonetin gürültüsü gibi. Daha sonra, el arabalarının yerini bir kamyon aldı.

Seçmem gerektiği zaman:

— Yunanca-Latince, diye bildirdim.

Öğretmen Yunanca'nın zorluklarına dikkat çektiği için belki. Çağrılan çok olur, derdi, ama seçilen pek az, böylelikle, yazılışının esrarengiz tarafıyla da beni çeken Yunanca'ya üstünlük verir gibiydi.

Sorgu hâkimim olsa, bunun da benim için hayattan, yani topluluk hayatından kaçmak için bir yol olduğunu ileri sürerdi. Yunanca dersleri en az devam edilen derslerdi ve olgunluk sınavına hazırlanan büyükler arasında bile bu dersi izleyen ancak altı-yedi kişi vardı; avluda hocayla eşit şartlarda gevezelik ettikleri görülürdü.

Allard dedem ben lise bir ya da ikideyken öldü. Son zamanlarda, kızı Julie'ye olan düşkünlüğüne rağmen, Cassegrain'lerin evindeki yaşantısından hayal kırıklığına uğramış olduğu belliydi. Evi gürültülü, damadı had safhada kabaydı ve gittikçe daha sık bizim eve sığınmaya geliyordu.

Avluda, duvarın öbür tarafında, sandalyesinin üstünde öldü. Piposu elinden düşmüştü. Kalp hastalığı dediler. Evdeki hayata o kadar az katılıyordum ki, bu konuda pek az şey biliyorum. Ders çalışmadığım zaman, okuyordum. Genel olarak günde bir, tatillerde iki, üç kitap okuduğum olurdu.

Kız kardeşimin genç bir kız oluşunu hayretle seyrediyor ve oğlanlardan bahsediş tarzına şaşıyordum. Cinsel açıdan erkenci değildim ve benden daha girişken olan bir okul arkadaşım, Ledoux ile birlikte, ilk defa on beş yaşındayken bir kadına yaklaştım, günler öncesinden mimlediğimiz bir hayat kadınıydı.

— İkiniz birden mi? diye haykırmıştı.

Saflığımız onu güldürmüşrü. Sonradan, anlaşmış gibi, Ledoux ve ben birbirimizi görmekten kaçınmıştık.

1930'da -yılından aşağı yukarı eminim- bir ay deniz kenarında kaldık. Babam bizi Dieppe'e götürdü, orada bir villada bir kat kiralamıştı ve birkaç gün sonra bizi, annemi, kız kardeşimi ve beni bırakıp gitmek zorunda kaldı, zira en çok yazın iş olurdu.

Yağmurun yağdığını işitiyor, köpeğin ve kurumakta olan pardösümün kokusunu, derimin kokusunu duyuyorum, çünkü soba adamakıllı ısıtıyor. Puteaux'daki soba gibi bu da istenen dereceye bir türlü ayarlanamıyor.

Hatırlayabileceğim başka anılarım da var. Beni asıl ilgilendiren, bu anıları, Philippe ile Daniel'in günün birinde hayatlarının aynı dönemine ilişkin sahip olacakları anılarla karşılaştırmak. Bunun en önemli dönem

olduğu ve yaşantımızın kalan kısmının ona bağlı olduğunu hep söylemezler mi?

Kendi payıma ben, kendimi vaktiyle olduğum liseli gençte bulamıyorum, belki de o zamanlar kendi başıma yaşamaya çalışmayıp giderek daha çok kitaplara gömüldüğümden.

Bir akşam, saçlarında ve omuzlarında kireç tozu kalmış bir halde şantiyelerinin birinden dönen babam geliyor gözümün önüne, bizimkinden daha renkli teni olan güçlü bir erkek. Kıştı, çünkü odamda değil, artık ateş yakılan salonda çalışıyordum.

Bir metni Yunanca'ya çeviriyordum, ona esrarengiz görünen işaretlerle doldurduğum sayfanın üzerine eğildi. Arkamda duruyordu, onu görmüyordum. Gene de memnuniyetinin, gururunun, birden oğluna duyduğu bir tür saygının farkındaydım.

Ne mutsuz, ne de sıkıcı ya da huzursuz bir çocukluğum oldu. Sisli olduğu kadar güneşli anılarım da var: mesela, avluda, arkaya doğru eğdiğim bir sandalyenin üstünde, ayaklarımı kalasların üstüne dayamış, elimde bir kitap, evin, Puteaux'nun ve Seine'deki römorkörlerin sesleri ben farkında olmadan beynime kaydolurken.

Saat üç ve hâlâ yağmur yağıyor. Yavaş yavaş kuruyan pardösüm normal ağırlığının iki kah ağırlaştı ve yedek pardösüm olmadığından dışarı çıkmam söz konusu değil. Bundan başka, su birikintileri arasında yeni bir gezintinin Bib'in hoşuna gideceğini sanmıyorum.

Epey oluyor, gündelik zarfı asmakata götürdüğüm bir akşam, Madam Annelet bana:

— Pazar günleri ne yaparsınız Felix? diye sordu.

— Hiçbir şey, dedim sadece.

Bana ısrarla baktı ve bundan anlamış olduğu sonucunu çıkardım. O da hiçbir şey yapmıyor. Dergiler ve tarihi romanlar okumak dışında, hafta içi de hiçbir şey yapmıyor. Odasında hemen hemen hareketsiz hale geldiğinden beri, her cumartesi akşamı beni tekrar tekrar çağıracağı hissine kapılıyorum.

Pazar sabahları, Renee yanında olur. Ama hizmetçi öğle yemeğinden hemen sonra gider çünkü öğleden sonrası kendine aittir ve akşam izinlidir, hafta içinde de izinli olduğu bir akşam vardır. Panjurları kapalı duran giriş katında kimse olmaz. Madam Annelet'nin zili çalıp beni çağırma imkânı yoktur. Soğuk yenen bir akşam yemeği hazırlanıp yanına konmuştur.

Bugünkü gibi bir günde, yağmurun sürmesi ve geçen otobüsler dışında, tam bir sessizlik olmalı.

Bir süredir, Bib'le'benim beraber yaptığımız gezintiler sağlığım yüzünden kısaldı. İki yıl öncesine kadar, rıhtımlar boyunca Charenton'a kadar yürür, Bercy'deki parmaklıkların arkasındaki fıçılara, birbirine bağlanmış mavnalara bakar, olta atmış bir balıkçının yanında dururduk.

Bütün bankları biliriz. Bistroların teraslarını da bilirim; bir güneş ışını bulutu deler delmez mola verip oturur, bazen bir kadeh beyaz şarap söylerim, ama tadı hiçbir zaman hapishaneden çıktığımda içmiş olduğuma benzemez.

Tarihlerle yüz yüze gelmem gerektiğinde, her seferinde şaşırır kalırım. Kırk sekiz yaşındayım. Daha doğrusu, ocakta kırk dokuz olacağım. Yaşıtım erkeklerin çoğu benden daha sağlıklı ve genç görünüyorlar, ben vaktinden önce ihtiyarladım.

Bunun kendi kendime sorduğum şu oldukça belirsiz soruyla bir ilgisi yok: Hayatım nasıl geçti, zaman nasıl akıp gitti, olgunluk sınavımdan ve Sorbonne'a kaydoluşumdan bu yana geçen o otuz yıl?

Bir yandan, vaktiyle olduğum genç adamda kendimi göremiyorum, öte yandan ise sanki dünmüş gibi geliyor. Bir hayatın bu kadar az şey vermesi, neredeyse hiç iz bırakmadan geçip gitmesi fikrine isyan ettiğim oldu.

On sekiz, yirmi yaşında, henüz uyanık düş görürken, kendi kendime, ne bilimsel ne felsefi yanı olan, ama beni çok mutlu eden kişisel bir küçük kuram geliştirmiştim.

Bir fizik dersinden aklımda, birbirine temas eden cisimler arasında bir tür alışveriş meydana geldiği, mesela bir sürtünmenin nesneler üzerinde izini bıraktığı kalmıştı.

Böylece, hayatımız boyunca geçtiğimiz yerlere izimizi bıraktığımızı hayal ediyordum, tıpkı köpeklerin havayı koklayarak izini bulduğu av hayvanı gibi. Koku değil. Arkada bırakılan başka türden bir iz, yahut da hayaletlerin, uçucu maddelerin art arda birbirini izlemesi gibi bir şey.

Uzun zaman önce böyle bir şey olmadığını, bizden geriye -çok çok kısa bir süre için!- kalan imgelerin yalnızca bizi tanımış olanların hafızasında uçuşan, biçimi bozulmuş, çoğu zaman karikatürümsü imgeler olduğunu keşfettim.

Philippe ile Daniel'in peşinden ayrılmayışımın sebebi bu değil. Kendimi onlara göstermiyor oluşum bunun ispatı. Beni son gördüklerinde altı

yaşından ufaktılar, ben de hâlâ yakışıklı, özenle giyinen, toplu olmayan bir adamdım.

Tek yaptığım, .onların büyüdüğünü seyretmek ve birer erkek olma yolunda olduklarından emin olmak. Onların yaşındayken ben de kendimi bir erkek olarak görmez miydim?

Üniversiteye girişim ailede hiçbir tartışmaya yol açmamıştı. Yunanca-Latince'yi seçtiğim andan itibaren tek çıkış yolu buydu ve yapacağım tek şey bu yolda devam etmekti. Babam, tek oğlu olduğundan, onun günün birinde işini devraldığını göremeyeceğine üzülmüştü, ama aslında benimle gurur duyuyordu.

Bir akşümüstü onu Ecoles Sokağı'na götürmüştüm, avlunun eski taşlarına saygıyla basmıştı.

— Şu işe bak! Victor Hugo'nun bir heykelini koymuşlar!

Hugo bildiği nadir yazarlardan biri olduğundan, hiçbir şey onu daha çok etkileyemezdi. Basamakların öbür ucunda Pasteur'ü görmek içini daha da rahatlatmıştı, sanki o iki adamla emin ellerdeydim.

Ona amfileri göstermiştim, alınlıklarda isimlerini okumuştu: Turgot, Richelieu, Guizot... Bizden başka kimsenin olmadığı bir sınıfta, kısa bir süre için sıralardan birine oturmuş ve kilisedeymiş gibi fısıldayarak konuşmuştu.

Hoca olabilirdim. Kelime anlamını bile anlamadığım bir yaşta kararlaştırılmış bu meslek, muhtemelen bana uygun düşerdi.

Davamın tahkikatı sırasında kaldığım Sante Cezaevi'nde, genç suçlulara temel eğitim dersleri vermemi önermişlerdi. Kabul etmiştim. Bilmediğim sebeplerden dolayı, yer yokluğundan şüphesiz, çok geçmeden beni Fresnes Cezaevi'ne nakletmişlerdi. Orada sadece birkaç hafta kalmış ve avukatım Forniol ile tartışmaktan başka bir uğraşım da olmamıştı.

Beş yıl ağır hapis cezasına mahkûm edildiğim karan açıklanınca, beni Melun Cezaevi'ne götürmüşlerdi; kâğıt üstünde, orada, altı ay boyunca hücre tecritine tabi tutulmam gerekirdi. Bunlar idari terimler. Gece gündüz, bir hücrede, günde bir defa sadece başgardiyanı görerek ve ayda bir defa müdür ya da yardımcısı tarafından ziyaret edilerek, tek başına yaşanır. Sessizlik mecburidir.

Benimkinden daha uzun cezalar için tecrit süresi bir yıldır ve hükümlülerin çoğunun bundan bir kâbus gibi bahsettiklerini duydum.

Arada sırada uğrayan cezaevi doktoru, beni yıkılmış bir halde bulamayınca hayrete düşer, hatta kayıtsızlığım onu endişelendirirdi sanki. İntihar etmemi önlemek için özel olarak gözetlenmemi bile tavsiye etmiş, bunu sonradan öğrendim.

— Tepki göstermiyorsunuz gibime geliyor, diye itiraf etmişti bir gün. Normal uyuyor musunuz? Bazen nefessiz kalma hissine kapıldığınız olmuyor mu?

— Hayır.

— İyi besleniyor musunuz?

— Bana verilen her şeyi yiyorum.

— Dışarıdan hiç ziyaretinize gelen olmadı mı?

— Hayır.

— Ya mektup?

— Hayır.

Nasıl bir tonda konuşacağımı anlamak için bu konuda beni konuşturmak istiyordu, zira her şeyin kayıtlı olduğu dosyamdan durumumu öğrenmişti.

— Rahatsızlıklarınız yok mu? Bir yeriniz ağrımıyor mu?

Hayır. Çeşitli el işlerinden birini seçmem söylenmiş ve bunların arasında gerçek bir meslek olmadığı için, kukla modeli çıkarmayı seçmiştim.

— Günlük yürüyüşünüzü yapıyor musunuz?

Avluda. Bu mecburidir. Duvarlar ve tuğlalardan başka bir şey görülmez. Yürürken, yıldız şeklindeki avlunun başka bölümlerinde yürüyenlerin ayak sesleri işitilir bir yankı gibi. Görünürde, ortada duran, donuk, kayıtsız, işini yapan gardiyandan başkası yoktur.

— Sizin yerinizde olsam, nörologun gelip size bir bakmasını isterdim. Buna hakkınız var. Sizi buna zorlayamam. Her halükârda bu durumda birkaç gün revirde gözlem altında tutulursunuz.

— Sinirlerim gayet iyi durumda.

Bir uzman tarafından sorgulanmayı hiç mi hiç istemiyordum. Son altı ay boyunca, sanki bir sorun çıkarıyormuşum gibi beni kollayarak, bana yeterince soru sormuşlardı. Müdür de benimle ilgileniyordu, o da doktor gibi, tepki göstermeyişim yüzünden ne yapacağını şaşırmıştı.

Şüphesiz bu şaşkınlığın nedeni, belli bir toplumsal çevreden gelen hükümlülerin sürekli şikâyet edip, ayrıcalıklı muamele görmek isteyip, gerçekten hasta olmadıklarında bile kendilerini hasta gibi göstermeleriyle ilgiliydi.

Keşişler, yüzyıllardan beri, aşağı yukarı buna benzer bir hayat tarzı seçmemişler midir? Şehrin göbeğinde de, kendilerine hapishanedekinden daha katı bir düzen yaratmış olan kim bilir kaç kişi vardır?

— Hücrede uzun süre kalacağınızı sanmıyorum Allard. Son raporumda sizin zamanından önce olağan düzene geçirilmenizi öneriyor ve iyi halinizi belirtiyorum.

Hangi iyi hal? Gündelik ziyareti sırasında başgardiyana vuracak mıydım yoksa?

— Dosyanızda yazılanlara göre, edebiyat dalında ileri düzeyde öğrenim görmüşsünüz. Kütüphanede görevlendirilmeye ne dersiniz? Altı yıllık kütüphanecimiz gelecek hafta tahliye edilecek. Nazik bir görev, zira mesele kitapları rasgele dağıtmak değil, okurlara, özellikle genç hükümlülere yol göstermek.

Bu görevde yaklaşık dört yıl kaldım. Sonuçta bu biraz hocalığa benziyordu. Ve Sainte-Genevieve Kütüphanesi'ndeki aynı o eski kitap kokusunu bulmuştum. Hemen hemen tüm arkadaşların ziyaretçileri olurdu. Ben ziyaretçi beklemezdim. Tek bir ziyaretçim olmadı ve bunun eksikliğini de duymadım. Bilakis!

Günlerim hep aynı şekilde geçerdi, şimdi Beaumarchais Bulvarı'nın bir ucundaki, Vosges Meydanı'ndaki, Seine rıhtımlarındaki, Arquebusiers Sokağı'ndaki daha büyük hapishanemde olduğu gibi.

Kendime dayattığım ya da kendilerini bana dayatmış olan kurallara uymaya devam ediyorum ve hâlâ görünmez duvarlarla çevriliyim.

Geçen pazar, kendime programın dışına çıkma izni verdim; Tertre Meydanı'na yemek yemeye gittim ve bana öyle geliyor ki bu bana hiç yaramadı.

Ne zaman Sorbonne'u ansam bu düzen mevhumunun tekrar karşıma çıkması tuhaf değil mi? Görünüşte hayatım olabildiğince özgürdü. Ailemin benimle ilgileneceği safhayı aşmıştım. Ders saatlerim, çalışmalarım, çeşitli sınav ve diplomaların karmaşık işleyişi hakkında bir şey bilmezlerdi.

Bana güvenirlerdi, benimle ilgili endişeleri yoktu; kafaları, yeni yeni gezip tozmaya başlayan ve bağımsız tavırlar takınan kız kardeşimle meşguldü.

— Bari bana yardım edebilecek ve günün birinde işi ele alabilecek iyi bir oğlana düşse! derdi babam iç çekerek.

Sorbonne'a 1932'de girdim. Sırık gibi/ sarsak bir delikanlıydım; böyle birinin günün birinde bütün elbiselerin üstünde eğreti durduğu bir yağ kütlesi haline geleceğine kimse ihtimal vermezdi.

Eski evdeki odamda kalıyordum hâlâ, raflar kitaplarla tıka basa doluydu, şimdi oturduğum kümeste olduğu gibi.

Pasteur Lisesi'nde parlak bir öğrenciydim ve hocalarımın benim başarılı olacağım konusunda kuşkulan yoktu. Bir sonraki ilkbahar başıma ne geldi, yani 1933 ilkbaharında?

Ne olduğunu hâlâ bilemiyorum. Öğretmen adayları için zorunlu dersleri seçmiş ve programımı yapmıştım.

Felsefe önceleri beni çok heyecanlandırdı ve bütün kış, eski tarih ve ortaçağ tarihinden başka Yunanca'ya da devam ettim. O zamanlar hâlâ tramvay vardı; şehre gitmek için, sabah erkenden, kolumun altında kitaplarla tramvaya biner ve yolda okurdum. Derste notlar alır ve diğer dersin saatinin gelmesini beklerken, çoğu zaman ucuz bir lokantada yemek yerdim.

Havalar güzelleşip de günler uzayınca, bir kahvenin terasında veya Luxembourg Bahçesi'nde oturmayı ve Puteaux'ya ancak geceleyin dönmeyi alışkanlık haline getirdim.

Aklıma gelen kelime uyuşukluk. Uyuşup gevşiyordum. İlkbaharın, ışığın, sıcağın, kalabalığın gidiş-gelişinin içinde eriyordum. Yoldan geçenleri seyrediyor ve hikâyelerini kurmak istercesine onları zihnimde takip etmeye koyuluyordum.

Sanırım mutluluk denen şeye en yaklaştığım zamandı. Dünya derimden içeri giriyordu; güneş ve gölge, meydanlardaki ağaçlar, Saint-Michel Bulvarı'ndaki durmak bilmeyen koşuşturma, biraların kokusu ve bilardo toplarının gürültüsü.

İki ay boyunca kitaplarımın kapağını dalgın dalgın açtım, bakışım hemen bir dilenciye, kırmızı ya da beyaz bir entariye, havuzun suyu üzerinde süzülen bir oyuncak yelkenliye takılıyordu. Yaşayan herhangi bir şeyi, bir karıncayı, bir arıyı, bir çiçeği seyrederek, sıkılmadan bir saat geçirebilirdim.

Lise disipliniyle yetiştirilmiştim ve birden kendimi kıpır kıpır, renkli bir âleme bırakılmış buldum; orada kimseye hesap vermeden gönlümce eğlenebilirdim.

Fransız edebiyatı sınavını yaklaşık bir not farkla veremedim, üstelik kolay bir konuydu: 18. yüzyılın ilk yarısında tiyatro. Bu konuda evdekilere hiçbir şey söylemedim. Saint-Germain Mahallesi'ndeki bir doktorun yanında çalışan kızıl saçlı bir hizmetçiyle tanışmıştım. Akşamlan, yedinci kattaki odasında, demir karyolasının kenarına oturup, patronların yemeği bitirmelerini ve onun bulaşıkları yıkamasını beklerdim.

Onun yüzünden, Paris'te mutlaka görülmesi gereken bir işim olduğunu bahane ederek, Dieppe'te annem ve kız kardeşimle yalnızca bir hafta kaldım. Talihin işine bakın ki, birkaç gün sonra bu kızla tartışacaktım. Onun yerine birini bulmam iki haftamı aldı; o iki haftayı, tatilden dolayı boşalmış sokaklarda taban tepmekle geçirdim.

Bütün o dönem hafızamda ışıklı bir sise bürünmüş olarak duruyor. Hiçbir şeyin önemi yoktu. Hiçbir şey önemli değildi. Durup dururken, bir otobüsün sahanlığına atlıyor, nereye olursa gidiyordum. Vitrinlere bakıyor, kahvelerde oturuyordum. Bilardodan söz ettiysem bunun nedeni iki üç ay boyunca Cluny birahanesinin birinci katında bilardo oynamış olmamdı.

Evdekiler hâlâ kız kardeşim için endişeleniyorlardı. Bana büyük adam muamelesi yapıyorlardı ve kimse istikbalimden şüphe etmiyordu.

Ne var ki, ikinci kışın sonunda tek tutkum, diploma gerektirmeyen serbest edebiyat lisansı olmuştu, böylelikle öğretmenlik yapmaktan vazgeçmiş oluyordum.

Bu beni korkutmuyordu. Yalnız düşündüğüm zaman bazen bir anlığına paniğe kapılıyordum.

— İlerde ne yapacaksın?

Bu soruyu o kadar çok duymuştum ki! On dokuz yaşından yirmi buçuk yaşına kadar bu soruyu kendime sormadım. Bilmezlikten gelmeyi istedim. Dersleri kendi isteğime göre, o sırada geçici olarak hangi konuya hayranlık duyuyorsam ona göre seçiyordum. Bu şekilde, topu topu üç defa gittiğim bir sosyoloji dersine yazıldım ve bir de Çince öğrenecek oldum.

Artık Sorbonne benim için bir mazeretten, bir dekordan, bir hayat tarzından başka bir şey değildi.

Yıllarca evde hizmetçimiz olmadı. Büyükannemin de hiç olmamıştı, bildiğim kadarıyla halalarımın da. Bu bir para meselesinden ziyade bir gelenek, bir ahlaktı: Kadın evinin işini kendi görmeli ve yemekleri hazırlamalıdır.

Büyükbabam zanaatkarca, tuğla üstüne tuğla koyarak, müstakil banliyö evleri inşa etmişti. Babam, daha ilk yıllardan itibaren, betonarme için gerekli malzemeleri edinmişti ve altı katlı bir bina siparişi aldığında, malzemesini çoğaltıp Puteaux sınırında bir arazi kiraladı.

Bu değişiklikler eve bir hizmetçinin girmesi ve yeni bir arabanın, kamyonet değil, dört kapılı gerçek bir arabanın satın alınmasıyla az çok aynı zamana rastladı. Sürücülük sınavına girmek istemem ve ehliyeti aldıktan sonra otomobili giderek daha sık ödünç almam kaçınılmazdı.

Ahbaplarım oldu, dostlarım değil. Kızlarla çok düşüp kalktım, ama asla uzun süre aynı kızla değil. Altımda araba olmasına rağmen, zengin çocuğu havalarına girmiyordum. Cebimde az para olurdu, iyi giyinmek hoşuma gitse de buna aşırı bir önem vermezdim.

O üç yıllık dönemin çerçevesini daha iyi belirlemeye çalışarak yazdıkça, bilinçsizliğime daha çok şaşıyorum. Halbuki er ya da geç aileme, biri ortaçağ tarihinden, öbürü genel felsefe tarihinden olmak üzere yalnız iki diploma aldığımı söylemem gerektiğinin farkında olmalıydım. Ne var ki bu diplomalar bana hiçbir kapı açmıyor, herhangi bir mesleğe girmemi sağlamıyordu. Öğretmenlik artık kesinlikle söz konusu değildi ve başka hiçbir şey de öğrenmemiştim.

Okumuştum. Önemli olan şeylerin neredeyse hepsini okumuştum. d'Harcourt'un terasında ya da sigara dumanlı salonunda Rus, İngiliz, Amerikalı yazarları, büyük adamların hayatını, evrimi saatlerce tartışmıştım, ve daha neler neler.

Sonra? Günü gününe yaşıyor, bencil sevinçlerle, anlık zevklerle kendimi tıka basa doyuruyordum. Sokak beni büyülüyordu, ama bir meydanda durup, gözlerim yarı kapalı, kendimi son derece mutlu hissederek gözkapaklanmın üstündeki güneşin sıcaklığının tadını çıkarabiliyordum.

Kız kardeşim, on sekiz yaşındayken, Noblet adında bir ticarethane temsilcisiyle nişanlandı ve sanırım ailem yakında sorumluluktan kurtulacağını da düşünerek bir "oh" çekti.

Nerede ve nasıl tanıştıklarını bilmeyişim, eve ne kadar yabancı hale geldiğimin ispatı. Sadece düğünü ve Montmartre'da, Lamarck Sokağı'nda taşındıkları küçük daireyi hatırlıyorum.

Babamın Noblet'yi kendi işine girmeye ikna etmeyi deneyip denemediğini de bilmiyorum. Yalnız birkaç yıl sonra Noblet, Rouen'da -

neden Rouen'da?- sahibinden bir hırdavat dükkânı satın aldı, bugün orada şehrin en büyük ev eşyası mağazasına sahip.

Dört çocukları var. Sadece ilk ikisini gördüm; babaları gibi neredeyse siyaha çalan kahverengi saçları var, ama -ailelerin söylediği gibi söyleyecek olursak- Allard'ların mavi gözlerini almışlar.

Geriye, askerlik hizmetini yapmam kalıyordu, öğrenci olduğumdan tecil ettirmiştim. Bir de hayatımı kazanmak kalıyordu.

Bu arada, hayatı içime çekmekle yeriniyordum; tıpkı, dediklerine göre, küçükken, portakalın kokusunu saatlerce içime çektiğim gibi - soymaya kalktıklarında hüngür hüngür ağlarmışım.

Sarı Defter
18 Kasım Pazartesi
Akşamın 9'u

Dün yazımı sıklaştırmak zorunda kaldım çünkü defterimin sonuna gelmiştim ve başka defterim yoktu. Bugün kırtasiye dükkânına gidip bir tane daha aldım ve değişiklik olsun diye sarı bir defter seçtim. Bu kadar çok yazmış olmak beni biraz endişelendiriyor. Farkında değildim. Bunun bir takıntı haline gelip de defterlerin üst üste yığılmaması gerek. Bu kendinden hoşnutluk, kendimi anlatmaktan aldığım bu zevk de hoşuma gitmiyor. Sarı defteri satın alırken kendi kendime başka defter almayacağıma, bunun son olacağına, giriştiğim bu açıklamanın da hiçbir durumda bir bahane olmayacağına dair söz verdim.

Artık yağmur yağmıyor. Bütün gece rüzgâr şiddetle esti; çatının altında oturan Bib'le ben, rüzgârın sesini duymak için tam yerindeyiz.

Sabah fırtına vardı. Gazeteler Manş Denizi'nde zor durumda kalan gemilerden, Atlas Okyanusu kıyısındaki hasarlardan, Normandiya'da çöken bir fabrika bacasından, rayların üzerine devrilmiş ağaçlar ve elektrik direkleri yüzünden geç kalan trenlerden bahsediyorlardı.

Mahallemizde birkaç kiremit kaldırıma düşüp kırıldı, hâlâ da zaman zaman düşüyor. Doğanın böyle zincirlerinden boşanması bende uyancı bir etki yapıyor. Diğer günlerde kitabevinin vitrininden dışarı nadiren göz atarım. Bugün ise başımı çevirip yüz defa kaldırıma baktım.

Yoldan geçenlerin halini gözlemlemek büyüleyiciydi. Bastille yönüne gidenler geriye doğru eğilmiş bir vaziyette duruyorlar, pardösüleri sırtlarına yapışmış, hızla esen rüzgârın kuvvetiyle öne itiliyorlardı; Republique Meydanı yönüne yürüyenler ise öne doğru iki büklüm eğiliyorlardı. Pek çok kez, şapkasının ardından koşan ve elini uzatıp yere eğildiği sırada şapkanın tekrar uçup gittiğini gören adam sahnesine tanık oldum.

Az müşterimiz oldu, bunu bekliyordum, Madam Annelet de öyle. Rüzgâr onu sinirli, endişeli, huzursuz yapıyor, durmadan beni çağırdı. Renee'nin gözleri uykusuz kalmış birinin gözleri gibi, bu bana Saint-

Germain Bulvarı'ndaki ufak tefek kızıl saçlı hizmetçiyi hatırlattı. Kim bilir şimdi nerededir, ne yapıyordur? Bir zamanlar hayatımın çok yakınından geçmiş veya hayatıma girmiş olan bütün erkek ve kadınlar için kendi kendime bu soruyu soruyorum.

Onlar da benimle ilgili olarak aynı merakı duyuyorlarsa, bana nasıl bir kader yakıştırıyorlar acaba?

Saat tam on biri yedi geçe -çiçekli perdenin üstünde duran elektrikli duvar saatine baktım- telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdım ve alo dedim.

— Annelet Kitabevi mi?

— Evet.

Tanımadığım bir kadın sesi. Birçok müşteri siparişlerini telefonla verir, çoğu değil.

Bir duraksamadan sonra -bana öyle geldi- ses konuşmaya devam etti:

— Kiminle konuşuyorum?

— Ben tezgâhtarım.

Bu sefer duraksama öyle belirgindi ki ben de şöyle sordum:

— Madam Annelet'yle mi konuşmak istiyorsunuz?

Telefon yatağının yanındadır. İki telefon da aynı hatta bağlı, öyle ki isterse konuşmaları dinleyebilir, bunu yapmaktan da geri kalmıyor zaten, bir süre sonra bundan emin oldum.

— Siz Mösyö Allard mısınız?

Melun'den ayrıldığımdan beri kimse bana telefon etmedi, sözünü ettiğim şu birkaç müşteri hariç, hem onlar için ben Mösyö Felix'im. Evet, dedim.

— Felix Allard mı? diye belirtti.

— Evet.

Ölü bir zaman daha. Oysa hat boşalmamıştı, hâlâ bir nefes sesi duyuyordum. Sonra bir tık sesi geldi, telefonun kapatıldığını anladım.

Madam Annelet şaşkınlığımı hazmetmeme, kendime sorular sormama, varsayımlar yürütmeme zaman tanıdı. Hemen zili çalıp beni çağırmak için kendini güç tuttuğuna hiç kuşkum yok. Zile basmadan önce beş dakika bekledi. Yukarı çıktım. Renee odayı topluyordu. Halının üstündeki elektrik süpürgesi çalışmıyordu.

— Kimdi biliyor musunuz Felix?

Zamanla bana böyle bakılmasına alıştım, hiçbir yalanı ya da heyecan belirtisini, ne kadar belirsiz ve geçiverici olursa olsun hiçbir içsel hareketi kaçırmayan o kıpırtısız bakışla bakılmasına. İnsan çıplak olduğu ya da

küçük düşürücü bir durumda, mesela tuvalette yakalandığı hissine kapılır. Kız kardeşimin ben tuvaletteyken aniden banyonun kapısını açma huyu vardı. Kendisi ise görülmekten utanmazdı.

— Hayır, hiçbir fikrim yok.

— Sesi tanımadınız mı?

— Denedim. Hâlâ deniyorum, nafile.

— Karınızın sesi değil miydi?

— Kesinlikle değil. Karımın sesi çok yüksektir.

— Mahsus değiştirmiş olabilir.

— Bu kadar değil.

Biraz ileride, Beaumarchais Bulvarı'nda oturan Monique'in, Daniel'in annesinin sesi de değildi.

— Son zamanlarda bir macera yaşadınız mı?

— Hayır. Üç yıldır bir kadın vücuduna dokunmadım. Canım istemedi.

— Sizi tanıyan biri buraya girdiğinizi veya çıktığınızı görmüştür, ya da sizi camekândan görmüştür.

— Olabilir.

— Korkuyor musunuz?

— Ne'den?

Gene de aklım karışmıştı, endişelenmiştim, şu anda hâlâ öyleyim. Bir sigara yakarak sözünü sürdürdü:

— Sizi uzun zaman önce tanımış biri olmalı, ve bu arada siz değiştiğinizden, gerçekten siz olup olmadığınızdan emin olamıyor. Yakında bu kadınla karşılaşmanız yahut da size yazması pek muhtemel.

O günün tek tük müşterilerinden biri o sırada içeri girdi, ben de ona hizmet etmek için dükkâna indim. Yukarıya ancak öğle yemeğinden biraz önce çıkabildim tekrar.

— Söylesenize Felix. Bana tasarınızdan bahsettiğinizden beri size sormak istediğim bir soru var.

— Hangi tasarı?

Anlamıştım. Bir zamanlar Luxembourg Bahçesi'ndeki bir sandalyenin üstünde olduğum gibi, kendimde değildim.

— Temelli çekip gitmeniz. Ne şekilde yapacağınızı düşünmüş olmalısınız, öyle değil mi?

Bir kere, ona içimi hiç açmamıştım. Ona hiçbir şeyden bahsetmemiştim, ağzımdan baklayı çıkartan o olmuştu. Hem sonra, şart kipi değil de gelecek

zaman kullanması hoşuma gitmiyordu.

— Tabancanız var mı?

Gülümsedim. Sanki mesele onu ilgilendiriyormuş gibi merak ediyordu.

— Zehir? Zehir mi edindiniz?

Kız kardeşimin banyoya ani girişleri kadar terbiyesizce bir şeydi bu. Kadınlarla bizim utandığımız şeylerin aynı olmadığına inanmaya başlıyorum. Kesin bir cevap vermedim.

— Neye zehir dendiğine göre değişir.

— Uyku ilacı?

— Olabilir.

— Hâlâ kararlı mısınız? Fikir değiştirip iş işten geçtikten sonra yaşamak istemekten korkmuyor musunuz? Feci olmalı? Kımıldayamamak, seslenememek, orada öylece, hareketsiz kalıp beklemek, ne kadar zaman geçtiğini bilmeden... Gidip yemeğinizi yeyin Felix!... Öğle yemeğimi berbat ettiniz...

Yemeğimi Rose'un yerinde, evimin karşısındaki küçük lokantada yedim, balyacılar ve kamyon şoförleri arasında. Bana ve Bib'e alışkınlar. Bib onları tanır ve küçücük kuyruğunu sallayarak sırayla hepsini koklar.

Sonra gezintimizi kısa kestik zira rüzgâr beni nefessiz bırakıyordu, dudaklarım da morarmış olmalıydı.

Öğleden sonra hiç telefon gelmedi. Madam Annelet sabahki telefondan bahsetmedi ve ölümüme ilişkin yeni imalarda bulunmadı.

Ben kendi ölümümü düşünmedim, ama dün yazdıklarıma dönerek, bir gün içinde kaderimi değiştiren başka bir ölümü düşündüm.

7 Haziran, şaşırmadığım ender tarihlerden biri. Sokaklardaki hareketi yavaşlatan ağır ve yakıcı bir yaz güneşi, o derece ki otobüsler bile sürünüyor gibiydiler. Renkler daha ağırbaşlı, daha yoğundu, Saint-Michel Bulvarı'ndaki ağaçların yaprakları bir tiyatro dekoru gibi hareketsiz ve koyuydular.

Saat on buçukta, d'Harcourt kahvesinin terasında, sarı bir hasır koltukta, bir bardak biranın önünde oturmuştum. Genç, esmer bir kadın benden bir metre kadar uzakta, başka bir tek ayaklı masanın önünde oturmuş ve sütlü kahvesine batırarak iki kruasan yemişti.

Birkaç kez bakışmıştık, o zamanlar soru işaretli bakışlar dediğim kısa bakışlarla. Bu oyunu genellikle oynardım. Tutar veya tutmaz.

Tuttu. Birkaç dakika sonra, gülmekten kendini alamadı.

— Tuhafsınız. Benden ne istiyorsunuz?

— Henüz bilmiyorum.

Hafif bir yabancı şivesi vardı. Bir süre sonra adının Sonia olduğunu, babasının Belçika'da çalışan bir Rus mühendis olduğunu, kendisinin de orada doğduğunu söyledi.

Arabam vardı. Öğle sularında, Sonia ve ben, Seine kıyılarında, Corbeil'e birkaç kilometre uzaktaki bir hana indik. Dışarıda öğle yemeği yedik. Kahve servisi yapıldıktan sonra içeri girip hancı kadınla alçak sesle konuştum, bana bir anahtar verdi. Saat ikide Sonia panjurları kapalı, biraz küflü saman kokan, duvarları kireç badanalı bir odada, demir bir karyolanın üstünde çıplaktı.

— Kız arkadaşın var mı?

—Yok.

— Bugün olduğu gibi, karşına çıkan fırsatlardan yararlanmayı mı tercih edersin? Bu odaya sık geldin mi?

— Sadece bir kere. Doğruydu.

— Değişiklikten hoşlandığını itiraf et.

— Duruma göre değişir.

Bir süre şekerleme yaptıktan sonra, saat beşe doğru üstümüzü giyindik. Susamış olduğundan, terasa geri dönüp bir şişe beyaz şarap içtik, Saumur'dü, hatırlıyorum. Bitkindim, uyuşmuştum. Gene de, katırtırnağı toplamak için bir korunun önünde durmamı istedi. Her şey karmakarışık ve oldukça iç bayıltıcı bir koku salıyordu: terlemesi, katırtırnakları, beyaz şarap, şiltenin samanı...

Saat altıda onu Raspail Bulvarı'nın köşesinde bıraktım ve dikiz aynasından onun kaldırımın ortasında durup yüzünü pudraladığını ve ruj sürdüğünü gördüm, erkekler dönüp ona bakıyorlardı.

Puteaux'ya döndüm. Arabayı avluda bırakıp evin kapısını iterek, her zamanki gibi:

— Yiyor muyuz? diye seslendim.

Der demez sustum. Karşımda birinci kata çıkan merdiveni, solda açık olması gereken mutfak kapısını, sağda salon kapısını görüyordum. Bilmem neden her şey bana boş ve donmuş göründü. O zaman, yavaş yavaş, merasimle açılır gibi, soldaki kapı açıldı ve karşımda bir an hareketsiz duran annemi gördüm, sonra göğsüme atıldı ve hıçkırmaya başladı.

Omzunun üstünden, mutfakta, orada olmaması gereken insanlar görüyordum; kız kardeşim ile kocası, yıllardır evimize ayak basmayan Julie halam, ustabaşı Victor, komşulardan yaşlı bir kadın ve daha başkaları, oturmuşlar ya da ayakta duruyorlardı, yüzleri ifadesiz.

— Baban Felix!... Tanrım! Kim derdi ki bu sabah... Öyle neşeliydi ki!...

İlk defa annemi böyle kollarımda tutuyordum, bir evlat gibi değil de, sanki, birden, babamın yerini almışım gibi.

— Nasıldı biliyorsun... Her şeyi kendi gözleriyle görmek isterdi... Yukarıda duruyormuş, beşinci katta, bir kalasın üstünde... Gel!...

Usulca, hiç ses çıkarmadan, salon kapısının tokmağını çevirdi. Aynı yumuşaklıkla kapıyı itti ve alacakaranlıkta, ölmüş babamı gördüm; kefene sarılmış, elleri bir tespihin üstünde birleştirilmişti, yatak odasından indirilmiş karyolanın iki yanında yakılmış birer mum duruyordu.

Annem kulağıma fısıldadı:

—Git öp onu...

Sanırım beni hafifçe itmek zorunda kaldı. Üç, dört adım attım, eğildim ve dudaklarımı, gizli bir şey yapar gibi, soğumuş alnına değdirdim, bastırmadan.

Sonrasını iyice bilmiyorum. Kaçtım. Merdivenden ok gibi çıktım. Boylu boyunca yatağıma attım kendimi ve ağlamaya çalıştım ama beceremedim. Göğsüm ağrıyordu. Yatak örtüsünü ısırıyordum.

Neden tam bugün, halbuki o sırada ben...

Dişlerimin arasından homurdanıyordum:

— Benim suçum... Benim suçum... Benim yüzümden oldu bu...

Yalnızca Sonia, han ve o iğrenç katırtırnakları yüzünden değil. Her şey yüzünden. Yaptığım hile, herkesten çaldığım o üç yıl yüzünden. Yatağı yumrukluyordum.

— Hayır!... Hayır!... Olamaz!...

Biri omzuma dokundu ve hiddetle döndüm.

— Ne oluyor...

Kız kardeşimdi.

— Sakin ol Felix... Sakin olman şart, annemiz için. Feci saatler geçirdi... Çok cesur davrandı... Onda kalan azıcık gücü de alma elinden...

Louise hangi hakla benimle böyle konuşuyordu? Artık aileden değildi. Başka bir soyadı taşıyordu. Bizimle oturmuyordu.

— Aşağı insen iyi olur... Annemiz endişeleniyor...

— Ötekiler, ne yapıyorlar aşağıda?

— Hastaneden getirdiklerinde onu ihtiyar Madam Rinquet yıkadı... Annemiz ne yapacağını bilmez gibiydi...

—O... şey...

Kelimeyi telaffuz etmek zordu.

— Hemen ölmemiş mi?

Neden birden rahatsız olmuştu?

— Muhtemelen öyle... Bilmiyoruz... Victor şantiyedeydi... Mahalle doktoru evinde değilmiş ve Victor polise haber vermenin iyi olacağını düşünmüş, polis de ambulans göndermiş...

Ona haince bakıyordum.

— Sonra?

— Sonra hiç. Hastaneye ulaştırıldığında çok geçmiş, onlar da buraya bize göndermişler...

— Kaza saat kaçta olmuş?

— Saat on buçuğa doğru... Öğleyin onu getirmişlerdi... Annem bana telefon etti... Andre'yle koşup geldim... Sana ulaşmaya çalıştı, Sorbonne'un sekreteryasına telefon etti...

Kızardım, korkuya kapıldım, ona ne cevap verdiklerini merak ettim.

— Seni bulamadılar... Kimse nerede olduğunu bilmiyordu... Ben biliyordum. Babam ölürken, ben Saint-Michel Bulvarı'ndaki bir kahve terasında, yan masadaki kıza aptal aptal gülümseyerek bira içiyordum.

Onu eve getirdiklerinde, biz Seine kıyılarındaki hana doğru arabayla yola çıkmıştık ve salonu cenaze odası haline getirdikleri sırada ben sevişiyordum.

Ellerimde hâlâ kızın ve katırtırnaklarının kokusu vardı. Gidip ellerimi yıkadım. Bir banyo yapmak, arınmak isterdim. Kendimi aşağılık biri gibi hissediyordum.

— Ne yapacaksın?

— Aşağı ineceğim...

— Demek istediğim bu değil... Gelecekten bahsediyorum, annemizden, evden...

O her şeyi düşünüyordu! Ben, özellikle annemin hareketini hatırlıyordum, kocası ölen annem büyük bir doğallıkla göğsüme atılmıştı. Babam kadar uzun boyluydum, onun kadar geniş değildim, sert de değildim. Ama gene de ailenin erkeği oluyordum.

— Haydi. Önce sen in...

Ve ellerimi kurularken, aynada, kasılmış yüzüme, sorularla dolu gözlerime bakıyordum.

Halk Cephesi iktidarı yılıydı. Bunu biliyorum çünkü cenaze alayı, başların üzerinde kırmızı bayrakların, pankartların, flamaların sallandığı bir kortejle karşılaşmış ve cenaze alayı geçerken göstericilerin hemen hemen hepsi kasketlerini çıkarmışlardı. Üstünde sallanan bir yumruk resmi olan duvarlardaki afişler de gözümün önüne geliyor.

Kız kardeşimin geceyi kocasıyla birlikte evde geçirmek için bulduğu bahaneyi hatırlamıyorum. Bu ilk gecenin anneme çok zor gelmesinden korkmuştu belki. İkindiye doğru, doğumumuzdan beri bize bakan Doktor Chollet, geçerken uğramış gibi, annemi görmeye gelmiş ve ona bir müsekkin vermişti.

Sonuçta akşam yemeğini Louise ve eniştemle beraber yemek, sonra da bir süre onlarla oturmak zorunda kalmıştım. Ne derece bir yabana haline geldiğimi o zaman anlamıştım. Son yıl eve sadece yatmak için giriyordum ve ailemle yediğim yemeklerin sayısı parmakla sayılacak kadar azdı.

Bana tanıdık gelmesi gereken ayrıntılar beni şaşırtıyordu. Adı Frida olan Alsace'lı hizmetçiyi zor tanımıştım. O da, babam ölür ölmez, bana evin efendisiymişim gibi davranmaya başlamıştı. Onun gözünde yalnızca bir damat olan Louise'in kocasına aynı saygıyla bakmıyordu.

— Bir karar aldın mı Felix?

Bu konuda ona uymamakta, onunla hiçbir şey tartışmamakta inat ediyordum.

— Ne de olsa bilmem gerek. Eğer şirket satılacaksa, annem hiç kuşkusuz gelip bizimle oturacak.

Bir art düşüncesi mi vardı? Bu konuda bir şey söylememeyi tercih ederim. Onlarla, nezaket icabı, bir yarım saat daha kaldım, sonra gidip yatmak için başımın ağrıdığını bahane ettim.

Ertesi sabah erkenden gitmiş olmalılar. Aklımda kalmamış. Güneş yüzünden hemen hemen tüm panjurları kapalı olan evi ve dışarıdaki aşırı sıcak havanın hışırtısını gayet iyi hatırlıyorum.

Annemle ben ilk defa karşı karşıya yemek yedik ve ona bakarken bir yandan da kaç yaşında olduğunu hesapladım. Babam elli bir yaşındaydı. Annemden dört yaş büyüktü, demek ki annem kırk yedi yaşındaydı, bu bana yaşlı gibi geliyordu. Son üç gün insanların durmadan:

— Bu kadar genç gitmek! demeleri beni hayrete düşürmüştü. Benim gözümde babamın dolu dolu bir hayatı olmuş ve kendi payına düşeni almıştı. O günkü gidiş gelişlerimizi hatırlamam imkânsız. Tek bildiğim, öğleden sonra odamdan aşağı indiğimde annemi, nadiren ayak bastığımız, bir bölümü camekânlı küçük bir oda olan çalışma odasında bulmuş olduğum.

Onu başka her yerde aramıştım ve onu gelen mektuplara dalmış bir halde görmek beni şaşırtmıştı; taktığım nadiren gördüğüm gözlüğünü takmış olması beni daha da şaşırtmıştı. Doktor ona okurken ya da yazarken gözlük takmasını söyleyeli çok olmamıştı.

— Seni rahatsız etmiyorum ya? diye sordum beceriksizce. Bana yüzünde ilk defa gördüğüm bir tebessümle gülümsemişti; bu tebessümü hayatının son günlerine kadar kaybetmedi; acı-tatlı bir tebessüm, çok defa sinirime dokunmuştu, özellikle yıllar sonra. Neden bilmem, çocukluğumda kadınların yarı-matemdeyken giydikleri mor rengini hatırlatıyordu bana.

— Beni asla rahatsız etmediğini gayet iyi bilirsin.

— Ne arıyorsun?

— Yeni gelmiş olması gereken bir mektup Victor'a lazımmış.

— Sana yardım edeyim mi?

O zaman birdenbire, bana baktığı anda, kararımı verdim.

— Biliyorsun anne, bana güvenebilirsin.

— Ne demek istiyorsun?

— Kalıyorum. İşi öğrenmeye çalışacağım.

— Babanın işlerini mi devralacaksın?

— Neden olmasın?

— Mesleğini, öğrenimini, çektiğin bütün zahmeti feda mı edeceksin?

İkimiz de hile yapıyorduk. O benden bunu beklediği halde, kararıma şaşırmış gibi yapıyordu. Benimse başka çıkış yolum yoktu.

— Hoca olmayı o kadar çok istemiyorum.

— Kendini yapı iskelelerinin üstünde gözünde canlandırabiliyor musun?

— Belki de oraya çıkmam şart değildir. Bana yardım edecek kişiler olacak, hem Victor var, beni yavaş yavaş konu hakkında bilgilendirir.

— Bunu benim için yapıyorsun değil mi?

— Yok canım!

On yıl boyunca ilişkimizin rengi bu olacaktı. Beni içtenlikle öptü, ama göğsüme kapanmadı.

— Emin misin Felix? Bir gün pişman olmayasın?

— Yarından tezi yok Victor'la beraber çalışmaya başlayacağım.

Adı Victor Michou'ydu ve aşağı yukarı babamın yaşındaydı, uzun olduğu kadar geniş bir bedeni, güreşçilerinki gibi bir boynu, omuzlan ve pazuları vardı. Memleket turunu kalfa olarak tamamlamış olmaktan az gurur duymuyordu hani, mesleğini öğrenmek ve sonunda usta payesine erişmek için şehirden şehire, eyaletten eyalete gitmişti.

Annemden de ufak tefek bir kadınla evliydi ve tek üzüntüleri çocuklarının olmayışıydı.

— Göreceksiniz Mösyö Felix! Eğitim görmüş, bilgili biri için zor değildir. Ben okulu on iki yaşında bıraktım ve şu kafama birtakım şeyleri sokmam yıllar aldı...

Babamın zamanında Mösyö Beauchef adlı bir muhasebeci haftada bir öğleden sonra gelip defterleri tutardı. Ben bize tam bir gün ayırmasını sağladım, sonra ikiye çıktı, sonunda da yalnız bizim için çalışmaya başladı.

Notere gittik ve Louise'e mirastan düşen payını ödemek için bana beş yıl mühlet tanıyan bir anlaşma imzaladım.

Hayatımın bir başka tablosu bu; bir öncekinden bambaşka renkte, bir sonra gelecek olandan da çok farklı.

Annem, beni şaşırtarak, yalnız işletmeyle ilgilenmekle kalmıyordu, işlerden benim sandığımdan daha çok haberdardı. Bu da bana, baş başa olduklarında babamın ona bunlardan bahsettiğini düşündürdü. Belki fırsat bulduğunda ona danışıyordu bile.

Müşterilerin, tüccarların, işçilerin isimlerine aşinaydı, sık sık duyduğum ama anlamlarına kafa yormadığım teknik terimlere de. Şantiyelerin hangi safhada olduğunu biliyordu, mimarların çoğuyla da tanışmıştı.

Acı-tatlı bir tebessümden bahsetmiştim. Bu kelime varoluşumuzu nitelemekte kullanılabilirdi. Hayatımızın tekdüze bir tatlılığı vardı diyelim. Annem ve ben birbirimizi seviyorduk, ama onu pek iyi tanımadığımı fark etmiştim ve muhtemelen o da benim hakkımda aynı keşifte bulunmuştu.

— Artık öğrenci olmadığına göre askerlik görevini nasıl halledeceksin?

— Tecilim bir yıllığına geçerli. Sonrasına bakarız.

Beni bu dertten kız kardeşimin kocası Noblet kurtardı, bunu teslim ettiğime üzülüyorum, zira ona minnet borçlu olmak gücüme gidiyor. Onunla hiç kavga etmedik. Yakınlaşmaya da çalışmadık. Bir yabancının ailevi meselelerimizle ilgilendiğini görmek hoşuma gitmiyor diyelim.

Tanıdığı bir milletvekili ya da senatör vardı, dula bakmakla yükümlü olmak sıfatıyla, askerliğimin iki yıl daha tecil edilmesini sağladı.

Sanılabileceğinin aksine, işime gayet iyi uyum sağladım. Victor ve Mösyö Beauchef sayesinde kısa zamanda ayrıntılı bir inşaat giderleri listesi hazırlayacak duruma geldim, mimarlar da bana yardım ettiler.

Daha sonraları, Fernand Dinaire adında, otuz yaşında, faal ve zeki, birkaç yıllık deneyimi olan bir genç, işler daha da genişlediğinde ustabaşı olarak işe alındı.

— Evlenmeyi düşünmüyor musun Felix? Hayatının sonuna kadar böyle kalamazsın ya...

Elbette ki annem evlenmemi hiç istemiyordu. O ve ben bir anlamda kan koca gibiydik. Bana, hâlâ kimi çevrelerde aile reisine gösterilen saygıyla, eskiden babama davrandığı gibi davranmayı alışkanlık haline getirmişti.

— Neden akşamları daha sık çıkmıyorsun? Bir değişiklik olur. Senin yaşında insanın dostları, kız arkadaşları olmalı...

Beni yoklamak için böyle konuşuyordu, zira, aslında, haftada bir veya iki defa gezmeye çıkıyordum ve cumartesileri annemi sinemaya veya tiyatroya götürmeyi alışkanlık haline getirmiştim.

— Şu genç kıza bak, üçüncü sıradaki. Sence güzel değil mi? Çok kibar bir tebessümü var!

1938'de evin dışını ve içini boyamaya, mutfağı modernleştirmeye, çalışma odasını büyütmeye ve ikinci bir banyo yaptırmaya karar vermiştik birlikte.

— Elinde hiç kitap görmüyorum neredeyse. Eskiden ne kadar çok okurdun!

Doğruydu. Neredeyse akşamdan sabaha okuma zevkini kaybetmiştim. Quartier Latin'deki uyuşukluğumdan çıkıp bir başkasına gömülmüştüm. Aynı anda birden fazla şeyle ilgilenemiyordum herhalde.

Ciddi bir müteahhit olmuştum ve artık yaşım güvensizlik uyandırmıyordu. Başka türlü giyiniyordum. Yapı olarak genişlemiştim. Daha kararlı adımlarla, daha erkekçe yürüyor ve kendinden emin bir tonda konuşuyordum; bazen de, şantiyelerde kabaca konuştuğum oluyordu.

Bir rol oynadığımı, hayatımın her döneminde farklı bir kişiliğe büründüğümü sanmıyorum. Kendimi bir inşaat müteahhidi olarak düşünemiyordum, ama öyleydim; Saint-Michel Bulvarı'nda hakiki bir öğrenci olduğum gibi.

Ertelene ertelene, askerlik görevim sonunda gelip çattı. Ağustos 1939'da kışlaya girdim, Versailles'daydı, gene ailevi sorumluluklarım sayesinde. Savaş ilan edildiğinde henüz eğitimimi tamamlamamıştım ve tüfek kullanmayı daha yeni yeni öğreniyordum.

Üç hafta sonra, 1914'te babama da olduğu gibi, Puteaux'ya gönderildim ve hava saldırısına karşı sığınaklar inşa etmekle görevlendirildim. Üniforma giyiyordum. Seferberlik sırasında oraya buraya dağılmış olan işçilerimden birkaçı, özel birliğe atanmış yedekler olarak bana geri gelmişlerdi.

Almanlar Paris'e girdiklerinde, sivil giysilerimizi sırtımıza geçirmekle yetindik. Almanya'ya götürülmemden korkan annem, askeri eşyalarımı sabırla yaktı. Kaskım ve gaz maskem hâlâ Seine Nehri'nde, köprünün aşağısında olmalı.

Toplu göçle boşalan Paris yavaş yavaş doldu. Karneye bağlanmaya, besin kartlarına, pencerelerdeki siyah perdelere, sokakların karanlığına ve boğucu bir atmosfere alıştık. Bir süreliğine, kendimizi adeta hayatın dışında hissettik.

Frida önümüze bir parça tereyağı ve et koymak için mucizeler yaratıyordu. Bir adet yumurta lüks oluyordu. Ben de birkaç torba kireç veya çimento elde edebilmek için aynı ölçüde güçlük çekiyordum.

Yapılacak en akıllıca şey görünmez olmak, kendi üzerine kapanmaktı.

Malzeme olmadığından inşaat yapamıyordum. Almanya'ya gitmemiş olan birkaç işçi ile Victor bize verilen tamirat ve düzenleme işlerine yetiyorlardı.

— Zavallı baban hâlâ hayatta olsaydı...

Louise'in kocası çok faaldi. Kız kardeşimi ve onu nadiren görüyorduk. Kısıtlamalara rağmen iyi giysiler, iyi ayakkabılar giyiyorlar ve refah içinde görünüyorlardı. Noblet'nin savaştan sonra Rouen'a yerleşmesini sağlayan şeyin karaborsada kazanılan para olduğunu düşünmek için haklı sebeplerim var.

Duvarın öbür yanındaki yeni evdekilere gelince, yaptıklarını saklamıyorlardı ve kurtuluşta, başlarına dert açmamak için tam zamanında sıvıştılar. Cassegrain'in kamyonları barış zamanındaki gibi vızır vızır işliyordu, hatta iki yeni kamyon bile vardı.

— Sence Julie bunları yapmasına göz yummakla hata etmiyor mu? Günün birinde bu işin kötü biteceğini düşünmeden edemiyorum. Bunda

biraz da bizim hatamız var, babanla benim. Onun bu çocukla evlenmesine izin vermemeliydik.

Leonore halamdan bir tek kez söz edildi, o da Kuzey Afrika'ya çıkarma yapıldığı gün.

— Cezayir'de neler olacağını ve Leonore'un hâlâ orada olup olmadığını merak ediyorum.

1943'te, bir alarm sırasında sığınakta rastladığım bir genç kızla aylar süren bir ilişkim oldu. Az beslenmiş bir hali vardı. Gözleri daima endişeliydi, Washington Sokağı'ndaki mobilyalı bir dairede yan yana yattığımız zamanlar bile. Adı Irene'di, Irene Lautier. Her halükârda bana söylediği isim buydu. Merdivende her ayak sesi duyduğunda sıçrardı.

— Korktuğun nedir? Sokakta daima takip edildiğinden, burada da seni tutuklamaya geleceklerinden korkar gibisin.

— Sus!

— Yahudi de değilsin ki.

— Ya olsaydım?

— Yahudi tipi yok sende.

— Senin için fark eder miydi?

— Hayır, hiç.

Savaştan önce siyasetle hiç uğraşmamıştım. Hiçbir öğrenci derneğine üye olmamıştım, Halk Cephesi de beni ne korkutmuş ne sevindirmişti. Bu da mı tembelliğimdendi? Kitle hareketlerinin beni ilgilendirmeyişinden değil miydi daha çok?

Paris'te Alman üniformaları gördüğümde kendimi küçük düşmüş hissediyordum. Yahudiler'e karşı yapılan kötü muamelelerin ancak yarısına inanıyor, her iki tarafın propagandasına da şüpheyle yaklaşıyordum.

— Dinle Felix, eğer salı günü beni buluşma yerinde görmezsen, bunu sana vereceğim adrese götür. Sakın daha önce gitme. Öğrenmeye de çalışma.

Boynunda taşıdığı gümüş, küçük bir Meryem Ana madalyonunu çıkardı.

— Bizzat teslim et.

Kötü bir pazar günü geçirdim ve sah günü, Marbeuf metrosunda, cebimdeki küçük madalyonu evirip çeviriyordum, Irene gelmemişti. Adres, Rennes Sokağı soldan dördüncü binadaki burjuva bir dairenin adresiydi. Bina yan yanya boş görünüyordu. Kiracıların bir kısmı ya serbest bölgeye ya da İngiltere'ye sığınmış olmalıydılar.

Zili üç kere çaldım, kapının öte yanından hiçbir şey duymadım ve bir an bunun bir tuzak olduğu geldi aklıma. Sonunda kapı sessizce açıldı ve kır saçlı, yakalıksız ve terlikli, orta yaşlı bir adam tek kelime etmeden bana baktı.

— Mösyö Demaret?

— Sizi Irene mi gönderdi?

— Evet. Size bunu vermemi rica etti.

Beni içeri buyur etmedi. Kapının aralığından, salondaki halıların durulmuş, mobilyaların üstüne kılıflar geçirilmiş olduğunu gördüm, şöminenin üzerinde büyük, kurşuni mor renkte bir ayna vardı.

Elini uzatırken dişlerini sıktı, nesneye bakmadı.

— Teşekkür ederim.

Bu sözü güç bela ağzından çıkarmak için harcadığı çabayı hissettim.

Sonra kapıyı kapattı ve başka hiçbir şey duymadım.

Eğer yanılmıyorsam bu sahne Ocak 1944'te geçmişti. Birkaç ay sonra Normandiya'ya çıkılmış, Paris kurtulmuş, Champs-Elysees'de geçit törenleri yapılmıştı.

Birçok geçit töreni yapılmış olmalı. Kendi payıma ben iki tanesini gördüm ve hayatımı bir kere daha değiştirenin Zafer Geçidi mi -öyle diyorlardı- yoksa Eisenhower'ın da katıldığı Amerikalılar'ınki mi olduğunu hatırlamıyorum.

Bildiğim, yapılan ikinci geçit töreni olduğu. Birincisinde Champs-Elysees'nin yuvarlak kavşağında, kalabalığın arasında, Figaro binasının duvarına yapışmış bir halde duruyordum ve hemen hemen hiçbir şey görmedim.

İkincisinin arifesinde Victor bana şöyle dedi:

— Eğer ilginizi çekerse size bir tiyo vereyim. Arada sırada gördüğüm eski arkadaşlarımdan biri Claridge Oteli'nde ikinci kapıcıdır. Gidin görün onu, benim gönderdiğimi söyleyin, sizi çatıya çıkaracaktır. Düz, geniş bir çatısı var, parmaklıkla çevrili, oradan bütün Paris görünür. Böylece geçit törenini herkesten daha iyi görürsünüz...

Gittim. Annem de benimle gelecekti. Kalabalıktan korktuğundan son anda vazgeçti.

Gerçekten de Victor'un arkadaşı beni merdivenlerden ve servis koridorlarından geçirerek çatıya çıkardı. Claridge Oteli ağzına kadar

üniformalılarla, tüm müttefik ülkelerin generalleri, albayları, amiralleriyle doluydu, aralarında hayatımda ilk defa gördüğüm Ruslar da vardı.

Sivillerin hepsi resmi şahsiyetlerdi, zira otel hükümet tarafından tutulmuştu. Her pencerede, her balkonda su gibi şampanya ve viski akıyordu; her yerde kızlar gülüyordu, onlar da üniformalı veya açık renk elbiseliydi.

Çatı neden boş gibiydi? Otelde kalanlar şüphesiz orayı akıl etmemişlerdi, ya da yolu bilmiyorlardı. Toplam on kişi vardık. Yanlarında hiç şüphesiz bir gün önce tanımadıkları iki kız olan dört Amerikalı bir sandık dolusu şampanya getirmişlerdi ve çatıya oturmuş, sırtlarını Champs-Elysees'ye dönmüş, içmekten başka bir şey düşünmüyorlardı.

Benden epey uzakta, parmaklığın önünde, birbirine sarılmış bir çift gördüm. Ben aşağıya, kalabalığa, sıra sıra askerlere, tanklara, toplara, bandolara bakarken, başımın yirmi metre kadar üstünden uçaklar geçip duruyordu.

Bir ara, sağ tarafımda birinin olduğunu fark ettim. Kesimi asker üniformalarını hatırlatan, denizci mavisi bir tayyör giymiş genç bir kız aynı parmaklığa dayanmıştı ve hülyalı hülyalı ayaklarımızın dibindeki gösteriyi seyrediyordu.

Ona nasıl seslendim hatırlamıyorum. Fransız olup olmadığını, ardından da ordudan olup olmadığını sormuş olmalıyım. Hayır dedi, otelde kaldığını, Desmarais diye birinin sekreteri olduğunu, kısa bir süre önce onunla Londra'dan geldiğini söyledi. Adam albay üniforması taşıyordu ve ona Claridge'de bir süitte kalma hakkını veren önemli bir mevkide bulunuyor olsa gerekti.

— Ya siz, siz neredeydiniz?

— Evimde, Puteaux'da. Bir bardak bir şey içsek? İnsanların arasından geçerek otelin barına doğru boşuna ilerlemeye çalıştık, o sırada pantolonuma bir kadeh şampanya döküldü.

— Arka taraftan çıkalım. Ponthieu Sokağı daha sakindir. Dışarı çıkmadan önce onu münasebetsiz ellerden korumak durumunda kaldım, ama gene de beş altı erkeğin onu oburca öpmelerini engelleyemedim. Benim üniformam yoktu. Onların hemen hemen hepsi üniformalıydı. Belki onları kıskanmışımdır.

Az önceki durumun tersine, sokağı geçtikten sonra girdiğimiz bar bir huzur limanıydı.

— Ne içersiniz?
— Buzsuz bir skoç.
Adı Anne-Marie Varennes'di ve üç ay sonra onunla evlenecektim.

20 Kasım Çarşamba
Saat akşamın 10'u

Dün yazmadım, tembellikten değil, söyleyecek bir şeyim olmadığından da değil. Fikirler, anılar, bunlardan bende fazlasıyla var ve bir an önce kurtulmak için asabi bir acelecilik gösteriyorum.

Sanki sonuna kadar gidemeyeceğimi, bir olayın meydana gelip bir kere daha her şeyi tartışma konusu edeceğini hissediyorum. Ne olduğunu bilmiyorum. Her yanımı bir rahatsızlık, belirsiz bir sıkıntı sardı, Madam Annelet'nin bakışı ise bunu dağıtmaktan uzak. Bildiğine, gelişmeleri merakla izlediğine kalıbımı basarım.

Neyin gelişmelerini? Hastalığımınkileri değil. Bundan kimseye bahsetmedim. Bu konuda düşünmeyi reddediyorum. Hastalıktan oldum olası nefret etmişimdir, bizi ölüme yaklaştırdığından değil, bizi küçülttüğünden, bizi başkalarının insafına bıraktığından, onlara bağımlı kıldığından. Bu düşünce daha lisedeyken beni isyan ettirirdi ve bozulmaya yüz tutmadan, babam gibi bir kazada ölmeyi dilerdim.

Patronuma laf olsun diye büyücü demedim. Kediler de her şeyi bilir görünürler. Falcılığa inanmam ama, daha dün sabah, celp konusunda, tutumunu nasıl tesadüfe yormalı?

Postacı saat sekiz buçuğa doğru geçer ve her zaman beni:

— Ne güzel gün! diye selamlar. Yahut da:

— Ne pis hava! diye.

Dün güzel bir gündü. Rüzgâr doğuya dönmüş ve güneş çıkmıştı, henüz soluk, fakat adeta neşe saçan bir güneş. Postacı postayı tezgâhın üzerine bırakıp gitti.

Faturalar, kataloglar, reklam broşürleri. Madam Annelet az mektup alır. Sekiz yıldır, Beaumarchais Bulvarı'na benim adıma tek bir tane gelmedi.

Ne var ki dün sabah, polis karakolunun başlığını taşıyan, pürtüklü bir zarfın üstünde gerçekten de benim adım ve soyadım vardı. İçinde resmi bir kâğıt, boş yerleri mor mürekkeple doldurulmuştu.

Mösyö ... (soyadım elle yazılmış)

...Bölge Perrie Sokağı'ndaki başkomiserliğe ... (morla: 21 Kasım) günü... (yine morla: şahsınızı ilgilendiren bir konu) için gelmeniz rica olunur. İş bu celbi yanınızda getirin.

Pembe kâğıdı cebime tıkıp ve faturalar ve broşürlerle yukarı çıktım. Kırıştırılan kâğıt sesi çıkmamıştı. Sadece birkaç saniye gecikmiştim. Madam Annelet zarflara bir göz attı, sonra bana baktı.

— Hepsi bu kadar mı Felix? Evet anlamında başımı salladım.

— Emin misiniz?

Kırk sekiz yaşında, bir çocuk gibi tuzağa düşmek utanç verici değil mi? Halbuki kızarmam, yüzüm de seyirmelerin derimin kıvrımlarında kaybolacakları kadar pörsük.

— Hakikati neden benden gizliyorsunuz?

Celpi ona uzattım ve bir an bu işin altında patronumun olduğundan şüphelendim, ki bunun mantıklı bir tarafı yoktu.

— Sizden ne istedikleri konusunda bir fikriniz yok mu? -Yok.

— Köpeğinizi tasmasız bırakmadınız ya, ya da herhangi bir sebepten ceza yemediniz ya? O halde bunun pazartesi günkü telefonun devamı olduğunu düşünmek gerek, öyle değil mi?

Olabilir. Her halükârda geçmişle ilgili. Kâğıdın evime değil de kitapçıya gelmiş olması bunu kanıtlıyor. Düzenli olarak aynı karakola kaydımı yaptırırım, yani kayıtlarında ev adresim var. Aramak zahmetine girişmeyip kendilerine verilen adresle yetinmişler. Ama bu adresi onlara kim verdi?

— Neyse! Perşembe günü cevabı öğreneceksiniz.

Dün bu deftere yazmayışımın sebebi bu da değil. Bu defterin bir çeşit kötü alışkanlık olmadığını kendime kanıtlamak istedim. Bib'le dolaşmaya çıktım, kaideyi bozduğum her seferinde kafası karışır.

Benim yaşadığımı seyreden yalnız Madam Annelet değil. Köpeğim de tanık rolü oynuyor. Vosges Meydanı'nda her zamankinden daha uzun oyalandım, karanlık çöktükten sonra hiç hoş olmuyor, çünkü demir parmaklıkları kapatıyorlar ve bir banka oturamıyorsunuz. Anne-Marie'nin pencereleri saat altı buçukta karardılar, bu da ender olan bir şey.

Belki de kendime bir günlük mola vermişimdir, zor bir döneme girdiğim için mi? Kişiler ve şeyler hakkındaki fikirlerini, en azından görünüşte

değiştirmeyen pek çok insan tanıdım. Yahut değiştirseler de oldukça uzun bir süre sonra değiştiriyor ve hemen yeni bakış açılarına yapışıyorlar.

Ben böyle değilim, özellikle mahkemeden, Sante hapishanesinden, Melun'den beri. Daha gerilere de gidebilirim. Bu durum Anne-Marie'yle başlamış olmalı. Onunla beraber altı yıl yaşadım. Haftalar, aylar boyunca onun hakkındaki fikrim değişmezdi. Sonra, birden, önemsiz bir olayın, bir sözün, bir tavrın ardından, onu belli bir süre farklı gözlerle görürdüm. Bazen değişiklik aynı gün içinde iki defa olurdu.

Yataktan kalkarken, tıraş olurken, büroya veya şantiyeye gitmek üzere ondan ayrılırken, uzaklığın içinden ona gülümseme ve onunla sıcak bir temas kurma hayaliyle mutlu mutlu şarkı mırıldanırdım.

Öğleyin eve döndüğümde bazen kırıcı, hayalsiz bir adam olurdum, ona adeta röntgen cihazından bakar gibi bakıp hayatında ne aradığını kendi kendine soran bir adam.

İlk defterimde, âşıkların karşılaşmalarıyla alay etmiştim.

— Neden ben?

— Çünkü sen farklısın.

— Siz de farklısınız.

Sonra, daha sonra, birkaç saat veya birkaç gün sonra:

— Sensiz yaşayamam.

— Karşılaşmamız bir mucize. Ne olurdu eğer...

Mucize mi? Bakış açısına göre değişir ve benim bakış açım öyle sık değişti ki kuşkucu, güvensiz oldum. Askeri bir geçit töreni yapıldığı gün benim Claridge Oteli'nin çatısında bulunmam bir mucize mi yoksa bir lanet miydi bilemiyorum. Bildiğim, ertesi gün sabah saat onda Puteaux'ya döndüğüm. Otuz yaşındaydım. İlk defa dışarıda yatmıyordum. Annem bana hiç sitem etmedi ve ilk sorusu şu oldu:

— Kahvaltı ettin mi?

Claridge'in girişinin yanında bulunan kafe-barda kahve içip kruasan yemiştim. Yüzümün her günkü yüzüm olmadığını biliyordum. Alev alev yanıyordum, hassaslaşmıştım; gözlerim parlıyordu ve içimdeki coşkuyu belli etmemeye çalışıyordum.

— İyi eğlendin mi?

— Çok iyi.

Doğru kelime bu değildi ve annem bunu biliyordu. Bugün arak eminim ki o andan itibaren aramızda bir şeyler değişmişti ve annem sonradan

olacakları tahmin etmişti, oysa benim en ufak bir fikrim yoktu.

O gece Anne-Marie ve ben Champs-Elysees civarındaki o dev açıkhava eğlencesinde çok içmiş, bir şeyler yemiş ve çok da konuşmuştuk.

Paris'te başka yerlerde neler olduğunu bilmiyorum, çünkü bizi de halkalarına katıp sürüklemeye çalışan, dağıttıkça dağıtan insan kümelerine aldırmadan olduğumuz yerde durmadan dönüyorduk.

Onu korumak için çok geçmeden beline sarıldım, kalçalarımız birbirine değe değe yürüyorduk. Hareketlerimiz çabucak birbirine uyum sağladı ve arada sırada, her birimiz ötekinin gözlerinde büyülenişinin yansısını görmek için, bakışıyorduk.

Soyadı Varennes idi. Lyon'da doğmuştu. Babası savaştan önce orada gazeteciymiş. Almanlar Hollanda'ya girdiklerinde geleceği öngörmüş ve ailesini Londra'ya götürmüş.

1940'ta, tek çocuk olan Anne-Marie on yedi yaşındaymış. İkinci olgunluk sınavını vermesi gerekiyormuş. Pimlico semtinde, önünde Paris pazarlarına oldukça benzeyen bir açıkhava pazarı olan, iki odalı bir ev bulmuşlar. Babası BBC'de çalışmış. Annesi Fransızca dersleri vermiş.

Bütün bunlar kafamda, kısa bir süre önce tanık olduğumuz askeri birliklerin geçidiyle birleşiyordu. Almanlar'ın Londra'ya yaptıkları hava saldırısı da. Hava saldırısından, alarmlardan, gökteki uçakların gürültüsünden, bombalardan ve bir an sallandıktan sonra çöken binalardan bahsediyordu bana.

— Siz ne yapıyordunuz?

Ona henüz sen diye hitap etmiyordum. Sabahın dördüne veya beşine doğru sen diyebildik ancak.

— İngilizce öğreniyordum. Babam bana France Libre radyosunda bir iş bulmaya söz vermişti.

Buna vakti olmamış. O ve karısı, başkalarıyla birlikte, bir sığınağa doğru giderken önünden geçtikleri bilmem hangi kilisenin yıkıntıları altında kalmışlar.

— Onlarla birlikte dışan çıkacaktım. Bilmem neden, son dakikada evde kalmaya karar verdim.

Her şeyi bilmek istiyordum. Soru üstüne soru soruyordum. Tabanlarımız ateş gibi yanıncaya kadar yürüyorduk. Sonra bir bara giriyor ve içiyorduk. Halka dansı etrafımızda sürüyordu ve dışında kalmamıza rağmen onun ritmini izliyor, coşkusunu paylaşıyorduk.

— Mösyö Desmarais babamı iyi tanırdı, çalıştığı yerde bir iş ayarlayarak beni dertten kurtardı. Koca bir bölümü yönetiyordu.

— Kaç yaşında? Sorum onu güldürdü.

— Bilmiyorum. Sormadım.

— Genç mi, yaşlı mı?

— Ne genç, ne yaşlı. Belki otuz beş yaşında.

— Karısı onunla birlikte Londra'da mıydı?

— Hayır. Daha ilk günlerde Calais'den gemiye binmiş ve karısı onunla buluşamamış.

— Onun sekreteri mi oldunuz?

— Hemen değil. Birkaç ay sonra.

Onu hiç görmedim. Büyük bir ihtimalle onunla hiç karşılaşmayacağım. Nerededir, ne olmuştur bilmiyorum. Fiziki görünüşü hakkında hiçbir fikrim yok; uzun mu kısa mı, sansın mı esmer mi bilmiyorum, ama gene de, yıllarca, aklımı en meşgul eden insan o oldu. Bugün bile, ondan nefret etmediğimden emin değilim.

Geçit törenleri ve Claridge günlerinde sıradışı albay ve bilmem hangi servisin şefi olan Desmarais, sonradan devlet müsteşarı oldu, ama gazetelerde resmini görmedim ve ilk hükümet değişikliğinde siyaset sahnesinden kayboldu.

Gece ilerliyordu. Barlar hâlâ dolu ve çok hareketliydi. Başkaları gibi biz de dans ettik. Çatıların hatları, pembeye çalan daha aydınlık bir gökyüzünde belirmeye başladıklarında kendimizi yine sokaklarda bulduk.

Ona sormaya cesaret edemiyordum. O da aynı şeyi düşünüyor olmalıydı. Eğer birbirimizden böyle ayrılırsak her şeyin biteceğine, geriye biraz çılgın bir gecenin hatırasından başka bir şey kalmayacağına inanıyordum.

— Yorulmadınız mı?

— Hayır, hiç.

Az kalsın ona Boulogne Ormanı'nda güneşin doğuşunu seyretmeye gitmeyi önerecektim. Kapıcının bakışları altında, karar vermeyi her seferinde erteleyerek, Claridge'in önünden geçip duruyorduk.

— Sinirime dokunuyor! dedi birden. Karar verip vermeyeceğimizi merak ediyor sanki...

Onu usulca döner kapıya doğru ittim ve kendimizi ıssız lobide bulduk.

— Kaçıncı kat? diye sordu asansördeki çocuk.

— Altıncı! diye cevap verdi.

Korkuyordum, fiziksel, acılı bir korku, sonuna kadar gitmemizi engelleyecek bir şeyin olmasından korkuyordum. Bizi otelin arka tarafına götüren, giderek daralan koridorlardan geçtik. Kapıların önündeki ayakkabılara bakıyordum. Çok yüksek topuklu iskarpinlerin yanında duran kızıla çalan sarı deriden bir çift çizmeyi göstermek için beni durdurdu.

— Kim bu? diye sordum.

Bilmediğini belirtircesine omuzlarını silkti.

— Bir general muhakkak!

Kapısını açtı. Kapıyı kapattım ve tek kelime etmeden üstüne atladım. O da bunun önemli olduğunu, bu hareketlerin hayatlarımızı tümden değiştireceğini seziyor muydu?

Bunu düşünmüyordum, fakat gergin, vahşi, neredeyse zalimdim. Canını yakmak istiyordum ve onu sanki yok etmek istercesine kucaklıyordum.

Sonradan, sanki ikimiz de aynı soruyu soruyormuşçasına bakıştık. Heyecandan rengimiz atmıştı. Gülümseyişimizde hafiflikten eser yoktu.

— Desmarais kaçıncı katta kalıyor?

— İkinci... Yüksek mevkili kişiler veya yeni heyetler geldiğinde bu değişiyor... Sabah çıkarken, döndüğünde eşyalarını aynı odada bulacağından hiç emin olamıyorsun...

— Daha önce buraya çıktı mı? Anladı.

— Hayır.

— Ya Londra'da?

— Evet.

— Sen on yedi yaşındayken mi?

— Biraz daha sonra.

— Büroda mı?

— Savoy Oteli'ndeki odasında.

— İlk defa mıydı?

— Evet, bakireydim.

— Bu durum devam etti mi?

— Birkaç ay.

Neden boğazım tıkanıyor ve göğsüme sancılar saplanıyordu?

— Başkaları oldu mu?

— Elbette.

— Ya şimdi?

Başını çevirdi. Yan yana yatıyorduk ve elini elimde tutuyordum.

— Sanki bu durum sana acı veriyor gibi, halbuki o kadar az önemi var ki.

— Bizim için de geçerli mi bu?

— Henüz bilmiyorum. Belki de değildir.

Eh işte! Biz de, diğerleri gibi, sonunda farklılığa varıyorduk. Bizim gecemiz farklıydı. Herkes gibi sevişmiş olsak da farklı nedenlerdendi!

— Son defa ne zaman oldu?

— Geçen hafta. Çarşamba günü.

— Desmarais ile mi?

İnatla dönüp dönüp ona geliyordum.

— Hayır. İngiliz bir havacı.

— Hâlâ Paris'te mi?

— Ertesi gün filosuna katıldı.

İngiliz havacıya ve diğerlerine aldırmıyordum.

— Ya Desmarais'yle?

— Biteli çok oldu.

— Neden?

— Belli bir nedeni yok. Öyle bitiverdi.

— Beni tekrar görmek istiyor musun?

— Bundan biraz korkuyorum.

Samimiyet derecesi neydi? Ya benimki? Alkolün payı? Geçit töreninin ve zincirinden boşanmış binlerce askerin yarattığı atmosferin payı?

Merakımızın sonu gelmeksizin konuşuyorduk ve birbirimize tekrar sarıldığımızda ciddi ve biraz da hüzünlü bir şekilde seviştik.

— Aynı şey miydi onunla da...

Hangi ismi telaffuz edeceğimi bildiğinden parmağını dudaklarımın üstüne koyuyor ve ağlamamak için kendini tutarak başını sallıyordu.

Daha sonra zile basıp garsonu çağırdım, bize bir şişe viski ve soda getirdi. Ortalık apaydınlıktı. Oda dardı, lüksü yoktu, büyük otellerde müşterilerin şoförlerine ayrılan odalardan biriydi.

— Niçin evlenmedin?

— Hiçbir kadın bende bu isteği uyandırmadı.

— Yalnız mı yaşıyorsun?

— Annemle.

Gece boyunca güldüğümüz gibi bizi yeniden güldüren neydi hatırlamıyorum. Böyle gülerken, son defa vücutlarımız karşılaştı, bu arada

otel seslerle ve gidip gelenlerle doluyordu.

— Gördün mü? Kıskanç değilim. Seni seviyorum. Bunun doğru olup olmadığını kendime sormuyordum.

— Ben de, diye cevap veriyordu aynı bakışla.

— Bu akşam?

— Olabilir.

— Ponthieu Sokağı'ndaki küçük barımızda mı?

Zira şimdiden bizim küçük barımız vardı, girdiğimiz ilk bar.

— Saat sekizde?

Üstünde pijaması ve beyaz benekli mavi sabahlığıyla beni asansöre kadar geçirdi.

— Sanırım yatmaya gideceksin, dedi annem.

Uykum yoktu. Hâlâ yerimde duramıyordum. Gene'de sonunda uyudum ve öğleden sonra üçe doğru uyandığımda ağzımın içinde acı bir tat vardı.

Zavallı yaşlı Bib! Senden özür dilerim. Topunu iki kere hiç inanmadan, zor bir yer arama zahmetine girmeden sakladıktan sonra, hâlâ oynamak istediğini anlamazlıktan geldim. Israr etmedin, ama yatağın üzerinde uyuklamaya gidecek yerde, masanın altında ayaklarımın dibinde yığılıp kaldın. Alışkanlıklarımızda meydana gelen bütün bu değişikliklerin seni endişelendirdiğini hissediyorum. İnsanlar gibi sen de geleceğin sana neler hazırladığını merak ediyor musun?

Sen benim köpeğimsin. Bana ait olduğunun bilincinde misin, yoksa tersine, kafanda, ben sadece seni beslemek, dolaştırmak ve seninle oynamak için mi varım? Soru o kadar gülünç değil. Kendime daha tuhaflarını soruyorum.

Al işte! Birden aklıma geldi. Öylesine severek yaptığın ve beni eğlendiren numaraların, onları sana öğreten ben değilim. Benden önce başka bir sahibin vardı, onları sana öğretme keyfini yaşayan veya zahmetine katlanan. Onu kıskanmak hiç aklıma gelmedi.

— Benim olmasını istiyorum!

Daha üçüncü, ikinci, belki de ilk günden itibaren. Onun benim olmasını istiyordum, hırsla, yumruklarımı sıkacak, sanki bütün dünya onu benden almak için komplo kuruyormuş gibi yoldan geçenlere ters ters bakacak kadar.

Benim! Bu tam olarak ne demek? Vücudunun sadece benim tasarrufumda olması mı? Biri benle böyle konuşsa öfkelenirdim. Onu

bütünüyle istiyordum, sadece bugünkü varlığını değil, geçmiş ve gelecekteki varlığını da.

Babasını kıskandığım oldu, çünkü onu küçük bir kızken de tanımıştı ve o da babasından hayranlıkla söz ediyordu.

— Babam senin gibiydi, güçlü ve sakin. O oldukça hiçbir şeyden korkmamamız gerektiğini hissederdik.

Herkeste aynı izlenimi uyandırıyordum: güçlü ve sakin.

— Benim olmasını istiyorum!

Ve yeniden sıradanlığa dönen küçük barımızda onunla buluştuğumda, şüpheci şüpheci soruyordum:

— Onu gördün mü?

— Bir saat boyunca bana mektup dikte etti.

— Başka bir şey?

— Elbette ki hayır!

Hep Desmarais. Eğer o olmasaydı başka bir hayalet icat etmeyeceğimden emin değilim bugün.

Daha fazla benim olması, ona sahip olduğumdan emin olmak için ne yapmalıydım? Onu incitiyordum. Onu eziyordum. Kendime ıstırap çektiriyordum ve gün doğarken onu gözyaşları tükenmiş, hıçkırmaktan sesi boğuklaşmış, yüzü solgun, şişmiş, pençe pençe kızarmış bir halde görmekten nefret etmiyordum:

Bana verdiklerinden başka ondan ne istiyordum? Şu ana kadar hayatımı hatırladım. Hayatıma dair oldukça gerçeğe uygun bir fikir vermeye çabaladım. Gene de temelde her şey daha az çarpıtılmış değil, çünkü hayatımı bilen yalnız benim. Ve ben bile doğru olandan ve daha az doğru olandan artık o kadar emin değilim. On yıl, yirmi yıl daha yaşayacak olsaydım, geçmiş gözüme muhtemelen farklı bir açıdan görünürdü.

— Bana Lyon'daki hayatını anlat.

— Kaç yaşındayken?

Her yaşta! Ama, hey ulu Tanrım, neden böyle umutsuzca, bir başka insanın kendine ait olması istenir? Ya o peki? Benim de ona ait olmam gerekmez mi? O da hâlâ birlikte yaşadığım annemi kıskanmayacak mı?

Sonraları, farklı nedenlerle kıskanmıştı.

— Dinle Anne-Marie. Senden onu terk ermeni istesem? Desmarais'yi elbette, geçmişi, düşmanı, yıkılacak engeli temsil eden Desmarais'yi.

— Başka bir iş aramamı mı istiyorsun? -Hayır.

Bir iş, erkekler demekti, en azından bir erkek, ve günlerinin bir kısmını benden uzakta, benim bilmediğim bir ortamda geçirmesi demekti.

— Karım olmanı istiyorum.

— Değil miyim?

— Yasal olarak karım olmanı, birlikte yaşamamızı, hiç ayrılmamamızı istiyorum.

— Korkmuyor musun Felix?

— Neden?

— Yanılmaktan. Beni bir haftadır tanıyorsun.

— Seni seviyorum. Sensiz yaşayamayacağımı biliyorum.

Herkes gibi, evet. Ve bu da diğer aşklar kadar istisnai bir aşktı büyük ihtimalle. Hiçbir şeyin önemi yoktu. Annem beni gözlerken iç çekiyordu. İşçiler bile, kâh sevinçten uçan, kâh suratı asık ve yabani bir patronun arkasından kaş göz işaretleri yapıyorlardı.

— Onu ne zaman terk edebilirsin?

— İstediğim zaman. Burada bana pek ihtiyaç yok, çünkü elinin altında istediği kadar memur var.

— O halde, yarın?

— Yarın sabah onunla konuşurum.

— Sana Neuilly'de bir oda tutacağım, böylece köprüden geçtim mi yanında olurum.

— Biliyor musun Felix, ailem bana biraz para bıraktı. Bana bakman gerekmez.

Bunu gülerek söylüyordu, ama tek başına bu kelime bile yeni bir krize yol açmaya yetiyordu.

— Benim olduğunu unutuyorsun.

— Ama bu demek değil ki...

Ki ne? Annemi hazırlamak -sanki kendi kendini hazırlamamış gibi!- eski eve çekidüzen verip daha şirin bir hale getirmek ve evlilik ilanlarını bastırmak için ondan iki ay istedim. Odanın kirasını hangimizin ödeyeceğini bilmek önemli miydi?

— Sana söyleyeceklerim var anne.

— Evleneceksin.

— Nasıl bildin?

— Ne zaman?

— Mümkün olan en kısa zamanda. Altı hafta içinde.

— Başka yerde mi oturmaya niyetlisin?

— Neden? Sen rahatsız olmazsan yukarıda oturacağız.

— Onu benimle ne zaman tanıştıracaksın?

— Sen ister istemez. Onu sana daha önce getiremezdim, çünkü senden çok korkuyor. Çekingen biri.

— Sahi mi?

Annem ilişkimizin tarihini günü gününe takip etmemiş miydi ve daha ilk karşılaşmamızda Anne-Marie'den sabahın dokuz buçuğunda ayrıldığımı bilmiyor muydu? Hemen hemen her gece dışarıda yatmıyor muydum, âdet yerini bulsun diye şafakta gürültü çıkarmadan eve girip yatağımı bozsam bile?

Gülümsemesinde beliren alaydan dolayı ona kızdım ve o andan itibaren aramızda bir şeyler koptu.

Görüşme usulüne uygun geçti. Sıcak değildi. Herkes ihtiyatlıydı.

— İngiltere'de yaşadığınıza göre çay seviyor olmalısınız. Krema mı limon mu?

Bense bir olay çıkacak, ikisinden biri bir gaf yapacak korkusuyla titriyordum!

— Onun hakkında ne düşünüyorsun anne?

— Tatlı, nazik biri. Onu böyle düşünmemiştim.

— Ne demek istiyorsun?

— Sansın ve daha uzun boylu olduğunu hayal etmiştim, neden bilmem. Zevkli giyiniyor.

— Çok sade.

Kendi aramızda evlendik, aileden kim var kim yok çağırmadık, hatta kız kardeşim Louise'le kocasını bile. Victor'dan şahidim olmasını istedim, Anne-Marie'nin şahidi ise ustabaşım oldu.

Paris'te hiç akrabası yoktu, eski patronu ve Londra'dan dönen kişiler dışında kimseyi tanımıyordu. Savaştan önce Paris'e sadece bir kere, on beş yaşındayken, annesi ve babasıyla gelmişti.

Cöte d'Azur'de iki hafta geçirdik, sonra eve dönüşte yeni hayatımızı düzenlemeye çalıştık. Ne gürültü koptu, ne yakınmalar oldu. Yüzeyde, her şey yolunda gidiyordu. Yemeklerimizi annemle yiyorduk. Anne-Marie çalışma odasına bir el atmayı önerdi, ama orasının yasak bölge olduğunu anlamasını çabuk sağladık.

Sık sık dışarı çıkıyorduk, bazen canımız istemese de, çünkü yalnız kalmanın tek yolu buydu. Evde annem tabii ki başımızda durmuyordu. Aksine, fazla saygılı davranıyordu, bu da onun mevcudiyetini bizim için daha elle tutulur kılıyordu. Onu hep görmeye alışık olduğum yerde, yatağın üstündeki yerinde olacağına, gözümden uzakta, masanın altında uyuyarak beni cezalandıran Bib gibi biraz.

— Bütün hayatını Puteaux'da geçirmek niyetinde misin Felix?

— Henüz bu konuyu düşünmedim.

— İşlerin için vazgeçilmez mi?

— Hem evet hem hayır. İşlerin şu anda bulunduğu aşamada hayır, çünkü başka yerlerde yeteri kadar şantiye var.

Onu yaralayacağım, üzeceğim, ürküteceğim korkusuyla yaşıyordum. O da öyle. Aynı şeyi söylüyordu.

— Mutlu musun Felix?

— Erkeklerin en mutlusuyum. Sen beni sevdikten sonra!

— Şüphen mi var?

— Hayır.

Evet. Hayır. Evet. Zaman zaman annem gibi düşünmeden edemiyordum. Annem Anne-Marie hakkında hiçbir zaman fikir belirtmedi, fakat tutumu, bakışları, özellikle suskunluğu söylevlerden daha anlamlıydı.

— Görürsün oğlum, yakında evinin efendisi sen olmayacaksın. Daha şimdiden seni istediği gibi yoğuruyor ve bu daha başlangıç.

Sonradan olanları hakikaten Anne-Marie mi istedi? Bir akşam lokantada yemek yiyorduk, sarışın genç bir kadın kanma doğru koşup onu sevgiyle kucakladı.

— Anne-Marie!... Sen!...

— Monique!

— Neredesin, ne yapıyorsun diye o kadar sık düşündüm ki...

— Seni kocamla tanıştırayım...

— Dur da benimkini çağırayım...

Adam kendi masalarında oturuyordu. Adı Cornille'di ve ilk bakışta kendini her yerde rahat hissettiği anlaşılıyordu.

— Düşünsene Fernand, sana sık sık bahsettiğim en iyi çocukluk arkadaşım Anne-Marie Varennes'i buldum. Lyon'da, aynı rıhtımda, kapı komşusuyduk, şu kadarcıkken... Ah affedersin!... Senin de evlendiğini unuttum... Şimdi soyadın ne?...

— Allard... Kocam, Felix Allard... Dördümüz aynı masada yemek yedik.

— Anlat! Seni görmeyeli neler yaptın?

Her Londra konusu açıldığında olduğu gibi, gene acı çekecektim. Cornille ise, iki kadını sohbetleriyle baş başa bırakarak, bana sorular soruyordu.

— Hangi daldasınız?

— İnşaat.

— Mükemmel! Fransa Baron Haussmann döneminde olduğu gibi yeniden inşa edilecek ve o dönemde olduğu gibi müteahhitler servet kazanacaklar.

Benden çok daha Parisli'ydi ve rahatlığına imreniyordum.

— Her ne kadar ben reklamcılıkla uğraşıyorsam da, bu daha büyük işler için bir atlama tahtası. Rüzgârın hangi yönden eseceğini ilk bizler biliriz...

Passy Rıhtımı'nda modern bir dairede oturuyorlardı. Buluşmayı, birlikte tiyatroya gitmeyi, sonra da çıkışta gece kulüplerinde bir şeyler yemeyi âdet edindik, oralarda Cornille daima ünlü kişileri selamlar, kadınların elini öperdi.

İki kadın sabahtan birbirlerine telefon ediyorlar ve öğleden sonra buluşup mağaza mağaza geziyorlardı.

— Monique'i çok mu seviyorsun?

— Onu yeniden bulduğuma sevindim.

— Lyon'daki hayatını hatırlattığı için mi?

— Hayır Felix! Şimdi de Lyon'u kıskanmayacaksın ya? Küçücük kızlardık!

— On dört, on beş yaşlarında kimseye âşık olmadın mı?

— Resim öğretmenime, sarımsak kokan ve geniş kenarlı bir şapka takan beyaz saçlı bir beydi.

Annemin gözleri şöyle diyordu:

— Başlıyor!

Ve bir akşam Cornille:

— Baksana azizim, artık senli benli konuşsak?

— Nasıl istersen.

— Karına Anne-Marie demem canını sıkar mı?

Çeyrek saat sonra o Anne-Marie'yle, ben de Monique'le dans ediyorduk.

— Kıskançsınız değil mi?

— Belli oluyor mu?

— Kocam konusunda sakın endişelenmeyin. Hep kadınlara kur yapar görünür. Bu onun tarzı. Çalım satmadan duramaz.

Benden daha güzel konuşuyordu, daha pırıltılıydı. Ona benzemeyi, onun gibi hayatla ve insanlarla ustaca oynamayı isterdim.

— Ha bu arada Felix, bugünlerde seninle konuşmalıyım. Bizi, seni ve beni, ileriye götürebilecek bir fikrim var. Henüz büroma gelmedin. Champs-Elysees'den geçeceğin zaman bana bir merhaba demeye uğra.

Defalarca ısrar etti, bir sabah beni saat üçte mutlaka görmesi gerektiğini bildirmek için telefon etti. Oraya gittiğimde, açık renk deriden geniş koltuklardan birinde siyah takım elbise giyinmiş, bakımsız, yağdan parlayan ufak tefek bir adam gördüm; kafatasının üzerinde tuhaf bir şekilde yatırılmış seyrek siyah saçları fırça çizgilerini andırıyordu.

— İyi dostum Allard... Dostum Mimieux. Mimieux'yu tanımıyorsun, ama tanıyacaksın... Paris'te olup bitenlerden en haberdar olan adamlardan biridir, ister gazeteler, bankalar, bakanlıklar, ister belediye meclisi söz konusu olsun... Bir çeşit gizli özel danışman, aracı, anlıyor musun?

Hayır. Henüz anlamıyordum. Mimieux'nun patlak, sarımtırak gözleri vardı ve teri karaciğeri bozuk insanlarınki gibi kokuyordu.

— Paris'in tıkanıklığını gidermek için biliyorsun ki... Hâlâ havadan sudan konuşulduğunu sanıyordum.

— Montesson yöresini, Carrieres-sur-Seine taraflarını bilir misin?

— Oradan geçmiştim.

Çeyrek saat sonra masanın üzerine planlar yayılmıştı ve Cornille konuşurken odaya dolan Champs-Elysees'nin gürültüsü hâlâ kulaklarımda, çünkü yaz başıydı ve pencereler açıktı.

— Şu araziyi görüyor musun? Bize satılması için söz aldık ve altı aydan önce üstünde havuzlu, lüks bir grup bina inşa etmeye başlıyoruz, adı Tour Konutları olacak. Daha ilk taş konmadan, plan üstünde elli dört daire satıldı. Paris'in en iyilerinden olan mimar işe başladı. Mimieux bakanlıktan ve ilgili belediyelerden -çünkü arsa iki belediyenin sınırları içinde- gerekli izinleri almayı üstleniyor.

"Bugün sana sorduğumuz şu: Bu işte bizimle var mısın yok musun? Büyük bir parça bu, kazana da büyük olacak. Malzemeyi, işgücünü sen bulacaksın, gerekli işgücünü yurtdışından getirme ihtimalini de unutmadan. Bu binalardan sonra başkaları olacak..."

— Beni hazırlıksız yakaladın...

— Tercihimi senden yana kullanmak istedim. Cevabını ne zaman verirsin?

— Bir hafta içinde olur mu?

— Pazartesi diyelim. Dört günün var. Pazar günü, karılarımızla oraya gidip araziyi görürüz. Tabii ki yeni bürolara ihtiyacın olacak, tercihen şehirde. Mimieux sana bulur.

Eve döndüğümde, Anne-Marie'nin meseleden benden önce haberdan edildiğini öğrendim.

— Fernand sana Tour'dan bahsetti mi?

— Evet.

— Ne karar verdin?

— Henüz hiç.

— Monique bunun ciddi bir iş olduğu konusunda beni temin etti, büyük özel bir banka da işin içindeymiş. Ne düşünüyorsun?

— Hiç.

— Tereddütün mü var?

— Bilmiyorum.

— Puteaux'dan ayrılmak sana zor mu geliyor?

Demek bu da tartışılmıştı. Sadece yeni bürolarım olmakla kalmayacak, yeni bir dairem de olacaktı. Annem olmadan elbette!

— Biliyor musun, Monique hamile.

— Kocası bana bundan bahsetmedi.

— Monique bana dün söyledi. Bizim de bir çocuğumuz olsun istemez misin?

İki yorumdan birini seçmek gerek. Annem muhakkak şöyle homurdanırdı:

— Şirret!

Benim de aklıma geliyordu, ama gelir gelmez kendime kızıyordum. Benim olan bir kadın! Benim olan bir çocuk!

— Felix?

— Evet?

— Seni seviyorum.

— Ben de.

— Hemen yapalım mı?

Gülüyordu, fakat kendimizi yatağa atarken biraz duygulanmıştık da.

— Şştt!... Daha yavaş... Annen tam altımızda...

Sabahın saat ikisinde, bir şişe skoçu neredeyse boşaltmıştık ve hangi mahallede oturacağımızı tartışıyorduk.

Yarın perşembe, saat dörtte karakolda benden ne istendiğini anlayacağım.

21 Kasım Perşembe

Onları en çok şaşırtan benim bir köpekle geldiğimi görmek oldu. Griye boyanmış tezgâh gibi şeyin arkasında duran üniformalı polisleri değil sadece, sıraların üstünde, sırtlarını duvara vermiş bekleyen insanları da, on kadar erkekle kadın.

Bütün gözler bakmaya aşağıdan, Bib'in tombul sosise benzer küçük kütlesinden, ayaklarımdan, bacaklarımdan başlıyor; karnıma kadar yükseliyor, sonra ısrarla yüzümde duruyor, daha sonra tekrar köpeğe iniyordu.

Onlan şaşırtan, hayrete düşüren neydi?

Memurlardan birine pembe celp kâğıdımı uzattım. Kâğıt elden ele geçiyor, her seferinde kaş çatmalara ve bakışların bana çevrilmesine yol açıyordu, biri kâğıdı başka bir odaya götürene kadar bu böyle sürüp gitti.

— Oturun.

İnşallah Bib ölü numarası yapmayı veya takla atmayı aklına koymaz! Bekleyenlerle benim aramda hiçbir ilişki yoktu. Evet, susuyorlardı, ama yan yana oturmuş, birtakım benzerlikler gösteren bir grup oluşturmaktaydılar. Benimle bir benzerlikleri yoktu. Ben bir yabancıydım.

— Sen başkaları gibi değilsin...

Halbuki başkaları gibiydim, o zamanlar bana bunun tersinin söylenmesi fevkalade hoşuma giderdi. Şimdi öyle değilim ve hepsi bunu hissediyordu, parmaklığın aynı tarafında, aynı rahatsızlığın, bu tür yerlerde hissedilen aynı belirsiz korkunun pençesinde beklediğimiz halde.

Sınama sadece beş dakika sürdü. İlk gelenler yanımdakiler olsa da, deri kaplı bir kapıyı açan sivil bir memur benim adımı söyledi.

Ayağa kalktım, tasması boynunda olan Bib arkamdan geldi, bize hâlâ aynı merakla bakıyorlardı, memur da öyle, son olarak da çalışma masasının arkasında oturan komiser.

Köpekle ilgili bir uyarı yapıp yapmamakta tereddüt ettiğinden eminim, ama vazgeçti ve bana bir sandalye gösterdi.

— Felix Allard? Bir zamanlar cinayet yüzünden beş yıl ağır hapise mahkûm edilmiştiniz değil mi?

Yine başlıyordu, davamın görüldüğü sırada olduğu gibi. Mesleği canilerle uğraşmak olan insanlarlaydı işim. Tam kelimesi bu ve ben de bunu kullanmak zorundaydım.

Benimle rahat bir şekilde konuşmaya çaba gösteriyorlardı, kendilerinden biriymişim gibi, özellikle sorgu hâkimi bana karşı belli bir yakınlık duymaktan kendini pek alıkoyamıyordu. Merakla karışık bir yakınlık, tiksintiyle karışık değil. O zamanlar tiksinti hissetmedim. Daha ziyade uzaklık, rahatsızlık.

Öldürmüş olan artık bir hemcinsleri değildir. Tam olarak bir insan olmaktan çıkar sanki.

— Nasıl yapabildi? Ne hissediyor? Ne düşünüyor?

Belki aşırı alınganlık gösteriyorum ve kendimi kandırıyor olabilirim. Beni tanımayan, hikâyemi bilmeyen sokaktaki insanlar, bir polis karakolundaki sıranın üstünde oturup bekleyen sıradan insanlar neden bana sanki varlığım onları rahatsız ediyormuş gibi bakıyorlar?

Benim yaşımdaki başka erkekler gözle görülür şekilde hastalar ve küçük bir köpek gezdiren yalnızca ben değilim. Yüzümde işaret veya damga taşımıyorum.

— Yanılmıyorsam Beaumarchais Bulvarı'ndaki Annelet Kitabevi'nde tezgâhtar olarak çalışıyorsunuz?

— Sekiz yıldan beri. Melun'den çıktıktan birkaç hafta sonra oraya girdim.

Bana böyle bakması kafamı karıştırıyor.

— Yalnız mı yaşıyorsunuz?

— Köpeğimle beraber.

— Bir ikametiniz var mı?

— Kitabevinden iki adım ötede, Arquebusiers Sokağı'nda. Evime yerleşir yerleşmez buraya gelip kaydolmuştum.

Gözlerini benden ayırmadan telefonla dahili bir hattı arıyor.

— Felix Allard... Allard, evet, H ypk... adlı birinin Arquebusiers Sokağı'na kayıtlı olup olmadığını bir kontrol eder misiniz?... Teşekkür ederim... Size birkaç soru soracağım Mösyö Allard... Evliydiniz ve iki çocuk babasıydınız değil mi?

— Hâlâ öyleyim. Boşanmadım.

— Serbest kaldıktan sonra evliliğinizi sürdürmediniz. Bu karan veren siz miydiniz?

— Hayır.

— Karınızı görmediniz mi?

— Sadece uzaktan.

— Onu tekrar görmeye çalıştınız mı?

— Çalıştım denemez. Onu bir gün Vosges Meydanı'nda gördüm ve oğlum ve kızımla beraber oturduğunu öğrendim.

— Bunu ne zaman öğrendiniz?

— Arquebusiers Sokağı'na taşındıktan kısa bir süre sonra.

— Bu mahalleyi Vosges Meydanı'na yakın olmak için seçmiş olmayasınız?

— Hayır.

— Çocuklarınızı tekrar görmeyi arzulamıyor muydunuz? -Belki... Uzaktan...

Her cevap onu şaşırtıyor, yalın hakikatten biraz daha uzaklaştırıyordu.

— Onlarla konuşmayı denemediniz mi?

— Asla.

— Karınızla da mı?

— Hayır.

— Kötü karşılanmaktan mı çekiniyordunuz?

— Hayır.

Kapı vuruldu ve beni içeri almış olan görevli çalışma masasının üzerine bir fiş bırakıp çıktı. Sicile kaydımın teyidi olmalıydı bu.

— Anlıyorum... Anlıyorum... O halde bir başka kişiye yaklaşmanız da isteyerek olmadı... Kimi kastettiğimi tahmin ettiniz mi?

Renk vermedim, ama birden kendimi çok kötü hissettim.

— O kişinin sizden çok uzak olmayan bir yere taşınmasının tesadüf eseri olduğuna artık inanmak zorundayım... Onun da iki çocuğu var, bir oğlan ve bir kız... Söyler misiniz Mösyö Allard, neden sokakta onları izliyor ve neden oturdukları binanın karşısına geçip gözlüyorsunuz?

"Madam Cornille, nerede çalıştığınızı öğrendiğinde, pazartesi günü beni görmeye geldi... Sakin ve aklı başında bir insan, biliyorsunuz, değil mi?... Başlangıçta, kızı ona sürekli yoluna çıkan ve onu tanıyora benzeyen bir yabancıdan bahsettiğinde, bunu kız çocuklarının hayalgücüne yormuş...

"Ama erkek kardeşini de izlediniz, Turgot Lisesi'ne kadar, orada pek çok defa küçük bir kahvede oturup okuldan çıkmasını beklediniz... Bunu inkâr ediyor musunuz?"

— Hayır.

— O halde bana bu bir çeşit casusluğun nedenini söyleyin.

— Casusluk filan değil. Onların yaşamasını seyrediyorum.

— Neden?

— Ne yaptıklarını öğrenmek istiyorum...

— Özellikle onların mı?

— Evet.

— Öldürdüğünüz adamın çocuklarının mı?

Ayıp olmasın diye başımı eğdim. Herkesin benden beklediği bu, öyle olduğunu öğrendim.

— Ve dul bıraktığınız kadının da ne yaptığını sanırım?

— Sizden özür dilerim.

— Ne için?

— Kalabalıkta beni fark etmeyeceğini ümit ediyordum. On üç yılda çok değiştim.

— Madam Cornille sizi Bac Sokağı'nda, yanında çalıştığı avukatın yazıhanesinin pencerelerinin altında da görmüş.

— Ben hiç...

Söyleyeceğim kelimeleri bulamıyordum. Tükenmiştim. Davranışlarımdan dolayı şikâyete gelen Anne-Marie olsaydı, bundan etkilenmezdim.

— Sizi dinliyorum Mösyö Allard.

— Söyleyecek bir şeyim yok... Sizden bir kez daha özür dilerim... Bundan böyle onlarla karşılaşmamaya dikkat edeceğim...

Çok derinden gelen sesimi neredeyse tanıyamıyordum.

— Size bunu şiddetle tavsiye ederim. Sanırım bir kadın ve çocuklar için bir adamın varlığına maruz kalmanın ne kadar nahoş olduğunu takdir edersiniz, o adam ki...

— Rica ederim...

Gözkapaklarım şişiyordu. Ağlamak istemiyordum. Bana kalan azıcık şeyi de benden aldığını bilmiyordu. Pişmanlıktan dolayı allak bullak olduğumu düşünüyor olmalıydı.

— Sizin durumunuzda yeni bir iş bulmanın ve mahalle değiştirmenin güç olduğunu tasavvur ediyorum... Bu yüzden de, yeterince acı çektirdiğiniz bir aileyi rahatsız etmekten vazgeçmeniz için daha çok ısrar ediyorum... Anlaştık mı?

— Söz veriyorum...

— Sözünüzü tutacağınızı umarım, zira aksi takdirde size karşı sert önlemler almak zorunda kalacağım...

Olmak istediği kadar kendinden emin değildi ayağa kalkarken. Ben de ayağa kalkıp:

— Size teşekkür ederim... dedim dilim dolaşarak.

Eğer Bib tasmasının kayışını arkasında sürükleyerek beni izlememiş olsaydı, hayatımda ilk defa onu unutacaktım.

İnsanların beklediği bürodan geçtim, gözleriyle beni kapıya kadar izlediler. Komiser, şimdi birden dikkatimi çekti, bana güle güle dememişti. O da, tek kelime etmeden, uzaklaşmamı seyretmişti.

Madam Annelet'ye dükkâna döneceğime söz vermiştim, Renee benim yerime bakıyordu ve her müşteri geldiğinde asmakata çıkıp kitapların fiyatlarını sormak zorundaydı.

Bir bardak içki içmek için durdum ve bakışım Bib'e takıldığında, sanki onu ilk defa görüyor gibiydim.

Dükkânın arka tarafında pardösümü çıkardım. Köpek her zamanki yerine, tezgâhın altına sığındı. Ağır ağır yukarı çıktım, beni hemen sorgulamadı. Kendimi bildik bir zeminde hissetmiyordum artık. Son bağlarımı da koparmışlardı.

— Karınız mıydı?

Başımla hayır dedim.

— Öteki mi?

Şaşkınlıkla ona doğru döndüm, ona Monique'in mahallede olduğundan bahsetmemiştim hiç, Daniel'in de, Martine'in de.

— Nereden biliyorsunuz?

— Ben de herkes gibi telefon rehberini kullanmasını bilirim. Değişmeye başladığınız zaman...

Bende ne değişmişti?

— Kendi kendime birtakım sorular sordum. Sonra Renee sizi bir binanın karşısında dikilip dururken görmüş. Şikâyeti neymiş?

— Bilmiyorum.

— Onunla konuşmayı, ya da çocuklarla konuşmayı hiç denemediniz mi?

— Hayır, asla. Aksine, bir gün Daniel'in bana yaklaşacağından o kadar emindim ki! Beni tanıdığına, benim onu merak ettiğim kadar onun da beni merak ettiğine yemin ederdim.

— Size hâlâ kızgın mı?

— Bu konuda bir şey söylemediler.

— Neden polise başvurmuş?

— Onları izlemekten vazgeçeyim diye.

Sonunda ağzımdan alacak da olsalar, bir hakikati hemen itiraf etmeyecek kadar çok sorguya çekildim.

Artık çırpınmıyorum. Belki de tembellikten pes ediyorum. Çekip gitmek istiyordum. Bu konuşma beni korkutuyordu, zira Madam Annelet'nin nereye varmak istediğini tahmin ediyordum.

Sözünü hiç sakınmadı.

— Ona âşık mısınız Felix?

Neden her şey; bilerek berbat ediyorlar? Komisere kızmıyordum, o sadece işini yapmıştı. Ama o, iskelet gibi omuzları, falcı kadınlar gibi ağır makyajlı yüzü ve parlayan siyah gözleriyle... Bir an korkmadı mı? Dişlerimi sıkmış yüzüne bakıyordum ve içimden iri ellerimi boynuna götürmek geliyordu adeta.

— Eskiden beri mi? diye ısrar ediyordu.

Bana hiçbir şey bırakmıyorlardı, hayal kurma hakkını bile. Cevap vermedim. Aşağıya indim. Nasıl ki az önce Bib'i neredeyse karakolda unutuyordum, şimdi de az kalsın pardösümü almadan gidecektim. Ama tezgâhın arkasında, saatin altı yirmi beşi göstermesini bekledim ve zarfı ona teslim etmek için helezoni merdivenden usulca çıktım.

— Dinleyin Felix...

— Dinliyorum.

— Bana bakın. Beni duyuyor musunuz?

— Evet.

— Yarın sabah burada olacağınıza dair bana söz verin.

Ne için korkuyordu. İçi rahat etsindi. Bu aklıma gelmemişti.

— Neden?

— Çünkü size ihtiyacım var.

Yıllar sonra kelimeler nasıl farklı tınlıyordu! Anne-Marie'ye demiştim ki:

— Beni asla terk etmeyeceksin değil mi?
— Neden bu aptalca soruyu soruyorsun?
— Çünkü sana ihtiyacım var!
— Benim de Felix, sana ihtiyacım var!
Her ikimiz için de doğru değildi bu, ama bilmiyorduk.

Bu akşam yemek yemedim. Eti tavaya koymam ve sabah aldığım pişmiş sebzeleri ısıtmam yeterliydi. Bunu yapacak gücüm yoktu, herkesin beni gözlediği inancıyla bir lokantaya gidip oturmayı da istemiyordum. Hem aç değilim. Bib'in ezmesini hazırladım, davranışımı giderek daha az anlıyor.

Hemen itiraf etmek en iyisi, zira günün birinde biri bu sayfalan okursa muhtemelen anlaşılacaktır, eve dönerken bir şişe içki aldım, "Marc de Bourgogne" dediklerinden. Akşamları açık olan küçük mahalle bakkallarında viski bulunmuyor.

Bir bardak içtim. Bir bardak daha doldurdum, önümde duruyor. Yalnızca bir defa, öğrenciyken, arkadaşlarla beraber Marc'la sarhoş olmuştum ve hiçbir zaman kendimi ertesi sabahki kadar hasta hissetmemiştim. Anne-Marie'yle Claridge'in çatısında karşılaştığımın ertesi günü hariç belki.

Beni içmekten ne alıkoyacak? Sağlığım konusundaki endişelerim değil. Hem Anne-Marie'yle aşkımız içki yıldızının altında doğmamış mıydı? Her ikimiz de devam etmedik mi? Onu parçalamama, aşağılamama yol açan meşhur kıskançlık krizlerim sarhoş olduğum zaman patlak vermiyor muydu?

İki defterimi yakmak ve her şeye baştan başlamak geliyor içimden, ama bu sefer hakikatin dibine kadar giderek, kemiğe varıncaya kadar kazıyarak. Yalnızca kendimle ilgili hakikatin değil, başkalarıyla ilgili hakikatin de.

Kimse anlamaz. Bunun için ben olmak, benim derimin içinde olmak gerekir, bunu da kim ister? Ben bile kendimi, artık bana göre olmayan bu pörsük ve solgun derinin içinde iyi hissetmiyorum. Madam Annelet bana neler çektirdiğinin farkında mıdır acaba?

İkinci bardağı da bitirdim ve on üç yıldır sudan başka pek bir şey içmediğim için, etkilerini şimdiden duyuyorum. Biraz başım dönüyor ve yazdığım kelimeleri kirli gözlüklerin ardından görür gibi görüyorum. Henüz 1946, 47, 48, vs. yıllarındaki, 1951 yılına kadarki Felix Allard'dan bahsetmedim. Ancak şöyle bir tanıdığım ve hatırlamaktan utanç duyduğum bir adam. Onun hatası mı? Onun hatası değilse, kimin hatası?

Bu salağın ilk tasası ne oldu bilir misiniz? Kendine takım elbiseler ısmarlamak için Cornille'den terzisinin adresini istemek! Çünkü girdiği çevrede farklı bir tarzda giyinilir. Hep farklılık! İster Fouquet's'de olsun, İster Maxim's'de, moda gece kulüpleri veya restoranlarda, giysilerin kesimi her kapıyı açan bir paroladır.

Sonra arabanın markası. Sonra içeri girme, masaya yönelme, tanıdıklara elini hafitçe sallayarak gülümseme, mönüye eğilme ve şef garsona hitap etme tarzı...

Ne çalışkan bir öğrenci, ne de üniversiteli rolünü oynadım. Her ikisiydim. Daha önce söyledim, ama bunun önemi yok. Puteaux'lu güçlü kuvvetli, biraz kaba müteahhit rolünü de, kıskançlığın yiyip bitirdiği sevgili ve koca rolünü de oynamadım.

Gerisi zaten bende vardı sanırım. Kendimi ciddiye alıyordum. İşler hallediyordum. Puteaux'nun tam karşısındaki Neuilly'de, modern binalardan birinde, komşularım olan film yapımcılarınkilere, yıldızlarınkilere ve sanayicilerinkilere benzer bir dairede oturuyordum.

Onlarla tiyatroda, tiyatrodan sonra yemeğe gidilen yerlerde, sonra Noel'de ve Yeni Yıl'da, Megeve'de, Paskalya'da, Cannes'da ya da Antibes'de, daha sonra Deauville'de ve nihayet, av sezonu açılışında Sologne'da görüşüyordum.

Ava da gittim ya! Anne-Marie ve ben Gastine-Renette'e gidip tüfekler satın aldık ve bodrum katında bize kullanmayı öğrettiler. Briç ve poker oynamayı da öğrendim. Hatta bir mevsim, Boulogne Ormanı'nda binicilik dersleri bile aldım.

İşyerim Marbeuf Sokağı'ndaydı, koltuklar Cornille'inkilerle aynıydı. Philippe doğduğunda, dadısı İngiliz dadılarının üniformasından giyiyordu.

Bu hayat beş yıl sürdü. Zaman çabuk geçiyordu. Şimdi bir süre Bib'le oynamam lazım. Onu hayal kırıklığına uğratmaya hakkım yok ve belki de ona ihtiyacım olacak daha.

— Mimieux'ye sorun...

— Mimieux halleder...

— Mimieux ilgilenir...

Bir kurbağayı andırıyordu. Eli nemliydi ve sizinkinin içinde eriyordu. Voltaire Bulvarı'nın yukarı kısımlarında bir yerde oturuyordu ama sanırım hiç kimse onun evine davet edilmemişti..

Böyle olmakla birlikte bir Madam Mimieux vardı, onu da hiç görmemiştik ve onun da Mimieux kadar çirkin olduğunu tahmin ediyordum. Çocukları yoktu.

Mimieux'nun arabası yoktu ve bir yerden bir yere giderken sadece metroya binerdi, bu da randevularına tam zamanında gelmesini sağlardı. Yelek cebinden saatini çıkarırdı, saatin kapağı bir yayla açılırdı, sonra kuru bir tık sesiyle kapağı kapatırdı. Üstünde hep aynı takım elbiseyi gördüm ve yeni ayakkabılar giydiyse bile hiç belli olmuyordu.

— İlk işiniz, anonim şirket kurmak...

— Ama...

— İtiraz etmeden önce size açıklamamı bekleyin...

İş hayatına, on altı yaşında, Halles yakınında Coquilliere Sokağı'ndaki davalı işler kaleminin karanlık bürolarında atılmış. Hayatında tek bir kitap okumuş, Medeni Kanun, onu ezbere bilirdi ve şirketleri ilgilendiren kanunlar ve bu kanunlardan nasıl yararlanılacağı konusunda en bilgili adam olarak tanınırdı.

Beni ikna etti ve annemle konuşmaya gittim.

— Dinle anne...

— Ne zaman taşınıyorsun?

— Seninle konuşmak istediğim konu bu değil. İşimizi büyütmek isteyişimi anlamalısın. Büyükbabam işten çekildiğinde babamın da yaptığı bu değil miydi? Öyle bir döneme giriyoruz ki...

— Nereye yerleşmeyi düşünüyorsun?

— İşyerinin Paris'te olması şart. Eski depoları elde tutacağım, daha başkalarını devreye sokacak olsam bile. Sana gelince, bir ustabaşıyla birkaç işçi bırakmamı istersen...

— Bunu düşünmen büyük incelik, ama yoruldum artık, dinlenmek bana iyi gelecek.

— Anlaşmalarımıza gelince...

— Evi bana bıraktığın ve ömrümün geri kalanında geçinmeme yetecek kadar bir şeyler verdiğin müddetçe...

— İyi kaynaklardan bilgi aldım. İhtiyacım olan maddi imkânları, özellikle de banka kredilerini elde etmek için anonim bir şirket kurmak şart. Tabii ki sen de payına düşen hisseyi alacaksın...

— Hayır Felix. Teşekkür ederim ama bu işe karışmamayı tercih ederim.

Bu ilk alarm ziliydi. Duymadım. İkincisini muhasebecim Mösyö Beâuchef çaldı.

— Yanlış anlamayın Mösyö Felix. Yeni işinizde ben kendimi rahat hissedemeyeceğim.

— Ne yapmayı düşünüyorsunuz?

— Eski müşterilerime döneceğim, haftada bir defa bana ihtiyaç duyan küçük tüccarlar, zanaatkarlar.

Monique'in gebelik dönemi sona ermek üzereydi ve Anne-Marie henüz hamile değildi. Dördümüz beraber gezmeye devam ediyorduk. Cornille karımla dans ediyordu. Monique'le ben dansa kalkmıyorduk, hiçbir zaman dansa düşkün olmadığımdan bundan yoksun kalmış olmuyordum.

— Anne-Marie'nin inanılmaz bir canlılığı var.

— Fernand gibi! demekten kaçınıyordum.

İkisini de canlandıran aynı ateşti. İnsanlarla temas, kim olursa olsun, onların üzerinde bir kıvılcım etkisi yapıyordu. Bir lokantaya girmek, bir tanıdığa rastlamak, onları harekete geçirmeye yetiyordu. Anında ışıl ışıl parlıyor, yorulmak nedir bilmiyorlardı.

— Mimieux sana hisseler konusunda bir şey dedi mi?

— Dün bahsetti.

— Ne düşünüyorsun?

— Bu işlerden hiç anlamam bilirsin.

Mimieux bir işin işleyiş biçimini ortaya serdiğinde, her şey açık ve yasal görünüyordu. Öne sürecek hiçbir gerekçe bulamıyordum. Sonradan, uykuya dalacağım sırada, içime kuşkular düşüyor, kuruntu ediyordum.

— Onun kırktan fazla şirket kurduğunu ve hiçbir zaman en ufak bir sıkıntıyla karşılaşmadığını unutma.

Müteahhit olarak ismim Tour Gayrimenkul Şirketi'nde yer almıyordu. Şirkete bu adı vermiştik. Emekli bir general yönetim kurulu başkanlığım yapıyordu. Ancak hisselerin üçte biri benimdi.

Buna karşılık, kendi işletmemin pek çok hissesi bankada bloke edilmişti. Mirastan payına düşeni bütünüyle almamış kız kardeşimle görüşmek üzere Rouen'a gitmek zorunda kalmıştım.

Bu düzenlemelerde bana anormal gelen hiçbir şey yoktu, tıpkı Bagatelle'in karşısında, Richard-Wallace Bulvarı'nda oturmam gibi.

Mimieux, gene Mimieux, Amerikan ordusunun askeri havaalanları yapılması için Fransa'ya getirmiş olduğu iki buldozer, bir vinç ve bir kazma

makinesi bulmuştu bana.

— Şu sefer Felix, tamam! Bir şişe şampanya patlatabilirsin...

— Ne oldu?

— Tahmin etmiyor musun? Anne-Marie'ye daha dikkatle baktım.

— Sahi mi? Hamile misin?

Onu seviyordum. Başka türlü olması mümkün değildi. Sevinçten deliye döndük, Cornille'lere telefon ettik ve gecenin geri kalanını onlarla geçirdik.

Her gün Tour'a büyük Amerikan arabamla gidiyordum, inşaat ilerliyordu. Maketler Champs-Elysees'deki bir vitrinde sergileniyordu; vitrin kiralama fikri Cornille'indi ve dört ay sonra tüm daireler satılmıştı, bense daha ikinci katın döşeme taşlarının betonunu dökmekte ve havuzu kazmaktaydım.

Anne-Marie'ye küçük bir otomobil hediye ettim. Philippe doğdu. O zaman kanma bir elmas, oğluma da İngiliz malı en güzel çocuk arabasını satın aldım. Çok geçmeden pencereden onları, dadıyı ve oğlumu, Boulogne Ormanı'nın demir parmaklıklı kapısının diğer yanında görmeye başladık. Pencereden eğildiğimde kendi kocaman arabamı da görebiliyordum, arkasında Anne-Marie'nin küçük ama şirin otomobili duruyordu.

— Mutlu musun?

— Ya sen?

Tabii ki, evet diye cevap veriyordum. Mutlu olmamaya vaktim yoktu. Gün boyunca randevular ve şantiye ziyaretleri, arada hiç boşluk olmadan birbirini izliyordu. Büromda altı kişi çalışıyordu. Çoğu zaman öğle yemeklerini mimarlarla, malzemeleri satın aldığımız tüccarlarla ya da Cornille'le şehirde yiyordum.

— Alo? Anne-Marie? Özür dilerim canım, ama eve yemeğe gelmem imkânsız...

— Zavallı tatlım! Çok çalışıyorsun. Akşam için anlaştık değil mi?

Tabii. Her akşam bir şey vardı; bir yemek daveti, yeni bir gece kulübünün açılışı, bir yerlerde bir gala. Onu seviyordum, kıskandığıma göre! Hamileliği sırasında bazen sorardı:

— Nasıl dayanıyorsun zavallı Felix'cigim?

Çünkü doktor üçüncü aydan sonra cinsel ilişkide bulunmamamızı öğütlemişti.

— Aklıma getirmiyorum.

— Emin misin? Arada sırada canın bir başka kadına gitmeyi çekmiyor mu?

Gidiyordum. Başkalarının yanı sıra, mimarlardan birinin sekreteriyle de yattım, çünkü iri göğüsleri vardı; orgazm sırasında deli gibi gülmeye başlaması beni şaşkına çevirmişti. Madeleine taraflarında, güzel kızlar bulacağınızdan emin olduğunuz tenha ve sakin barlar biliyordum.

— Sona erene kadar bundan vazgeçebilecek misin?

— Kesinlikle.

Neden yalan söylemek ihtiyacını duyuyordum?

— O bana ait!

Dönüp dönüp buraya geliyorum. Ben de, teorik olarak, ona aittim, ve Philippe bize aitti. Sonra, daha ilerde, Nicole de; o da Cornille'lerin ikinci çocuğundan birkaç ay sonra doğdu. İki aile arasındaki bir yarışa benziyordu bu. Şakasını yapıyorduk.

— Gelecek sefer, biz örnek olacağız!

İlk vizon Noel içindi, Monique'in bir yıldır vizon kürkü vardı. Eskiden olsa adım atmaya kalkışmayacağım Faubourg Saint-Honore'deki, Vendöme Meydanı'ndaki ve başka yerlerdeki mağazaların müşterisi olmuştum. Düzinelerle gömlek ve pijama ısmarlıyordum. Çekler imzalıyordum. Zor durumda kaldığımda, Cornille:

— Mimieux'yle görüş, diyordu.

İş halloluyordu. Her şey halloluyordu. Versailles yakınındaki bir parkta inşa edilen ikinci grup.binalar için büyük gazetelere tam sayfa ilan verdik. Gider listesini kat kat aşmış olduğumuz Tour'u bitirmek için taze para gerekiyordu.

Bu Mimieux'nun işiydi. Akşamları, hafta sonlan ve tatillerde başka bir dünyada yaşıyorduk. On binler mi demeli? Belki daha az, belki daha çok. Başanlı olmuş olan sanayiciler, doktorlar, avukatlar, iş adamlan.

Başarılı olmuştuk. Cornille, Ingrannes'da, Orleans Ormanı'nda bir av alanı kiralamış ve üzerine modem bir villa yaptırmıştı, çok büyük bir köpek kulübesi ile ahırlar da vardı. Cumartesileri ikindiden gidiyorduk, daha sonraları ise cuma akşamından.

Bütün bunlar bana bulanık, gerçekdışı görünüyor, belki de dördüncü bardak Marc'ı içtiğimden. Konunun etrafında dönüp duruyorum. Bu defterlere başladığımdan beri, asıl konuya girmeye cesaret edemediğimden, gerçekte zaman kazanmaya çalışıyorum.

Otuz yaşına kadar, aşk kelimesinin benim için hiçbir anlamı yoktu. Sonra, Anne-Marie'yle karşılaştığımda beni saran ateş ve kıskançlığım yüzünden kendime çektirdiğim işkenceler anlamına geldi. Ona da çektiriyordum, bugün ne hakla diye soruyorum kendime!

Geçmişi beni ilgilendirir miydi? Ona hesap sormaya hakkım var mıydı? Hava bombardımanı sırasında, bir anda yapayalnız kaldığında, Londra'da mıydım? Ya ben ne yapıyordum? Ne yapmayı sürdürüyordum, hem sadece annelik yüzünden durumu müsait olmadığı zaman değil?

Krizlerim sırasında ona hiçbir şeye değmeyen bir varlıkmış gibi davranıp, kendine olan saygısını elinden almak için az mı uğraştım?

— Senden özür dilerim Felix. Benim yüzümden acı çektiğini bilmek bana öyle acı veriyor ki...

Cornille'le dans ettiğinde, veya gece geç saatlerde o bitmez tükenmez sohbetlerinden birine başladıklarında, Monique'le ben bakışırdık. İki suç ortağına benziyor olmalıydık. Çocuklarının oyunlarını şefkatle izleyen anneler gibiydik biraz.

— İkiside yorulmak bilmiyor!

Geceler hiçbir zaman yeterince uzun değildi. Uykum gelirdi, çünkü sabah erken kalkıyordum. Monique de öyle. Bir tür masonluk bağıyla birleşmiş olarak, derdimize sabırla katlanıyorduk. Anne-Marie'yi seviyordum, Monique de Fernand'ı seviyordu. Sakin bir sesle, biraz tevekkülle bana şöyle diyordu:

— Bu onun hatası değil. Etrafında hayat olduğunu hissetmeye ihtiyacı var. Öyle enerjiyle dolu ki!

Monique bir tarih hocasının kızıydı, şimdi adam artık emekli olmuştu ve Lyon'da Merovenjler üzerine kalın bir kitap yazıyordu. Ben de meslekte ilerlemeyi seçmemiş miydim? Onunla benim aramdaki bağlardan biri olarak görüyordum bunu.

— Hayatım boyunca benimle neden evlendiğini sorup duracağım kendime, ben öyle burjuvayım ki...

Neredeyse şunu eklemesini bekliyordum:

— Ona Anne-Marie gibi bir kadın gerekti!

Bunu sık sık düşündüm, olası bir gerçeklik olarak değil, düşüncede kalan bir görüş olarak. Teoride kalıyordu. Ve Desmarais adını duyar duymaz kendini kaybeden ben, buna kızmıyordum.

Neyse ki kimse bundan kuşkulanmadı, bir şey demedi. O korkunç Madam Annelet cadısı hariç, kimse bunu tahmin etmedi.

Monique bile, bugün artık bundan hemen hemen eminim.-Leb demeden leblebiyi anlayan veya basit bir bakışla anlaşan iyi dostlardık biz.

— Fernand istese Paris'in en güzel kızlarını elde edebilir diye düşünüyorum da...

Bundan hiç geri kalmadı, ama onu ele vermek bana düşmezdi. Maceralarını bana anlatırdı ve bir tanık olarak sık sık bana ihtiyaç duyardı.

— Öğleyin seninle yiyeceğimi bildirmek için Monique'e telefon etmem canını sıkmaz değil mi?

Telefon ederken bana göz kırpardı.

— Dün Nouvelle Eve'deki küçük esmeri fark ettin mi? Telefon numarasını sormanın bir yolunu buldum. Birazdan birlikte yemek yiyeceğiz. Sakın Anne-Marie'ye bundan bahsetme. Kadınlar arasında neler olup biteceği hiç belli olmaz.

Anne-Marie'ye bahsetmezdim. Deauville'de bir villa kiralamıştık.

Bu durum beş yıl sürdü ve eğer devam etmiş olsaydı bugün ne halde olurdum merak ediyorum. Annem hastalandı. Arada sırada onu görmeye eski eve gidiyordum. Annemin barıştığı Julie halam çoğu zaman yanında kalıyordu. Karım, yılbaşılar hariç, çekindiğinden bana eşlik etmiyordu.

— Hâlâ mutlu musun Felix?

— Tabii anne. Asıl sana sormak lazım ne var ne yok diye. Böbreğin nasıl?

— Bir iyi bir kötü. İhtiyar Chollet'miz öldüğünden beri beni kim tedavi ediyor biliyor musun? Oğlu, devlet hastanesinde doktordu, babasının hastalarına bakmaya başladı.

Onu gördüm, ağırbaşlı, biraz sakar, uzun boylu bir oğlan.

— Durumu ciddi mi doktor?

— Maalesef evet. Annenizi eski hocalarımdan birine muayene ettirdim, ameliyatı tavsiye etmiyor. Boşu boşuna eziyet edilmiş olur. En fazla bir iki ay kazanılır.

Bir yıl süründü, yanında Frida ile avludaki duvar yüzünden Voltaire Sokağı'ndan dolaşmak zorunda kalan Julie hala vardı. Cenazede Mösyö Beauchef'i görünce şaşırdım, yeni adresi bende yoktu ve ona cenaze gününü bildirmemiştim.

Hâlâ konunun etrafında dönüp duruyorum. Şişede büyük bir boşluk var. İçkinin beni kışkırtacağını, beni ateşleyeceğini, en azından tereddütlerimi ve utancımı ortadan kaldıracağını sanmıştım.

Kendimi hiç bu kadar gevşek ve iradesiz hissetmedim. Madam Annelet'nin kafamın içinde koşuşturan cümleleri olmasa, bir kenara koyduğum iki şişe uyku ilacını hemen yutardım ve hiç mesele kalmazdı.

Beni korkutmayı başardı, kaltak! İş işten geçtikten sonra fikir değiştirebileceğimi düşününce... Hele burada, geceleyin Bib'den ve benden başka kimsenin olmadığı bu evde... Yağmur yağıyor. Damlaların tepemin üstündeki çatı penceresine düştüğünü duyuyorum...

Komiser bana karşı çok sert davranmadı. Görünüşüm onda acıma hissi uyandırmış olmalı. Müdahale etsin diye onu görmeye giden Monique olmuş. Anne-Marie ise şikâyette bulunmamış. Vosges Meydanı'nda beni hiç görmemiş olmasına inanmak güç.

Benimle neden ilgilensin ki? Hayatını kendine göre yeniden kurdu. Anne-Marie gibi biri sıkıntı çekmez. Vosges Meydanı'ndaki evde aile reisi o. Faubourg Saint-Honore'deki butiğinde ortak olduğu, kendinden dört-beş yaş genç bir adam var.

Onları gördüm. Biliyorum. Benim için fark etmiyor. Hâlâ genç, ama yakında o da sının geçecek ve o zaman dram başlayacak, geçmişte Madam Annelet için olduğu gibi. O, kitabevi sahibesinden daha da vahşice savunacak kendini.

O bana, yalnız bana ait olmasını istediğim kadın. Çocukları benim çocuklarım. Bundan şüphelendiğim, onlara merakla bakmama bir mazeret bulmak için onları başka birine mal ettiğim de oldu.

Philippe bana benziyor ve bu durum hoşuma girmekten çok beni rahatsız ediyor. Nicole'ün kime benzeyeceğini şimdiden kestirmek güç. Şimdilik kız kardeşim Louise'i andırıyor.

Daniel'e gelince, tıpkı annesi, onun sükûnetine ve gülümsemesine sahip. Kısmen bu yüzden, onun kitabevinin kapısını iteceğini ve, beni daha yakından gözlemleyebilsin diye, benden herhangi bir kitap isteyeceğini umdum hep. Komiser bana bundan söz etmeden çok önce, onun beni tanıdığından hemen hemen emindim. Halbuki olay meydana geldiğinde daha beş yaşındaydı.

Onu dizlerimin üstünde hoplattım, Cornille'in benim çocuklarımı kendi dizlerinin üstünde hoplattığı gibi.

Leş gibi Marc kokuyorum. Tüm gözeneklerimden terle beraber fışkırıyormuş gibime geliyor. Ağzım yapış yapış, elim ağır, kafam karışık düşüncelerle dolu. Sarhoşum. Arada bir iri, soğuk bir su damlasının düştüğü bir çatı penceresinin altında yazmakta olan hasta ve sarhoş yaşlı bir adam, Madam Annelet, Anne-Marie, çocuklar, Monique umurumda değil. Köpeğim umurumda değil, insanlar umurumda değil. Kesinlikle! Monique umurumda değil!

Onun polis karakolundaki halini gözümde canlandırıyorum, çok sakin, haklı olduğundan emin. Tabii ya! Bir avukatın yanında çalışmıyor mu? Onunla yatıyor mudur, Anne-Marie'nin ortağı Antonio'yla yattığı gibi. Karımın ortağının adı Antonio!

— Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim komiser bey. Mahallede bir adam var...

Alçak kan! Bilmiyor mu acaba? Hiçbir şey anlamadı mı? Hakikaten onu çok mu rahatsız ediyordum? Sokaktaki mevcudiyetimin havayı kirletmeye, Daniel ve Martine'i kirletmeye yettiğini mi düşünüyordu?

— Akşamları, gözlerini bizim pencerelere dikip, karşı kaldırımda köpeğiyle bir aşağı bir yukarı yürüyor, yağmur yağdığında ise bir araba girişine sığınıyor...

Bana kalan tek şey buydu.

Allah kahretsin! Allah kahretsin, gene Allah kahretsin! Gidip kusmam lazım, şu Bib salağı da gene sitemkâr bir edayla bana bakacak.

25 Kasım Pazartesi

Yatakta iki buçuk gün, yazmadan üç gün geçirdim. Bir ara bu defterlere tek kelime eklememe ve onları yok etme kararını aldım. Bunları kimin için yazdığımı bilmediğimi söylerken tam olarak samimi değildim. Aslında Monique'i düşünüyordum. Ne kadar gülünç görünürse görünsün, bu bir aşk ilanı gibiydi biraz, diğerlerine benzemeyen bir aşkın ilanı. Günün birinde Daniel'in de bu sayfalan okuması hoşuma giderdi.

Şimdi sükûnetime, iç huzuruma, daha doğrusu kayıtsızlığıma yeniden kavuştum. Sanırım tekrar kendime bakabileceğim, ama artık içeriden değil -bu beni kendinden hoşnutluğa itiyordu-, başkalarının beni gördüğü gibi dışandan.

Sonuna kadar soğukkanlı ve bilinci yerinde kalmaya çalışacağım.

Perşembe günü polis komiseri, bilmeden, bugüne kadar yediğim en sert darbeyi indirdi bana, Madam Annelet de -bunu beklemeliydim- işimi bitirmek için bundan yararlandı.

İçtim. Perşembe akşamı yazdıklarımı tekrar okumayı hiç istemiyorum. Yattım ve saat altıda Bib beni uyandırdı. Uyku sersemi, ki bu başıma nadiren gelir, ona kapıyı açmak için kalktım, işte o zaman her şey etrafımda dönmeye başladı ve kocaman bir böcek gibi döşemeye devrildim.

Doğrudan Marc'ın suçu değildi bu. Son aylarda beni yolda durmaya mecbur eden ama yere sermeyen daha az şiddetli baş dönmelerim olmuştu. İlk seferler kaygı vericiydi. İnsan alışıyor. Hastalığımla hiçbir ilgisi yok. Üstüne eklenmiş bir illet sadece.

Bilincimi kaybetmedim, anlamadan bana bakan ve ince ince ürüyen köpeğimden başkası olmadığı halde, özellikle hissettiğim şey küçük düşmüşlüktü.

Başta bunu yeni bir oyun sanmış olmalı. Güçlükle ellerimin üstünde doğruldum. Ayağa kalkmayı denedim, sonra bundan vazgeçip temkinli hareketlerle yatağıma tırmanmayı başardım.

Yağmur yağıyordu. Hâlâ yağıyor. Dört gündür ince, gözle görülmez bir yağmur yağıyor ve ben robot gibi, gözlerimle camlardan süzülen sulan

izliyorum. Yatağımda, bu sıvı şeritlerinden birinin sola mı yoksa sağa mı yöneleceğini tahmin etme oyunu oynuyordum ve hemen hemen her seferinde yanıldım.

Bib, sabırsız sabırsız, küçük şikâyet çığlıkları atarak dört dönüyordu. Onun için elimden hiçbir şey gelmiyordu. Benim için elinden hiçbir şey gelmiyordu. İkimizin de beklemesi gerekiyordu. İşçi kızların birinci kattaki atölyelere doluştuğunu, kamyonların mallan giriş katına boşalttığını duyduk.

Madam Annelet saat sekizde beni görmeyince sonunda intihar ettiğimi düşünmüş. Artık bu kelimeden korkmuyorum. Artık utanmıyorum da. Saat sekiz buçukta, tahmin ettiğim gibi, Renee'yi bana gönderdi, Bib de sokağa fırlayabildi.

— Demek hastalandınız! Doktor çağırdınız mı bari? Ne için? Ve nasıl, telefonum olmadığına göre?

— Gidip hanımefendiye haber vermem gerek. Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?

Ağzımın içi çiriş çanağı gibiydi, ama yatakta, hareketsiz kaldığım müddetçe durumum acı vermiyordu, tatsız bile değildi. Bana kahve pişirdi, tadı kötü geldi. Gitti. Saat ona doğru, sebze çorbası dolu bir tasla geri geldi.

— Hanımefendi doktorunuza telefon etti, vakit bulur bulmaz sizi görmeye gelecek.

Bib döndüğünde yatağın üstüne yatmadı. Bana surat asarmış gibi, gidip en uzak köşeye yerleşti.

— Sobayı yakayım mı?

— Olur.

Renee bütün gün Beaumarchais Bulvarı'yla Arquebusiers Sokağı arasında mekik dokudu. Yirmi iki yaşında. Benden sonra daha çok yaşayacak. O da benim miyadımı doldurduğumu düşünüyor olmalı. Belki de hâlâ ölmediğime şaşıyor ve başına fazladan bir iş çıkardığım için bana kızıyordur.

Bana kalsa, Richard-Lenoir Bulvarı'nda oturan Doktor Heim'ı çağırmazdım. Madam Annelet ona haber verdiğine göre, her an gelebilir.

Ancak öğleden sonra saat üçte arabasının kapının önünde durduğunu, ardından, arabanın kapısının çarptığını ve merdivendeki ayak seslerini duydum.

— Daha erken gelmem imkânsızdı, günüm çok dolu da.

Bu arada ölebilirdim. Fakat başkalan, daha gençler, kadınlar, söylendiği gibi önlerinde koca bir hayat olan çocuklar benim durumumda değiller mi?

Onu anlıyordum. İnsani bir ilişki kurmak için hiçbir çaba harcamadan, bana karşı tam bir profesyonellik taşıyan tutumunu anlıyordum. Beni muayene ediyor, bileğimi tutarken saatine bakıyor, tansiyonumu ölçüyor, karnımı yokluyor ve kaşlarını çatmakla yetiniyor.

— Neler oldu?

— Her zamanki gibi kalktım ve kalkar kalkmaz başım dönüp yere düştüm.

— Talimatlarıma uyuyor musunuz?

— Hayır.

İnsan olarak onu ilgilendirmiyorum; hasta olarak ise azıcık, zira yapılacak bir şey olmadığını biliyor.

Neden bana yakınlık duysun ki? Azıcık da olsa kim sever beni? Görünüşüm daha ziyade rahatsızlık uyandırıyor, titrek bir et yığını haline gelen bedenimde çürümenin başladığını ve işini ağır ağır gördüğünü seziyorlar sanki.

Gözlerine zorla soktuğum manzara karşısında insanlar sanki bazen şöyle diyorlar kendi kendilerine:

— Bağırmayacak, inlemeyecek, ısırmaya ya da ağlamaya başlamayacak mı?

Bağırmıyorum, ısırmıyorum ve ağlamıyorum da. Komiserin bürosunda bile ağlamadım.

Doktor Heim yarısı boşalmış Marc şişesini gördü.

— Siz mi içtiniz?

Çatı katındaki odamda benden başka kim içecek?

— Dün akşam mı?

Onda tiksinti veya nefret uyandırmam hiç önemli değil. Kısa bir süre önce, yanılmıyorsam iki hafta önce, Sacre-Coeur'ün merdivenlerini tırmanan, aptalcasına sevinç saçan iki ucubemle karşılaşmadan önce neydiysem şimdi yine oyum.

Duygusallığa teslim olmayacağıma yemin etmiştim. Korkarım bir iki kere kendimi buna kaptırdım. Yatağımda geçirdiğim süre her şeyi yerli yerine oturttu. Madem ki hikâyemi anlatmaya başladım, kendime acımadan onu tamamlayacağım.

Cumartesi günü, temkinli davranarak, yatağa tutunarak, üç defa kalkmaya çalıştım ve bunun faydasız olduğunu anladım.

Renee, kitabevinin kapısına "saat ...'e kadar kapalı" levhasını asarak, defalarca geldi. Bu levhada da, bazı takvimlerde ve araba park ederken olduğu gibi, mukavvadan daire şeklinde bir levha çevriliyor ve göstergede bir rakam beliriyor.

Pazar günü odamın içinde yürüyebildim ve Renee'ye öğleden sonra rahatsız olmamasını, her zamanki gibi iznini kullanmasını söyledim. Binlerce insan sinemaların kapısında kuyruk olurken, her birimiz kendi deliğimizde tıkılı kaldık: Madam Annelet ve ben.

Nerede kalmıştım? Neyse, önemli değil. Parçalan tekrar birleştirmeye çalışmıyorum. Er geç kırılacaktı. Para içinde yüzüyorduk, para öyle çoktu ki onunla ne yapacağımızı bilmiyorduk, ama gene de durmadan parasız kalıyorduk.

— Mimieux'den iste...

Sonsuza dek bu böyle süremezdi ve bir an önce çatırdamasını dilediğim zamanlar oldu.

— Fernand, sence...

— Sen oldu bitti karamsardın. Madem ki Mimieux... Mimieux alarm işaretini vermiyordu, arada sırada benden bir şeyler imzalamamı istemekle yetiniyordu, ne olursa olsun imzalamaya alışmıştım. Her halükârda bana göre fazla karmaşıktı.

— Onlar kim? Büronda ne işleri var?

Cornille'i görmeye gittiğim Gayrimenkul Şirketi'nde, muhasebe servisinde, tanımadığım, ciddi ve soğuk yüzler görmüştüm.

— Mali polisten uzmanlar.

— Tehlikeli değil mi bu?

— Mimieux bunun mutat bir teftiş olduğunu ve anormal hiçbir şey bulamayacaklarını söylüyor.

Bütün bir hafta boyunca, hep soğukkanlı ve terbiyeli bir tavırla, defterleri incelediler, sonra benim Marbeuf Sokağı'ndaki büroma geldiler.

— Defterlerimiz kuralına uygun değil mi?

— İş dünyasında hiçbir zaman kuralına uygun olunmaz. Mimieux korkulacak bir şey olmadığını söylediğine göre...

Daire satın almış olan Ve inşaatın daha başlamadığını görüp endişelenen müşterilerden giderek daha çok telefon geliyordu. Haftalık bir dergide bir

haber çıktı ve paniğin başlamasına neden oldu. Mimieux metroyla gidip gelmeye devam ediyor, gerek Cornille'e, gerek bana, gerekse ustalara para vermesi söz konusu olduğunda daha eli sıkı davranıyordu.

Anne-Marie ise sanki bir şey yokmuş gibi yaşıyordu. Her zamankinden daha çok dışarı çıkıyorduk.

— Ortalarda görünmemek akıllıca olmaz. Bundan şey sonucunu çıkarırlar...

Bir tek Monique bazen bana soran gözlerle bakıyordu. Henüz ona âşık değildim, âşıktıysam da bunun farkında değildim. Ancak Melun'de nihayet düşünecek ve duygularımla düşüncelerimi açığa çıkaracak vaktim oldu.

Nisan ayındaydık. Bu sefer Paskalya tatilini Cote d'Azur'de geçirmeye gitmemiştik, çünkü Savcılık'tan gelen o beyler Paris'ten ayrılmamamızı ve çağrıldığımızda hazır bulunmamızı nazikçe rica etmişlerdi.

İlkbahar erken gelmişti, hava güneşli ve önceki yıllara oranla daha sıcaktı. Mücevher kutusuna dizilmiş mücevherler gibi pamuğun içine dizilmiş ilk çilekleri eve getirişim hâlâ gözümün önünde. Anne-Marie'yi göremedim. Üstümü değiştirmek için yatak odamıza girdim. Cebimde sigara kalmadığından, sehpanın üzerine bırakmış olduğu çantasını açtım, ona hediye ettiğim altın tabakadan bir sigara alacaktım.

Çantanın dibinde elime gelen anahtara az kalsın dikkat etmeyecektim. Anahtarın şekli dikkatimi çekti. Ne bir araba anahtarıydı, ne de dairemizin anahtarı.

Çok sarsıldım. O kadar çok şaşırmamama rağmen, bu bana acı verdi. Hemen aklıma Cornille geldi ve anladım. Anahtarı yerine koydum, sonra, yüzüme normal bir ifade verdikten sonra çocuk odasına girdim, Anne-Marie çocuklarla oynuyordu.

— Çilek! İlk çilekler!

İki öğleden sonra üst üste, sözde Monique'le buluşmak veya alışveriş yapmak için genellikle dışarı çıktığı saatte, bir taksinin içinde, evin yakınında bekledim: İkinci gün, küçük otomobiline bindi ve hiçbir tanıdığımızın oturmadığı Longchamp Sokağı'ndaki bir binanın önünde durdu. Saat üçtü. Saat beşe kadar bekledim ve kapıdan ilk çıkan Cornille oldu.

Bu durum, üstüne dramlar ama özellikle komik piyesler yazılan ve gazetelerde karikatürlere konu olan bir durumdu. Çeyrek saat sonra o da dışarı çıktı.

— Ne öğleden sonraymış! Taze para bulmak giderek zorlaşıyor...

Cornille onu neden kokladığımı merak etmedi. Akşam Anne-Marie, büyük bir doğallıkla, yatağımıza yattı.

— Bu keşfinizle cinayetiniz arasında bir hafta geçtiğini kabul ediyor musunuz? diye ısrarla soruyordu sorgu hâkimi.

Kabul etmeye mecburdum, zira şüpheci bir taksi şoförüne çatmıştım, fotoğrafımı gazetelerde gördükten sonra karakola koşup ifade vermişti.

Bu çok önemliydi. Yani, o dönemde önemliydi. Geçenlerde beni bir vebalı görmüş gibi karşılayan avukatım Forniol, Sante Hapishanesi'nde bana küçük bir ceza hukuku dersi vermişti. Kanunun iki maddesini hâlâ ezbere biliyorum.

Madde 295- Kasten işlenmiş adam öldürme fiili, cinayet olarak nitelenir.

Madde 296- Taammüden veya pusuya düşürerek işlenmiş her cinayet, kıyım olarak nitelenir.

— Demek ki bütün bir hafta boyunca rahatça düşünüp kararınızı olgunlaştırdınız.

Ve bir hapishane arabası her gün beni Adliye Sarayı'na götürürken, Ticaret Mahkemesi Gayrimenkul Şirketi'nin ve benim inşaat firmamın iflasını ilan ediyor, böylece tüm mal varlığımız bloke ediliyordu.

— Niçin bu kadar uzun süre beklediniz?

— Bilmiyorum.

— Daha ilk günden itibaren içinizde öldürme isteği var mıydı?

Doğrusu, hayır, bunu ilk defa itiraf ediyorum. Hâkime, sonra da jüri üyelerine yalan söyledim, gene de duruşmada sıkıntılı bir hava dolaşmadı değil.

— Kıskanç bir mizaca mı sahipsiniz?

— Evet, sayın başkan.

— Zaman zaman şiddete başvurduğunuz olmuş muydu? -Evet.

— Karınıza karşı mı?

— Yalnız ona karşı.

— Neden?

— Çünkü onu seviyordum. Forniol bana talimat veriyordu.

— En temel husus bu. Taammüden cinayet ölüm cezası demek. Yoksa, süresi sınırlı ağır hapis cezası.

Eskiden, babamın eşyaları arasında, toplu bir tabanca bulmuştum. Anne-Marie tanık sandalyesinde ifade verirken, bir kez olsun bana bakmadı. Ona

yemin ettirmediler. Monique'e de; o, sanki kafasını kurcalayan bir fikir varmış gibi, bana kaçamak bakışlar attı.

— Ben aksine, bekleyişle geçen bu haftayı, yürek parçalayan acılarla ve can çekişmeyle geçen bu uzun haftayı, müvekkilimin samimiyetinin bir delili olarak görüyorum... Keşfettiği şeyin yarattığı sarsıntının etkisiyle, serseme döndü... Yavaş yavaş, saatler, günler geçtikçe, kansına bakıp onun yalan söylediğini, çocuklarıyla gülüp oynadığını gördükçe...

Cebimde büyük tabanca, Longchamp Sokağı'na bir cuma günü gittim. Giriş katındaki garsoniyer avluya bakıyordu; avluda bir şoför kiracılardan birinin Rolls-Royce'unu hortumla yıkıyordu.

Zilin düğmesine bastım, diğerleri gibi kemikten, küçük bir düğme, ve sağ elim cebimde, bekledim. Oldukça uzun süre bekledim. İçeriden ayak sesleri duyuyordum, halıya basan çıplak ayakların bildik sesi.

Üstünde sadece pantolonu olan Cornille kapıyı araladı, ağzını açtı. Şaşkınlıkla:

— Sen! diyecek vakti oldu.

Silahı ona çevirmiştim ve tetiğe basmadan önce ağzını bir kez daha açtı. Dudaklarından bana haykırmaya çalıştığı kelimeyi okudum:

— Yo!

Yakın mesafeden üç kurşun. Silah tutukluk yapmasaydı topunu boşaltırdım. Koşarak odadan geçen Anne-Marie'nin çıplak vücudunu gördüm aralıktan.

Yanından geçerken, kapıcı kadın bana korkudan ziyade merakla baktı. Bana o şekilde bakan ilk oydu. Pompe Sokağı'ndaki polis karakoluna gittim.

— Az önce karımın âşığını öldürdüm.

Sava iddianameyi okurken, avukatım Forniol kulağıma fısıldadı:

— Mahkeme başkanı sizden hoşlanmıyor... Daha şimdiden!

— Ama göreceksiniz, jüri üyeleri yutacaklar. Paris'te, suçüstü durumunda, jüri üyeleri daima yutar.

Yuttular. Taammüden cinayeti kabul etmediler. Üstelik hafifletici sebeplerim olduğuna kanaat getirerek, cezamı beş yıla indirdiler.

Samimi sayılırdım. Anne-Marie'den bahsederken sesim çatlıyordu.

Bugün pazartesi, işimin başına dönmek üzere kitabevine gittiğimde ve Madam Annelet o müneccim gözleriyle bana baktığında, az kalsın ona şöyle haykıracaktım:

— Aramayın artık!

Çünkü, gözünden kaçan bir hakikatin peşinde hâlâ.

— Anne-Marie'nin bu işte hiç rolü yoktu. Hatta Anne-Marie'yi hiçbir zaman sevmemiş olmam da mümkün. Öyle sandım. Kendimi buna inandırdım. Çünkü...

Tanrım, çünkü, diğerleri gibi benim de birine ihtiyacım vardı, bana ait olan birine, öyle değil mi? Yalnız, Philippe ve Nicole gibi o da bana ait değildi. Kimse kimseye ait değildir. Monique bunu bana bir kere daha kanıtladı, halbuki ondan hiçbir şey istememiştim. Kimse kimseye acımaz da.

Hapishanede, dilediğiniz gibi düşünebilirsiniz. Özellikle Melun'de, kütüphanede, buradaki gibi küçük alışkanlıklar edinmiş, kendime bir düzen kurmuştum, ve yine orada, nihayet dönüp kendime bakmaya başlamıştım.

Onların hepsine yalan söyledim, daha ağır bir mahkûmiyetten sıyrılmak için değil, hakikati kendime itiraf etmeye korktuğumdan. Sorgulamada ve dava görüldüğü sırada, hakikati kendimden saklamayı, çarşamba günü Champs-Elysees'de vuku bulan olayı hafızamdan tümüyle silmeyi başarmıştım.

Bir önceki cuma günü, önce Femand Cornille'i sonra Anne-Marie'yi Longchamp Sokağı'ndaki binadan çıkarken görmüştüm. Cumartesi akşamı dördümüz birlikte gezmeye çıktık. Pazar günü yarışlara gittik. Pazartesi ve salı, günün büyük bölümünü şantiyelerde geçirdim.

Çarşamba öğleden sonra, Mimieux'yu görmek niyetiyle Champs-Elysees'ye gittim, çünkü tehditkâr olmaya başlamış bir malzeme tüccarını yatıştırmak için paraya ihtiyacım vardı. Bekleme odasından, daktilo kızların bürosundan geçtim. Mimieux'nun kapısı aralıktı ve tam kapıyı itecekken Cornille'in şöyle dediğim duydum:

— Allard mı? Onunla ilgili bir endişem yok. Kibirli aptalın teki, bizim karar vereceğimiz şeyleri yapmaya devam edecek olan bir pısırık...

Parmaklarımın ucuna basarak geri çekildim.

— Daha sonra tekrar uğrarım, dedim ofisboy'a.

İşte meselenin özü bu. Orada, kapının önünde, hakikati işittiğimi anladım. İçime oturdu derler ya, aynen öyle.

Yalnız, hakikati söylemeye hakkı yoktu. Onurumu, kendime saygımı benden çalmaya hakkı yoktu. Kimsenin buna hakkı yoktur, çünkü bu saygı olmazsa, insan insan olmaktan çıkar.

Anne-Marie'ye aynı şekilde davrandığımı biliyorum, başlangıçta, kıskançlık krizlerim tuttuğunda, onu alabildiğine aşağılardım. O, bana inanmadı.

Ben Cornille'e inandım. Anladım. Beni anlamaya zorladı.

Gerisinin pek önemi yok. Anne-Marie'nin vücuduyla oynamak ve ondan zevk almak için aylarca veya yıllarca Longchamp Sokağı'ndaki bir garsoniyere sığınması umurumda değil -Benden çaldığı karım değildi, bendim.

Bu konuya bir daha dönmeyeceğim. Bu defteri artık kapatacağım. Ve intihar etmeyeceğim bile. İki şişe müsekkin ayakyolunu boylayacak.

Kimi insanlar ağır ağır çürümeme tanık olacaklarsa ve günün birinde, hastanede, son sınıf tıp öğrencilerine ve hemşirelere malzeme olacaksam, varsın olsun!

Hepimiz hırsızız. Hepimiz hayatlar veya hayat parçalan çalıyoruz, kendi hayatımızı onlarla beslemek için.

Yarı yarıya boşalmış şişe beni tahrik etmiyor.

Oğlum Bib, kalk bakalım! Saat on. Uykum yok. İkimiz yağmurun altında dolaşmaya gideceğiz ve bazı pencerelerin altından geçmemiz artık yasak olduğuna göre, sağa, Beaumarchais Bulvarı'na sapacağız.

Bu sana yetiyor. Şimdiden kuyruğunu sallıyorsun, aptal!

Günün Olayları

Paris, 13 Ocak.

Dün, akşam saat altı buçukta, Beaumarchais Bulvarı ile Pas-de-la-Mule Sokağı'nın köşesinde, bir kitabevinde çalışan 49 yaşındaki Felix Allard adlı kişi bir trafik kazasının kurbanı oldu. Kayışından tuttuğu küçük bir köpekle kaldırımda yürürken birden yolun kenarına inmiş ve bir otobüs ona arkadan çarpmış. Başı kelimenin tam anlamıyla ezilmiş. İlk tanıklıklara göre Allard'da baş dönmeleri varmış, apansız gelen bir rahatsızlığın onu yolundan saptırdığı tahmin ediliyor, bu öyle ani olmuş ki taşıt sürücüsünün frene basmaya fırsatı olmamış.

Mucize eseri sağ salim kurtulan köpek, sahipsiz hayvanlar merkezine götürülmüş.

BITTI